

Kaakkois-Turkin turvallisuustilanne syyskuussa 2019

Tässä tilannekatsauksessa tarkastellaan Kaakkois-Turkin turvallisuustilannetta sekä erityisesti Kaakkois-Turkin alueella vuoden 2015 puolivälissä Turkin turvallisuusjoukkojen ja aseellisen kurdijärjestö Kurdistanin työväenpuolueen (PKK) välillä uudelleen kärjistynyttä aseellista konfliktia (ns. PKK-konflikti). Konfliktiin liittyvät aseelliset yhteenotot jatkuvat tämän raportin kirjoittamishetkellä monissa Kaakkois-Turkin maakunnissa edelleen, joskin vuosien 2015–2016 intensiivisintä taisteluvaihetta vähäisempinä. Tilannekatsauksessa keskitytään Diyarbakırin, Hakkârin, Mardinin ja Şırnakin maakuntien vuosien 2018 ja 2019 turvallisuustilanteeseen ja kyseisten maakuntien alueella raportoituihin, PKK:n toimintaan ja/tai konfliktin eri osapuolten välisiin aseellisiin yhteenottoihin liittyviin turvallisuusvälikohtauksiin. Lisäksi raportissa käsitellään laajemmin myös PKK-konfliktin vaikutuksia kurdiliikkeen poliittisiin toimintamahdollisuuksiin Turkissa. Raportin kokoamisessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä, kuten kansainvälisten järjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuslaitosten tuottamia raportteja ja näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä (15.10.2019). Tilannekatsaus päivittää Maahanmuuttoviraston 22.6.2017 julkaiseman raportin¹ Kaakkois-Turkin turvallisuustilanteesta.

This situation report concerns the security situation in Southeast Turkey and, especially, the armed conflict between Turkish Security Forces and Kurdish armed group the Kurdistan Workers' Party (PKK) that re-escalated in the middle of the year 2015 (so-called PKK conflict). At the time of writing armed clashes related to the PKK conflict are ongoing in several provinces of the Turkish Southeast, although in a less intensive form than during the battles of 2015–2016. This situation report focuses on the security situation in Diyarbakır, Hakkâri, Mardin, and Şırnak provinces in 2018 and 2019, and on the security incidents related to the activities of the PKK and/or armed clashes between parties to the conflict reported in these provinces. In addition, the report discusses more broadly the PKK conflict's effects on the political activities of the Kurdish movement in Turkey. When composing the report the Finnish Immigration Service has used various sources available at the time of writing, such as reports by international organisations, non-governmental organisations, and research institutes and supplementary accounts from the media (with last edits made on October 15, 2019). The situation report is an update to the Finnish Immigration Service report published on June 22, 2017.

¹ Maahanmuuttovirasto 22.6.2017.

Karîta: Mardinin, Diyarbakırin, Şırnakın ja Hakkârin maakunnat²

² Wikimedia Commons (muokattu).

Sisällys

1 PKK-konflikti vuonna 2018	4
1.1 PKK:n vastaiset operaatiot Syyriassa ja Irakissa	9
2 PKK-konflikti vuonna 2019	10
2.1 PKK:n vastaiset operaatiot Irakissa ja Syyriassa	11
3 PKK-konfliktin vaikutukset Turkin kurdiliikkeeseen.....	12
3.1 Kurdien poliittinen toiminta.....	12
3.2 Kurditaustaiset mediat ja kansalaisjärjestöt	16
3.3 Kaakkois-Turkin tapahtumista raportointi.....	17
4 Sisäisesti siirtymään joutuneet henkilöt ja jälleenrakennus	18
5 Ulkonaliikkumiskiellot.....	23
6 Uhriluvut ja siviiliuhrit.....	25
6.1 Uhriluvut ja siviiliuhrit vuonna 2018	26
6.2 Uhriluvut vuonna 2019	29
7 PKK-konflikti Diyarbakırin, Hakkârin, Mardinin ja Şırnakın maakunnissa.....	31
7.1 Diyarbakır	32
7.1.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset	33
7.2 Şırnak.....	37
7.2.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset	39
7.3 Hakkâri.....	43
7.3.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset	43
7.4 Mardin	52
7.4.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset	53
8 Lähteet.....	56

1 PKK-konflikti vuonna 2018

Euroopan komission vuoden 2019 Turkiaa koskevan raportin mukaan Kaakkois-Turkin tilanne on edelleen haastava, vaikka alueen turvallisuustilanteen esitetään samalla myös kohentuneen.³ Yhdysvaltojen ulkoministeriön (USDoS) Turkin vuoden 2018 tilannetta käsittelevän ihmisoikeusraportin mukaan Turkin turvallisuusjoukkojen ja Kurdistanin työväenpuolueen (turk. *Partiya Karkerên Kurdistan, PKK*)⁴ ja tämän liittolaisten väliset aseelliset yhteenotot jatkuivat vuonna 2018, joskin aiempia vuosia vähäisempinä.⁵ Turkin ihmisoikeusliitto İHD:n (turk. *İnsan Hakları Derneği*, eng. Human Rights Association) mukaan Kaakkois- ja Itä-Turkin tilannetta määrittävät räikeät ja vakavat ihmisoikeusloukkaukset, joskin konfliktin intensiivisimmän vaiheen todetaan olevan samalla väistymässä.⁶ Human Rights Watchin vuoden 2018 vuosis raportin mukaan aseelliset yhteenotot Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välillä jatkuivat vuonna 2018, yhteenottojen rajoittuessa pääasiassa Kaakkois-Turkin maaseutualueille.⁷

Euroopan komission mukaan PKK ja tähän kytköksissä olevat ryhmät jatkoivat vuonna 2018 väkivaltaisten terrori-iskujen toteuttamista. Iskut ovat kohdistuneet Kaakkois- ja Itä-Turkin kaupunkeihin ja ne ovat johtaneet kuolemiin ja loukkaantumisiin. Turkin hallinto on jatkanut turvallisuusoperaatioiden toteuttamista Kaakkois-Turkin alueella vastineena PKK:n toteuttamille väkivaltaisuuksille. Raportissaan Euroopan komissio esittää huolensa siitä, että Turkin valtion terrorisminvastaiset toimet pysyisivät operaatioissa käytettyjen voimatoimien osalta suhteellisina ja että Turkki toimisi terrorisminvastaisessa taistelussa oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja perustavia kansalaisvapauksia kunnioittavalla tavalla.⁸ USDoSin mukaan PKK on jatkanut maanlaajuista⁹ hyökkäystä Turkin turvallisuusjoukkoja vastaan. USDoS nostaa PKK:n toiminnan yhteydessä esimerkiksi 4. lokakuuta 2018 Batmanin maakunnassa tapahtuneen improvisoidun räjähdysiskun (ns. IED-iskun)¹⁰, jossa sai surmansa 8 Turkin armeijan sotilasta. Isku oli vuoden USDoSin mukaan uhrimäärältään suurin yksittäinen PKK:n viimeisten kahden vuoden aikana¹¹ toteuttama isku. USDoSin mukaan Turkin turvallisuusjoukot ovat

³ European Commission 29.5.2019, s. 5.

⁴ PKK:n aseellista toimintaa tarkastelevissa raporteissa järjestöön viitataan myös lyhenteellä HPG (kurd. *Hêzên Parastina Gel*, suom. "Kansan puolustusjoukot"), jolla tarkoitetaan PKK:n aseellista siipeä.

⁵ USDoS 3/2019, s. 2.

⁶ İHD 19.4.2019, s. 12.

⁷ Human Rights Watch 2019.

⁸ European Commission 29.5.2019, s. 17.

⁹ Yhdysvaltojen ulkoministeriö viittaa PKK:n "maanlaajuisella" toiminnalla todennäköisesti PKK:sta ainakin osin irtautuneeseen TAKiin (kurd. *Teyrêbazên Azadiya Kurdistan*, suom. "Kurdistanin vapauden haukat"), joka käynnisti PKK-konfliktin uudelleenjärjestyksen jälkeen vuoden 2015 lopulla Länsi-Turkin suurkaupungeissa siviili-kohteisiin kohdistuneiden terrori-iskujen sarjan. (Ks. esim. Gurcan 7/2016.) Kesäkuussa 2017 TAK uhkasi käynnistävänsä uuden, Turkin turismin ja talouden vahingoittamiseen pyrkivän iskujen sarjan Ankaran, Istanbulin ja Izmirin kaltaisissa suurkaupungeissa. Esimerkiksi tutkija Ferhat Gurinin 19.4.2018 julkaiseman artikkelin mukaan järjestö ei ollut kuitenkaan toteuttanut uhkaustaan. (Gurin 19.4.2018.)

¹⁰ Ks. esim. Hürriyet Daily News 4.10.2018.

¹¹ USDoSin raportti ilmestyi maaliskuussa 2019.

jatkaneet PKK:n ja tämän liittolaisten vastaisten turvallisuusoperaatioiden toteuttamista useilla Itä- ja Kaakkois-Turkin alueilla. Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n taistelijoiden ohella PKK-konfliktiin liittyvien aseellisten yhteenottojen raportoidaan vaatineen vuonna 2018 myös siviiliuhreja, joskaan näiden tarkasta lukumäärästä ei ole USDoSin mukaan tietoa.¹²

Euroopan komission mukaan ihmisoikeusjärjestöt ja oppositiopuolueet ovat raportoineet Itä- ja Kaakkois-Turkin alueella Turkin turvallisuusjoukkojen toteuttamista vakavista ihmisoikeusloukkauksista kuten kidutuksesta, huonosta kohtelusta, mielivaltaisista pidätyksistä ja oikeusprosessiin liittyvien oikeuksien rikkomisesta.¹³ USDoSin mukaan ihmisoikeusjärjestöt ovat esittäneet Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n kohdistaneen väärinkäytöksiä joihinkin Kaakkois-Turkin siviileihin. USDoS nostaa esimerkiksi turvallisuusjoukkojen toteuttamista väärinkäytöksistä Sanliurfan poliisin pidättämän ja väitetysti kiduttaman rakennustyöläisen, joka pidätettiin savukkeiden salakuljetuksesta ja jonka hallusta löydettiin väärennetyt henkilöllisyysasiakirjat.¹⁴ Tämän lisäksi Diyarbakırin, Vanin ja Hakkârin asianajajaliittojen kerrotaan raportoineen kesäkuussa 2018 tapauksesta, jossa Turkin sotilaat olisivat kiduttaneet 31. toukokuuta 2018 Hakkârin maakunnassa neljää Korganin kylästä kotoisin olevaa lammaspaimenta. Yhden lammaspaimenen raportoidaan loukkaantuneen vakavasti kidutuksen seurauksena.¹⁵

USDoSin mukaan uskottavat lähteet ovat esittäneet Turkin hallinnon myötävaikuttaneen vuonna 2018 siviilikuolonuhreihin johtaneisiin toimiin Kaakkois-Turkissa käynnissä olevien PKK:n vastaisten taisteluiden yhteydessä, joskin vähemmän kuin aiempina vuosina. USDoSin mukaan Turkin hallinto ei ole ilmoittanut aikeistaan tutkia PKK:n vastaisten operaatioiden aikana tarkoituksella tai tahattomasti siviilikuolonuhreihin johtaneita tekoja tai aikeistaan asettaa syytteeseen tällaisiin tekoihin syyllistyneitä henkilöitä.¹⁶ Esimerkkinä Kaakkois-Turkin alueella toimivien turvallisuusjoukkojen koskemattomuudesta Ahval uutisoi 13.8.2019 İHD:n julkaisemasta raportista, jonka mukaan vuosina 2008–2018 yhteensä 36 siviiliä on saanut surmansa ja 85 loukkaantunut kyseisten henkilöiden jouduttua Turkin turvallisuusjoukkojen panssariajoneuvojen yliajamaksi Kaakkois-Turkin alueella. Turvallisuusjoukkojen jäsenten todetaan jääneen myös yliajojen yhteydessä vaille rangaistusta ja onnettomuuksien määrän todetaan olevan kasvussa.¹⁷

İHD toistaa vuoden 2018 vuosiraportissaan YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston (OHCHR) alun perin maaliskuussa 2018 esittämän arvion, jonka mukaan Turkin turvallisuusjoukkojen toimintaa ei ole tutkittu tehokkaasti ja turvallisuusjoukkojen jäsenille myös väitettyjen vakavien ihmisoikeusloukkausten kohdalla käytännössä myönnetty koskemattomuus muodostaa merkittävän ongelman. İHD:n mukaan esimerkiksi Turkin syyttäjälaitos jätti syytteen nostamatta monien Cizren kaupungin kellareissa ulkonaliikkumiskieltojen (ja rakennusten tuhoamisten) yhteydessä raportoitujen

¹² USDoS 3/2019, s. 2, 19.

¹³ European Commission 29.5.2019, s. 18.

¹⁴ USDoS 3/2019, s. 21.

¹⁵ USDoS 3/2019, s. 6.

¹⁶ USDoS 3/2019, s. 2.

¹⁷ Ahval/ Tekin 13.8.2019.

kuolemantapausten¹⁸ (arviolta 130–189 kuolonuhria) yhteydessä sen perusteella, ettei turvallisuusjoukkojen voida katsoa toimineen toteuttamiensa operaatioiden aikana lain vastaisesti.¹⁹ Myös Euroopan komissio huomioi YK:n Turkin erikoisraportoijan 2015 antaman suosituksen laittomien, summittaisten ja mielivaltaisten teloitusten tutkimiseksi, jota Turkin viranomaiset eivät ole komission mukaan ottaneet huomioon. Komissio esimerkiksi toteaa erikoisraportoijan voimakkaasti arvosteleman kylävahtijärjestelmän²⁰ olevan vuonna 2019 edelleen toiminnassa.²¹

İHD:n vuoden 2018 vuosiraportissa mainittujen ulkonaliikkumiskieltojen ja Turkin turvallisuusjoukkojen näiden aikana toteuttamien terrorisminvastaisten operaatioiden vaikutuksesta Kaakkois-Turkin turvallisuustilanteeseen raportoitiin erityisesti vuosien 2015 ja 2016 intensiivisten kaupunkitaisteluiden yhteydessä. Turkin viranomaiset ovat julistaneet ulkonaliikkumiskieltoja kuitenkin myös vuosien 2015–2016 kaupunkitaisteluiden päättymisen jälkeen. Turkin ihmisoikeussäätiön (eng. Human Rights Foundation of Turkey, turk. Türkiye İnsan Hakları Vakfı, TİHV) kokoamien tietojen perusteella Turkissa julistettiin vuonna 2018 yhteensä 62 ulkonaliikkumiskieltoa.²² (Tarkemmin ulkonaliikkumiskielloista, ks. luku 5.)

Turkin sisäministeri Süleyman Soylu tarkasteli 15.11.2018 pitämässään puheessa PKK-konfliktin tilaa vuonna 2018. Soylun mukaan Turkin turvallisuusjoukot toteuttivat vuonna 2018 yhteensä 87 838 PKK:n vastaista operaatiota, joiden aikana "neutralisoitiin"²³ ("etkisiz hale getirdik") yhteensä 1 289 PKK:n jäsentä. Soylun mukaan "neutralisoitujen" henkilöiden joukossa oli 100 korkeassa asemassa olevaa PKK:n jäsentä. Soylu toteaa aseellisen konfliktin rauhoittuneen vuoden 2018 aikana, mikä näkyy PKK:n toteuttamien aseellisten hyökkäysten ja IED-iskujen vähentymisenä vuoteen 2017 verrattuna. Siinä missä PKK:n raportoitiin toteuttaneen vuonna 2017 yhteensä 965 hyökkäystä ja

¹⁸ İHD:n mukaan lokakuulle 2018 tultaessa Cizren yleisen syyttäjän virastolle oli tehty mainittuihin kuolemantapauksiin liittyen 120 rikosilmoitusta, joista 72 kohdalla syytteistä oli kuitenkin luovuttu jäljelle jäävien odottaessa edelleen syyttäjänviraston päätöstä. (İHD 19.4.2019, s. 12.) Helmikuussa 2019 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien kieltäytyi ennakkotapaustuomionsa kahden ulkonaliikkumiskieltojen aikana toteutetuissa turvallisuusoperaatioissa kuolleen henkilön tapausten käsittelystä sen perusteella, ettei tapauksia ole viety Turkin perustuslakituomioistuimen ratkaistavaksi ja niin muodoin kaikkia kotimaisia oikeussuojakeinoja käytetty. (Ks. esim. Al-Monitor/ Zaman 7.2.2019.)

¹⁹ İHD 19.4.2019, s. 12.

²⁰ Kylävahtijärjestelmä (turk. *Güvenlik korucusu*) aloitti toimintansa vuonna 1985 Turkin valtion perustettua PKK:n vastaisen puolisotilaallisen militian, jonka riveihin palkattiin Kaakkois-Turkin kylistä kotoisin olevia kurditaustaisia siviilejä. (Marcus 2007, s. 98). Turvallisuusanalyttikko Metin Gurcanin mukaan kylävahteja on esimerkiksi syytetty viime vuosina toistuvasti huumeiden salakuljetuksesta, korruptiosta, ryöstelystä, raiskauksista ja muista väärinkäytöksistä. Puutteellisen valvonnan todetaan pahentavan ongelmaa, minkä lisäksi Turkin turvallisuusjoukkojen on väitetty suojelevan kylävahteja oikeustoimilta. (Gurcan 18.11.2016.)

²¹ United Nations Human Rights Council 6.5.2015; kylävahtijärjestelmästä, ks. *ibid*, s. 7–8, 18.

²² TİHV 2.1.2019; TİHV 4.1.2018.

²³ Kuten esimerkiksi Turkin hallinnon äänenkannattajana toimiva Daily Sabah toteaa, Turkin viranomaiset käyttävät usein PKK:n taistelijoihin kohdistuvia toimia kuvaavissa lausunnoissaan termiä "neutralisoitiin" (eng. *neutralized*), jolla saatetaan viitata kyseessä olevan henkilön surmaamiseen, vangitsemiseen tai antautumiseen. (Ks. esim. Daily Sabah/ Anadolu Agency 11.9.2019.)

250 räjähdeseiskua vuonna 2018 hyökkäyksiä raportoitiin 677 ja räjähdeseiskuja 148. Soylun mukaan Turkissa toimivien PKK:n taistelijoiden määrä olisi romahtanut vuoden 2016 tasoon verrattuna. Siinä missä vuonna 2016 Turkissa toimivia PKK:n taistelijoita arvioitiin olevan enimmillään 2 780, vuonna 2018 vastaavan luvun esitettiin olevan vain 876.²⁴

Al Monitorin 26.3.2019 julkaiseman artikkelin mukaan Turkin puolustusministeri Hulusi Akar arvioi lokakuussa 2018 Anadolu-uutistoimiston haastattelussa PKK:lla olevan yhteensä 17 000 taistelijaa, joista 750 Turkissa, 3 000 Irakissa ja 13 000 Syyriassa.²⁵ USDoSin mukaan PKK:n taktiikkaan kuuluivat vuonna 2018 tavanomaisilla aseilla toteutetut hyökkäykset, autopommit, IED-iskut ja tappoiskut (targeted killings). Lisäksi PKK:n raportoidaan toteuttaneen sieppauksia, joiden kohteiksi valikoitui niin Turkin viranomaisia kuin siviilejä (tarkemmin, ks. luku 6).²⁶ PKK:n raportoidaan vastanneen järjestön johtohenkilöihin kohdistuneisiin tappoiskuihin Turkin hallinnon kanssa yhteistyöstä epäiltyihin henkilöihin kohdistuneilla salamurhilla.²⁷ Turkin hallinnon raportoidaan syyttäneen PKK:ta lasten sieppauksista ja pakkovärväamisestä järjestön riveihin, monien Turkin kurdiväestön edustajien korostaessa järjestöön liittyvien nuorten tekevän päätöksen liittymisestä vapaaehtoisesti. Yhdysvaltojen ulkoministeriön mukaan varmistettuja lukuja alaikäisten pakkovärväyksestä ei ollut vuoden 2018 lopussa saatavilla.²⁸

PKK:n raportoidaan pakkovärvänneen riveihinsä henkilöitä, joukossa myös alaikäisiä, erityisesti 1980-luvun jälkipuoliskolla, jolloin järjestö myös asetti "pakollisen asevelvollisuuden" vaikutuspiiriinsä Kaakkois-Turkissa kuuluvien alueiden asukkaille.²⁹ Turkin mediat uutisoivat syyskuussa 2019 Diyarbakirin kaupungissa järjestetyistä mielenilmauksista, joissa paikalliset äidit vastustivat lastensa värväämistä PKK:n riveihin.³⁰ (Tarkemmin, ks. luku 3.1). Vastaavista mielenosoituksista uutisoitiin myös kesäkuussa 2014, ennen PKK-konfliktin uudelleenjärjestyistä.³¹ PKK allekirjoitti vuonna 2013 Geneva Call -kansalaisjärjestön laatiman asiakirjan, jossa järjestö sitoutuu pitämään alaikäiset 16–18-vuotiaat henkilöt poissa aseellisista taisteluista.³² Uutisoinnin perusteella vuosien 2015 ja 2016 kaupunkitaisteluiden aikaan PKK:n aseellisessa nuorisosiivessä³³ taisteli kuitenkin myös alaikäisiä.³⁴ YK on raportoinut lapsisotilaiden värväamisestä PKK:hon tiiviisti kytköksissä olevien

²⁴ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı [Turkin sisäministeriö] 15.11.2018.

²⁵ Al Monitor/ Gurcan 26.3.2019.

²⁶ USDoS 3/2019, s. 20.

²⁷ Ks. esim. Al Monitor/ Zaman 22.8.2018.

²⁸ USDoS 3/2019, s. 21.

²⁹ Marcus 2007, s. 117–119.

³⁰ Anadolu Agency/ Alhas & Zorlu 5.9.2019; TRT World 6.9.2019.

³¹ Al Monitor/ Ozcan 8.6.2014.

³² Geneva Call 25.10.2013.

³³ Aseellinen nuorisosiipi tunnettiin aluksi lyhenteellä/nimellä YDG-H (turk. *Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi*, suom. "Isänmaallinen vallankumouksellinen nuorisoliike") ja sittemmin lyhenteellä YPS (kurd. *Yekîneyên Parastina Sivil*, suom. "Siviilipuolustusyksiköt").

³⁴ Ks. esim. The Guardian/ Letsch 3.4.2016; Reuters/ Pamuk 27.9.2015.

Syyrian kurdien YPG-joukkojen (kurd. *Yekîneyên Parastina Gel*, suom. Kansan puolustusyksiköt) toimesta, viimeksi kesäkuussa 2019.³⁵

Turkin hallintoon kytköksissä olevan SETA-tutkimuslaitoksen Turkin vuoden 2019 turvallisuuskatsauksen mukaan Turkki keskittyi vuonna 2018 PKK:n toteuttamien terrori-iskujen ennaltaehkäisemiseen ja järjestön pääsyn estämiseen tämän toiminnan kannalta keskeisiin resursseihin.³⁶ Turkin uuden terrorisminvastaisen strategian todetaan noudattavan "ennaltaehkäisevää operatiivista mallia, joka pyrkii PKK:n muodostaman uhan alkuperän neutralisoimiseen" ("the pre-emptive operational model that aims to neutralize the PKK threat in its base").³⁷ Tämä on toteutettu käytännössä Turkin turvallisuussektorin uudistamisella (esim. Turkin maaseudulla toteutettujen terrorisminvastaisen operaatioiden tehostaminen kylävahtijärjestelmää uudistamalla), ennaltaehkäisevillä terrorisminvastaisilla operaatioilla (esim. PKK:n tukikohtien hävittäminen ja taistelijoiden järjestäytymisen ja värväämisen estäminen), PKK:n johtohenkilöihin kohdistuneilla lennokka-iskuilla sekä "ekstraterritoriaalisilla" (extra-territorial) terrorisminvastaisilla operaatioilla, joilla viitataan SETAn katsauksessa Turkin operaatioihin Syyriassa ja Irakissa (ks. alla).³⁸

Tutkija Guney Yildizin mukaan Turkin asevoimat ovat pyrkineet lisäämään PKK:n johtohenkilöihin kohdistuvia tappoiskuja.³⁹ Sisäministeri Soyulu julisti 15.11.2018 pitämässään puheessa Turkin tiedustelun kehittymisen mahdollistaneen vuonna 2018 yhteensä 100 PKK:n johtoon kuuluvan henkilön "neutralisoimisen".⁴⁰ Esimerkiksi 15. elokuuta 2018 PKK:n Irakin Sinjarin kaupungista vastaava johtaja İsmail Özden surmattiin Turkin armeijan ja Turkin kansallisen tiedustelupalvelun (*Millî İstihbarat Teşkilatı*, MİT) toteuttamassa lennokka-iskussa.⁴¹ Turvallisuusanalyttikko Metin Gurcan totesi 18.9.2017 julkaistussa artikkelissaan Turkin tukeutuvan terrorisminvastaisissa operaatioissaan ylenmääräisesti aseistettuihin lennokkeihin ja olevan samalla ainoa aseistettuja lennokkeja rajojensa sisäpuolella käyttävä valtio.⁴² The Interceptin 14.5.2019 julkaiseman Turkin miehittämättömiin lennokkeihin perustuvia operaatioita tarkastelevan artikkelin mukaan Turkin ilmavoimien käyttämät Bayraktar TB2 -lennokit ovat kääntäneet PKK:n ja Turkin turvallisuusjoukkojen välisen taistelun turvallisuusjoukkojen eduksi estämällä PKK:n taistelijoiden liikkumisen suurissa ryhmissä. Artikkelin mukaan Turkin ilmavoimat on toteuttanut lennokka-iskuja Turkin maaperällä Hakkârin, Şırnakin,

³⁵ United Nations Security Council 20.6.2019. Esimerkiksi Turkin pääuutistoimisto Anadolu Agency ei tee YK:n vuoden 2019 raportointiin ja lapsisotilaiden värväykseen liittyvässä uutisoinnissaan eroa PKK:n ja tämän Syyriassa toimivan sisarjärjestön välillä. (Anadolu Agency/ Bilgiç 2.7.2019 & Anadolu Agency/ Yuruk 28.7.2019.)

³⁶ SETA 2019, s. 20.

³⁷ SETA 2019, s. 22.

³⁸ SETA 2019, s. 21–23.

³⁹ MEI/ Yildiz 6.8.2019; iskuja erittelee tarkemmin, esim. Al Monitor/ Zaman 22.8.2018.

⁴⁰ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (Turkin sisäministeriö) 15.11.2018.

⁴¹ Ks. esim. Hürriyet Daily News/ Ergan 16.8.2019; Al Monitor/ Zaman 22.8.2018.

⁴² Al Monitor/ Gurcan 18.9.2017.

Ağrı, Siirtin, Tuncelin ja Vanin maakunnissa ja lennokkien raportoidaan surmanneen Turkissa vuoden 2016 jälkeen vähintään 400 henkilöä.⁴³

The Interceptin artikkelissa käydään läpi İHD:n vuonna 2017 raportoimia lennokka-iskuja, joiden vaatimien uhrien joukossa on ollut mahdollisesti myös siviilejä. Artikkelissa erityisen tarkasti läpikäydyn, 31. heinäkuuta 2017 Hakkârin maakunnassa raportoidun iskun yhteydessä surmansa saaneiden siviilien arvellaan valikoituneen iskun kohteiksi pelkästään näiden ulkoisen käytöksen⁴⁴ perusteella. Artikkelissa İHD:n johtaja Öztürk Türkdoğan arvostelee vallitsevaa käytäntöä, jossa lennokka-iskussa käytetään kuolettavaa voimaa ilman iskujen kohteina olevien henkilöiden tunnistamista. Samalla henkilöille ei myöskään tarjota mahdollisuutta aseiden laskemiseen ja antautumiseen.⁴⁵

1.1 PKK:n vastaiset operaatiot Syyriassa ja Irakissa

PKK:n toiminta on ollut järjestön alkuvuosilta lähtien poikkikansallista ja myös vuonna 2015 uudelleenjärjestynyt PKK-konflikti on levinnyt erityisesti Syyrian ja Pohjois-Irakin maaperälle. Turkin turvallisuusjoukkojen Luoteis-Syyrian Afrinissa tammikuussa 2018 ja Turkin vastaisella rajaseudulla Pohjois-Irakissa maaliskuussa 2018 käynnistämät "ekstraterritoriaaliset" sotilasoperaatiot osoittivat vuonna 2018 PKK-konfliktin rajat ylittävän luonteen.

Turkin asevoimat ja näiden tukemat Syyrian kapinallisryhmät käynnistivät tammikuussa 2018 "Operaatio Oliivinoksa" -nimellä (eng. "Operation Olive Branch") tunnetun sotilasoperaation PKK:n sisarpuolue PYD:n ja tämän aseellisen siiven muodostavien YPG-joukkojen Luoteis-Syyriassa hallitseman Afrinin alueen valtaamiseksi. Turkin joukot saivat valtaosan Afrinin alueesta hallintaansa maaliskuun 2018 loppuun mennessä, minkä jälkeen YPG-joukot ja muut näihin yhdistetyt ryhmät ryhtyivät IED-iskuihin, väijytyksiin, sieppauksiin ja videoituihin teloituksiin perustuvaan aseelliseen vastarintaa Turkin joukkoja vastaan.⁴⁶

Turkin asevoimat käynnistivät vuoden 2018 maaliskuussa PKK:n vastaisen maaoperaation Irakin Kurdistanissa ja ryhtyivät perustamaan väliaikaisia sotilastukikohtia Sidekanin alueelle, joka sijaitsee välittömästi Turkin Hakkârin maakunnan Şemdinlin piirikunnan eteläpuolella. PKK:n raportoidaan käyttäneen Sidekanin aluetta kulkuväylänä Turkin maaperälle

⁴³ Myös PKK on käyttänyt The Interceptin mukaan iskuissaan lennokkeja, joskaan näiden iskujen ei todeta vaatineen [toukokuuhun 2019 tultaessa] yhtään kuolonuhria. The Intercept/ Farooq 14.5.2019.

⁴⁴ Esimerkiksi Turkki-analyytikko Aaron Stein käsittelee 22.5.2014 julkaistussa artikkelissaan kriittisesti tällaisia iskun kohteen ja PKK:n taistelijoiden käytöksen ja toiminnan keskinäiseen "vastaavuuteen" perustuvia lennokka-iskuja (eng. signature strikes). Tällaisten iskujen kohteet eivät valikoidu positiivisen tunnistamisen perusteella, vaan pelkkä ulkoinen, ilmasta käsin havaittava käytös riittää perusteeksi iskun toteuttamiseen. (Stein 22.5.2014.)

⁴⁵ Myös PKK on käyttänyt The Interceptin mukaan iskuissaan lennokkeja, joskaan näiden iskujen ei todeta vaatineen [toukokuuhun 2019 tultaessa] yhtään kuolonuhria. The Intercept/ Farooq 14.5.2019.

⁴⁶ "Operaatio Oliivinoksa" ja Afrinin valtaus käydään peruspiirteissään läpi raportissa OHCHR 6/2018; YPG:n Afrinin alueella organisoimasta aseellisesta vastarinnasta, ks. Bellingcat/ McKeever 1.3.2019; FP/ Daragahi 13.7.2018.

tunkeutumiseen.⁴⁷ Joulukuussa 2018 Turkki kohdisti ilmaiskuja PKK:n kohteisiin Keski-Irakissa sijaitsevan Makhmurin ja Luoteis-Irakissa sijaitsevan Sinjarin piirikuntien alueilla. Iskujen katsottiin olevan seurausta PKK:n läsnäolon vahvistumisesta erityisesti Turkin ja Syyrian rajalla sijaitsevan Sinjarin alueella.⁴⁸

2 PKK-konflikti vuonna 2019

International Crisis Groupin julkaiseman tilannepäivityksen mukaan Turkin hallinto jatkoi edelleen PKK:n vastaisia sotilasoperaatioita elokuussa 2019. Turkin turvallisuusjoukkojen raportoidaan käynnistäneen elokuussa 2019 uusia PKK:n vastaisia sotilasoperaatioita Kaakkois-Turkin alueella. Uusia operaatioita käynnistyi 19. elokuuta 2019 Şırnakin, Hakkârin ja Vanin maakunnissa ja 28. elokuuta Mardinin, Şırnakin ja Batmanin maakunnissa.⁴⁹ Vuonna 2019 Turkissa oli julistettu heinäkuun alkuun mennessä yhteensä 18 ulkonaliikkumiskielloa. Niitä on julistettu TİHV:n mukaan Diyarbakırin, Hakkârin, Mardinin, Bitlisin ja Siirtin maakunnissa (tarkemmin, ks. luku 5).⁵⁰ Itsenäisten aktivistitutkijoiden muodostama Bellingcat-verkosto julkaisi 3.7.2019 tutkimuksen Turkin turvallisuusjoukkojen Kaakkois-Turkin alueelle mittavien sotilasoperaatioiden päätyttyä rakentamasta tarkastuspisteiden verkostosta. Tutkimuksen laatineen Nino Kandelakin mukaan Kaakkois-Turkin asukkaiden liikkumista valvovien tarkastuspisteiden lisääntyminen on osa Turkin uutta terrorisminvastaista strategiaa, jolla pyritään Turkin turvallisuusjoukkojen pitkäaikaisen sotilaallisen läsnäolon vakiinnuttamiseen Turkin maaseudulle.⁵¹

PKK:n ylimpään johtoon kuuluva Murat Karayılan antoi elokuussa 2019 lausunnon, jossa tämä totesi PKK:n pyrkivän mm. modernisoimaan taistelijoidensa sissisodankäynnin taktiikoita ja tekemään sissitoiminnasta ammattimaisempaa. PKK:n modernisointipyrkimysten katsottiin olevan vastine Turkin Pohjois-Irakissa toteuttamille operaatioille ja strategialle, jossa Turkki on painottanut perinteisempien maataisteluiden asemesta pommikoneisiin, lennoki-iskuihin ja paikalliseen tiedustelutietoon perustuvia operaatioita (ks. alla).⁵² Tutkija Guney Yildizin 6.8.2019 julkaiseman artikkelin mukaan PKK olisi jo testannut Itä- ja Kaakkois-Turkin alueella uutta salamurhiin ja kaupungeissa toteutettuihin rajattuihin iskuihin perustuvaa taktiikkaansa vastineena Turkin lennoki-iskuihin, linnoitettuihin sotilastukikohtiin ja tiedustelutiedon aktiiviseen käyttöön perustuville sotilasoperaatioille. Artikkelissaan Yildiz yhdistää kuvaamansa PKK:n uuden taktiikan Erbilissä 17.7.2019 tapahtuneeseen turkkilaisen diplomaatin surmaan.⁵³ Tämän raportin kirjoittamishetkellä surman

⁴⁷ Al Monitor/ Gurcan 24.4.2018; Middle East Eye/ Iddon 8.5.2018.

⁴⁸ Al Monitor/ Sattar 30.12.2018. Turkin puolustusministeri julisti 18. joulukuuta 2018, ettei Turkki sallisi PKK:n ”toisen Qandilin [päämajan]” perustamista Sinjariin (Hürriyet Daily News 18.12.2018); Daily Sabah uutisoi toukokuussa 2019 PKK:n Sinjariin perustamasta ”toisesta päämajasta” (Daily Sabah 13.5.2019).

⁴⁹ International Crisis Group 8/2019.

⁵⁰ TİHV 1.7.2019a; TİHV 2.1.2019; TİHV 4.1.2018.

⁵¹ Bellingcat/ Kandelaki 3.7.2019. Kaakkois-Turkin alueelle tiheään perustetut tarkastuspisteet mainitaan myös Kaakkois-Turkin kaupunkien tilannetta käsittelevässä uutisoinnissa (tarkemmin, ks. maakuntakohtaiset alaluvut 7.1, 7.2, 7.3 ja 7.4).

⁵² Rudaw/ Dri 16.8.2019.

⁵³ MEI/ Yildiz 6.8.2019.

taustat ovat kuitenkin saatavilla olevien tietojen perusteella edelleen epäselvät.⁵⁴

Rudaw-verkkolehden haastatteleman turvallisuusanalyttikko Nicholas Herasin mukaan PKK:lla on käytössään vain vähän keinoja joukkojensa modernisoimiseen. Herasin mukaan Turkin asevoimat ovat käyttäneet tiedustelutietoa sekä maaseudulle ja vuoristoalueille hyvin soveltuvia lennokeilla toteutettuja tappoiskuja tehokkaasti PKK:n ja erityisesti järjestön johtoon kuuluvien henkilöiden vahingoittamiseen (ks. myös luku 1). Samalla Heras määrittelee kaupungeissa toteutetut autopommi-iskut (VBIED-iskut) ja kaupunkisodankäynnin ainoaksi PKK:n käytössä olevaksi tehokkaaksi keinoksi Turkin aseelliseen haastamiseen.⁵⁵

2.1 PKK:n vastaiset operaatiot Irakissa ja Syyriassa

Euroopan komission 29.5.2019 raportin mukaan Turkki on jatkanut ilmaiskuja PKK:n ja sen yhteistyökumppaneiden aseisiin Qandilin vuoristossa. Turkki on myös ylläpitänyt sotilaallista läsnäoloa Pohjois-Irakin kurdialueilla (Bashiqaan sotilastukikohta) tarkoituksenaan vakiinnuttaa tuo läsnäolo Irakin hallinnon kanssa solmitulla sopimuksella.⁵⁶

Vuoden 2019 toukokuussa Turkin asevoimat käynnistivät nimellä Pençe (eng. Claw, suom. "Kynsi") tunnetun ilma- ja maaoperaation Irakissa, Sidekanin eteläpuolella sijaitsevan Hakurkin alueella ja Turkin katsotaan suunnittelevan alueella pysyvää sotilaallista läsnäoloa Qandilin vuoristossa sijaitsevan PKK:n päätukikohdan ja Pohjois-Irakin poikki kulkevien PKK:n logististen verkostojen toiminnan rajoittamiseksi.⁵⁷ Turkin asevoimien 27. toukokuuta 2019 Pohjois-Irakissa, Hakurkin alueella käynnistämän Pençe -operaatio arvioidaan olevan Turkin turvallisuusjoukkojen merkittävin PKK:n vastainen operaatio sitten kesällä 2018 Sidekanin alueella toteutetun operaation. Operaatio on perustunut ilma- ja tykistöiskuihin, joiden yhteydessä Turkin asevoimat ovat käyttäneet T129 ATAK -taisteluhelikopterin ja taktisen ballistisen Bora-1-ohjuksen kaltaista viimeisintä teknologiaansa. Operaation aikana Turkin erikoisjoukot ovat toteuttaneet kommandoiskuja PKK:n luoliin ja tukikohtiin, tehden tukikohdista käyttökelvottomia ja tuhoten samalla PKK:n alueille asettamia miinoja ja räjähdeseansoja.⁵⁸ Turkin asevoimat ovat sittemmin laajentaneet toimintaansa Pohjois-Irakissa 13. heinäkuuta käynnistetyllä "Pençe 2"- ja 23. elokuuta käynnistetyllä "Pençe 3" -operaatioilla.⁵⁹

⁵⁴ Diplomaatin surman motiivista ja tekijästä ei ole tämän raportin kirjoittamishetkellä tarkkaa selvyyttä. Turkin hallinto syytti iskusta PKK:ta ja toteutti 18. heinäkuuta 2019 kostoiskun Qandilin vuoristoon. (DW/ Martin 19.7.2019.) Al Jazeera uutisoi 20.7.2019 Irakin Kurdistanin (KRG) viranomaisten pidättäneen Diyarbakirista kotoisin olevan miehen epäiltynä surmasta. Pidätetyn kerrottiin olevan turkkilaisen, HDP:hen kuuluvan poliitikon veli. (Al Jazeera 20.7.2019.)

⁵⁵ Rudaw/ Iddon 13.9.2019.

⁵⁶ European Commission 29.5.2019, s. 100.

⁵⁷ Al Monitor/ Gurcan 26.6.2019; ks. myös Daily Sabah/ Yarar 13.6.2019.

⁵⁸ Rudaw/ Iddon 10.6.2019.

⁵⁹ Daily Sabah 18.9.2019 & 27.7.2019.

Yhdysvallat ja Turkki kävivät elokuussa ja syyskuussa 2019 tiiviitä neuvotteluja Koillis-Syyriaan, Turkin vastaiselle rajalle perustetusta ja Turkin ainakin osittain hallinnoimasta "turvavyöhykkeestä". Neuvottelujen taustalla olivat Turkin uhkaukset Koillis-Syyriaa hallinnassaan pitävien, Syyrian kurdien johtamien SDF-joukkojen (eng. Syrian Democratic Forces) vastaisen sotilasoperaation käynnistämisestä. Neuvottelut johtivat syyskuussa 2019 Tal Abyadin ja Ras al-Ainin kaupunkien välisen raja-alueen asettamiseen Turkin ja Yhdysvaltojen joukkojen yhteiseen valvontaan ja SDF-joukkojen vetäytymiseen alueelta.⁶⁰ Turkin hallinto ei ollut kuitenkaan tyytyväinen sovittuun järjestelyyn vaan vaati "turvavyöhykkeen" laajentamista, tarkoituksenaan asuttaa vyöhykkeen alueelle jopa 3 miljoonaa syyrialaispakolaista.⁶¹

Huomautus: Reilu viikko ennen tämän raportin julkaisemista 6. lokakuuta 2019 Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump ilmoitti yhdysvaltalaisjoukkojen vetäytymisestä Koillis-Syyrian Turkin vastaiselta rajalta ja antoi samalla Turkin hallinnolle käytännössä vapaat kädet SDF-joukkojen vastaisen sotilasoperaation käynnistämiseen.⁶² Turkin hallinto reagoi nopeasti käynnistämällä 8. lokakuuta Tal Abyadin ja Ras al-Ainin väliselle rajavyöhykkeelle painottuvan hyökkäyksen.⁶³ Turkin "Operaatio Rauhanlähde" -nimellä kutsuttu hyökkäys on raportin kirjoittamishetkellä edelleen käynnissä ja sen vaikutukset ovat heijastuneet Kaakkois-Turkin alueelle esimerkiksi YPG-joukkojen alueen kaupunkeihin (esimerkiksi Nusaybinin kaupunkiin) kohdistamina raketti-iskuina⁶⁴ ja kurdiliikettä edustavaan oppositiopuolue HDP:hen kuuluvien pormestarien pidätyksinä⁶⁵ (pidätyksistä tarkemmin, ks. luku 3.1).

3 PKK-konfliktin vaikutukset Turkin kurdiliikkeeseen

3.1 Kurdien poliittinen toiminta

Turkin hallinto on käyttänyt syksystä 2016 lähtien maan terrorisminvastaista lainsäädäntöä ja heinäkuussa 2016 julistetun poikkeustilan myötä hallinnolle annettuja erityisvaltuuksia myös Turkin kurdiliikkeen ja erityisesti keskeisimmän liikettä edustavan oppositiopuolueen HDP:n (turk. *Halkların Demokratik Partisi*, suom. Kansojen demokraattinen puolue) toiminnan rajoittamiseen.⁶⁶ Turkin hallinto pidätti HDP:n molemmat puheenjohtajat⁶⁷ – Selahattin Demirtaşin ja Figen Yüksekdağin – ja joukon muita HDP:n kansanedustajia 4. marraskuuta 2016 väitettyjen PKK-kytkösten perusteella.⁶⁸ Human Rights Watchin mukaan esimerkiksi HDP:n keulakuvana toiminutta Demirtaşı vastaan nostettiin

⁶⁰ Al Jazeera 8.9.2019; FP/ Seligman 23.9.2019.

⁶¹ The Guardian/ Wintour 24.9.2019; Reuters/ Gumrukcu 27.9.2019.

⁶² The Guardian/ Borger & Chulov & McKernan 8.10.2019

⁶³ FT/ Pitel 9.10.2019.

⁶⁴ Anadolu Agency/ Ayaydin & Bilici & Kaplan 10.10.2019.

⁶⁵ Al Jazeera 15.10.2019; Reuters 15.10.2019.

⁶⁶ Aiheesta tarkemmin, ks. esim. Human Rights Watch 20.3.2017.

⁶⁷ HDP-puolue on valinnut itselleen lähtökohtaisesti kaksi puheenjohtajaa.

⁶⁸ The Guardian/ Shaheen 4.11.2016; The New York Times/ Yeginsu & Timur 4.11.2016.

syytteet mm. sen perusteella, että tämä olisi toiminut PKK:n johtohenkilönä ja osallistunut terroristijärjestön propagandan levittämiseen.⁶⁹

Yhdysvaltojen ulkoministeriön (USDoS) mukaan Turkin viranomaiset käyttivät vuonna 2018 maan terrorisminvastaista lainsäädäntöä laveasti mm. monia ihmisoikeusaktivisteja, tiedotusvälineitä ja PKK:n tukijoiksi epäiltyjä henkilöitä vastaan. Ihmisoikeusjärjestöt katsoivat, että monilla pidätetyistä ei ollut merkittävää yhteyttä terrorismiin. Pidätysten katsottiin perustuneen kriittisten äänten vaientamiseen tai Turkia johtavaa AK-puoluetta (turk. *Adalet ve Kalkınma Partisi*, lyh. AKP, suom. Oikeus- ja kehityspuolue) arvostelemaan poliittisen opposition, erityisesti kurdiliikkeeseen yhdistetyn HDP:n ja tämän sisarpuolue DBP:n (turk. *Demokratik Bölgeler Partisi*, suom. Demokraattinen alueiden puolue), heikentämiseen. Viranomaisten todetaan käyttäneen Turkin terrorisminvastaista lainsäädäntöä ja vuoden 2016 vallankaappausyrityksen jälkeen hankkimiaan poikkeustilavaltuuksia henkilöiden pidättämiseen ja eri tahojen varojen pakkolunastamiseen, joukossa PKK:n tukemisesta syytettyjä kurdijärjestöjä.⁷⁰

Turkissa 24. kesäkuuta 2018 järjestettyjen parlamentti- ja presidentinvaalien alla Turkin viranomaiset hankaloittivat HDP:n toimintaa esimerkiksi pidättämällä satoja puolueen jäseniä ja vaalitarkkailijoita. HDP:n presidenttiehdokkaaksi valittu Selahattin Demirtaş kampanjoi vankilasta käsin.⁷¹ Human Rights Watchin vuotta 2018 käsittelevän raportin mukaan HDP:n virkaa tekevä varapuheenjohtaja Leyla Güven, puolueen entinen puheenjohtaja ja presidenttiehdokas Demirtaş ja kahdeksan muuta kansanedustajaa ovat edelleen (vuonna 2019) pidennetyssä tutkintavankeudessa terrorismiin liittyvien syytteiden perusteella. Kaakkois-Turkissa paikallisen demokratian jäädyttämisen raportointiin jatkuvan Turkin hallinnon kontrolloidessa nimittämensä teknokraattien välityksellä 94 kuntaa, jotka päättyivät alunperin vuoden 2014 paikallisvaaleissa HDP:n sisarpuolue DBP:n hallintaan. 50 paikallisvaaleissa valitun pormestarin raportointiin olevan edelleen vangittuina terrorismiin liittyvien syytteiden perusteella. Human Rights Watch kuvaa sekä HDP:n kansanedustajia että DBP:n pormestareita vastaan nostettuja syytteitä poliittisesti motivoituneiksi.⁷²

Euroopan komission toukokuussa 2019 julkaiseman raportin mukaan HDP on erityisen marginalisoidussa asemassa Turkin poliittisessa järjestelmässä. Puolueen molemmat entiset puheenjohtajat Demirtaş ja Yüsekdağ, yhdeksän entistä varapuheenjohtajaa ja joukko muita puolueen johtohenkilöitä on edelleen pidätettyinä terrorismiin liittyvien syytteiden perusteella.⁷³ İHD:n 19.4.2019 julkaiseman raportin mukaan Turkissa on edelleen vangittuna 16 HDP:n nykyistä tai entistä johtajaa ja 50 DBP:hen kuuluvaa Kaakkois-Turkin kuntien kanssapormestaria.^{74,75} İHD:n mukaan HDP:n jäseniin ja johtohenkilöihin

⁶⁹ Human Rights Watch 20.3.2017.

⁷⁰ USDoS 3/2019, s. 16.

⁷¹ Eissenstat 8/2018, s. 4, 6.

⁷² Human Rights Watch 2019.

⁷³ European Commission 29.5.2019, s. 12.

⁷⁴ Myös kurdipuolueiden johtamissa kunnissa on toiminut perinteisesti samanaikaisesti kaksi pormestaria.

⁷⁵ İHD 19.4.2019, s. 13.

kohdistuvat pidätyskampanjat jatkuivat keskeytyksettä kesäkuun 2018 Turkin parlamenttivaalien ja maaliskuun 2019 aluevaalien välisenä aikana.⁷⁶ Presidentti Erdoğan rinnasti HDP:n ja PKK:n toisiinsa paikallisvaalien alla pitämässään puheessa.⁷⁷ Maaliskuun 2019 paikallisvaalien jälkeen Turkin korkein vaaliviranomainen (turk. *Yüksek Seçim Kurulu*, YSK, suom. Korkein vaalineuvosto) päätti jättää vahvistamatta neljän HDP:hen kuuluvan pormestarin ja useiden kunnallisneuvostojen jäsenten nimityksen Kaakkois-Turkin maakunnissa. Päätöstä perusteltiin sillä, että kyseiset henkilöt oli aiemmin erotettu julkisista tehtävistä Turkin poikkeustilalakien perusteella. Vaalit voittaneiden HDP:n ehdokkaiden asemesta kyseisten kuntien pormestareiksi nimitettiin toiseksi eniten ääniä saaneet ehdokkaat, joista kaikki kuuluivat AK-puolueeseen. YSK hylkäsi HDP:n toiminnastaan tekemän valituksen.⁷⁸

Turkkia hallitsevan AK-puolueen on uutisoitu käyttävän PKK-konfliktissa tuhoutuneiden Kaakkois-Turkin kaupunkien jälleenrakennusta keinona kannatuksensa kasvattamiseen ja HDP:n paikallisen valta-aseman haastamiseen.⁷⁹ Tutkija Noah Blaser analysoi huhtikuussa 2019 julkaistussa artikkelissaan maaliskuun 2019 paikallisvaalien vaalitulosta Şırnakin maakunnassa AK-puolueen ja HDP:n välisen vastakkainasettelun hahmottamiseksi. Blaserin mukaan HDP oli pääsääntöisesti säilyttänyt johtavan asemansa Kaakkois-Turkin maakuntien eniten tuhoja kärsineissä kaupungeissa, AK-puolueen kasvattaessa kannatustaan maakuntien harvempaan asutuissa piirikunnissa. Blaser antaa artikkelissa tukensa toimittaja Nurcan Baysalin esittämälle arviolle, jonka mukaan useimmat AK-puoluetta harvaan asutuissa piirikunnissa äänestäneistä olisivat olleet piirikuntien alueille viime vuosina sijoitettuja Turkin turvallisuusjoukkojen jäseniä (ks. myös luku 7.2).

International Crisis Groupin julkaiseman tilannepäivityksen mukaan Turkin hallinto tehosti elokuussa 2019 PKK:n vastaisten sotilasoperaatioiden ohella myös Turkin kurdiliikkeeseen kytköksissä oleviin henkilöihin kohdistuvia tukahdutus toimia. Turkin viranomaiset erottivat tehtävistään 19. elokuuta Diyarbakirin, Mardinin ja Vanin kaupunkien pormestarit näiden väitettyjen PKK-kytkösten perusteella. Samana päivänä viranomaiset pidättivät eri puolilla Turkia 418 kurdiliikkeeseen kytköksissä olevaa henkilöä.⁸⁰ Turkin sisäministeriön mukaan pormestareita syytettiin "terroristijärjestön jäsenyydestä" tai "terroristipropagandan levittämisestä". Sisäministeriön mukaan pormestarien tehtävät siirrettiisiin kyseessä olevia maakuntia (Diyarbakır, Mardin ja Van) johtavien ja Turkin keskushallinnon nimittämien kuvernöörien hoidettavaksi. Al Jazeeraan mukaan pormestareita syytettiin myös kuntiensa varojen ja resurssien kanavoimisesta PKK:n käyttöön.⁸¹

TiHV:n mukaan 19. elokuuta pidätettyjen 418 henkilön joukossa oli kuntien, puolueiden ja yhdistysten hallinnon henkilöstöä ja yksi toimittaja (Mezopotamya Ajansin Ziyar Karahan). Pidätetyistä 187, eli lähes puolet,

⁷⁶ İHD 19.4.2019, s. 17.

⁷⁷ Al Monitor/ Zaman 4.2.2019.

⁷⁸ European Commission 29.5.2019, s. 11–12.

⁷⁹ Ks. esim. FT/ Pitel 26.3.2019; VOA/ Jones 26.3.2019.

⁸⁰ International Crisis Group 8/2019.

⁸¹ Al Jazeera 19.8.2019.

pidätettiin Diyarbakırissa ja näistä 99 myös vangittiin.⁸² Committee to Protect Journalists raportoi 21. elokuuta myös 6 muun toimittajan pidätyksistä 19. elokuuta jälkeen toteutetuissa operaatioissa eri puolilla Turkia.⁸³ Human Rights Watchin mukaan Diyarbakırin, Mardinin ja Vanin demokraattisesti valittujen pormestarien erottaminen käytännössä mitätöi maaliskuun 2019 paikallisvaalien vaalituloksen kurdienemmistöisen Kaakkois-Turkin kolmessa keskeisessä kaupungissa, loukkasi räikeästi äänestäjien oikeuksia ja asetti paikallisen demokratian jäihin.⁸⁴

Diyarbakırin, Mardinin ja Vanin kaupunkien pormestarien erottaminen käynnisti Turkissa ja erityisesti Turkin viranomaisten toimien kohteiksi joutuneissa maakunnissa laajat mielenosoitukset ja Turkin poliisin uutisoidaan vastanneen mielenosoituksiin hyvin väkivaltaisesti, pahoinpitelemällä mielenosoittajia ja mielenosoituksista raportoineita toimittajia. Esimerkiksi Diyarbakırin kaupungissa 200 mielenosoittajan raportoidaan saaneen vastaansa 500 poliisia.⁸⁵ ACLEDin 17.9.2019 julkaiseman katsauksen mukaan pormestarien erottamisesta seuranneet mielenosoitukset jatkuivat edelleen syyskuun 2019 puolivälissä.⁸⁶ Turkin hallintoa myötäilevät mediat Anadolu -uutistoimisto ja TRT World uutisoivat syyskuussa 2019 PKK:n lapsisotilaiden värväystoimintaa vastustavista äideistä, jotka olivat järjestäneet mielenilmauksia HDP:n Diyarbakırin toimiston edustalla.⁸⁷ Toimittaja Amberin Zamanin haastatteleman HDP:n edustajan mukaan mielenilmaukset olivat kytköksissä Turkin hallinnon esittämiin väitteisiin, joiden mukaan HDP olisi mukana lapsisotilaiden värväamisessä PKK:n riveihin.⁸⁸

ACLED totesi 17.9.2019 myös HDP:ta vastustavien mielenilmausten jatkuneen syyskuun alkupuolella ja keränneen samalla osakseen hallinnon tukea. ACLED toteaa 12. syyskuuta 2019 Diyarbakırin Kulpin piirikunnassa tapahtuneen, ajoneuvoon kohdistuneen ja 7 siviilin hengen vaatineen pommi-iskun johtaneen monissa Turkin itäisissä maakunnissa myös PKK:n vastaisiin mielenosoituksiin, joihin myös Turkin hallinnon edustajien kerrotaan osallistuneen.⁸⁹ TIHV raportoi Turkin viranomaisten erottaneen 17. syyskuuta tehtävistään ja pidättäneen pommi-iskun tutkinnan yhteydessä Kulpin piirikunnan HDP:hen kuuluvat pormestarit Mehmet Fatih Taşın ja Fatma Ayn.⁹⁰

Huomautus: Turkin hallinto jatkoi Kaakkois-Turkin alueella toimivien, HDP:hen kuuluvien pormestarien pidätyksiä myös lokakuussa 2019. Turkissa uutisoitiin 15.10.2019 Hakkârin, Yüksekovan, Ercişin ja Nusaybinin kaupungin pormestarien pidätyksistä.⁹¹ Pidätysten uutisoitiin olevan seurausta HDP:n Turkin hallinnon Koillis-Syyriassa lokakuussa 2019 käynnistämästä "Operaatio Rauhanlähde" -sotilasoperaatioon kohdistamasta kritiikistä.⁹²

⁸² TIHV 20.8.2019.

⁸³ Committee to Protect Journalists 21.8.2019.

⁸⁴ Human Rights Watch 2019.

⁸⁵ Al Monitor/ Zaman 21.8.2019.

⁸⁶ ACLED/ Blaxter 17.9.2019.

⁸⁷ Anadolu Agency/ Alhas & Zorlu 5.9.2019; TRT World 6.9.2019.

⁸⁸ Al Monitor/ Zaman 11.9.2019.

⁸⁹ ACLED/ Blaxter 17.9.2019.

⁹⁰ TIHV 18.9.2019.

⁹¹ Al Jazeera 15.10.2019; Reuters 15.10.2019.

⁹² Al Jazeera 15.10.2019.

3.2 Kurditaustaiset mediat ja kansalaisjärjestöt

Euroopan komission mukaan "terrorisminvastainen taistelu" määritellään Turkissa hyvin laajasti ja kurdikysymyksen parissa työskentelevien toimittajien, asianajajaliittojen ja ihmisoikeuspuolustajien oikeuksia koskevat rajoitukset ovat lisääntyneet. Esimerkiksi kurdinkielisten medioiden ja kulttuurisia oikeuksia ajavien järjestöjen todetaan olevan edelleen suljettuja.⁹³ Human Rights Watchin vuotta 2018 käsittelevän vuosiraportin mukaan Turkissa oli kesäkuussa 2018 pidätettynä yhteensä 10 286 henkilöä, joita syytettiin kytköksistä PKK:n toimintaan. Kaakkois-Turkin paikallisdemokratian todettiin olevan jäissä, Turkin hallituksen nimittämien virkamiesten pitäessä hallinnassaan 94 kuntaa, jotka olivat päätyneet alun perin vuoden 2014 paikallisvaaleissa HDP:n sisarpuolue DBP:n hallintaan.⁹⁴ Vuoden 2018 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana Turkin hallinnon todetaan kohdistaneen pidätyksiä ja/tai asettaneen syytteeseen lähes 1 000 "Operaatio Oliivinoksa" kritisoivaa henkilöä. Opiskelijoihin, taiteilijoihin ja eri järjestöjen edustajiin, joukossa 11 lääketieteellisen Turkish Medical Association -järjestön jäsentä, kohdistui terrorismiin liittyviä rikostutkintoja pääasiassa näiden sosiaalisen median julkaisujen perusteella.⁹⁵

USDoSin mukaan Turkin hallinto nosti vuonna 2018 rutiininomaisesti terrorismiin liittyviä syytteitä sellaisia yksityishenkilöitä tai julkaisuja vastaan, jotka uutisoivat PKK:n toiminnan tai Gülen-liikkeen kaltaisista arkaluontoisista aiheista. Ihmisoikeusjärjestöjen ja toimittajien mukaan hallinto pyrki toimillaan toimittajien ja yleisön pelottelemiseen. Turkin hallinto kohdisti merkittävää painetta kurdimielisiin tiedotusvälineisiin nyt tai aikaisemmin yhdistettyihin toimittajiin, mikä on saattanut ilmetä myös pidätyksinä. Turkin hallinto on myös kieltänyt rutiininomaisesti media-akkreditoituja niiltä Turkin kansalaisilta, jotka työskentelevät kansainvälisille tiedotusvälineille tai ovat millään tavalla kytköksissä kurdinkielistä sisältöä tuottaviin tiedotusvälineisiin. USDoSin antamassa esimerkissä 12. heinäkuuta 2018 Diyarbakirin poliisi teki ratsian kurditaustaisen JinNewsin toimistoon ja takavarikoi järjestön tietokoneet.⁹⁶

Turkin turvallisuusjoukot hajottivat 25.8.2018⁹⁷ Istanbulissa ns. "Lauantaiäitien" (eng. Saturday Mothers, turk. *Cumartesi Anneleri*) rauhanomaisen kynttilämielenosoituksen, joita erityisesti Kaakkois-Turkin konfliktiin yhteydessä kadonneiden ja surmattujen kurditaustaisten henkilöiden äidit ovat järjestäneet viikoittain 1990-luvulta lähtien.⁹⁸ Human Rights Watchin mukaan Turkin viranomaiset asettivat kiellon kynttilämielenosoituksen järjestämiselle sen perinteisessä paikassa ja kiello oli vuoteen 2019 tultaessa edelleen voimassa.⁹⁹ Myös Diyarbakirin kaupungissa perinteisesti järjestetty kynttilämielenosoitus kiellettiin. Syyskuusta lähtien myös İHD:n Diyarbakirin toimiston järjestämät

⁹³ European Commission 29.5.2019, s. 18.

⁹⁴ Human Rights Watch 2019.

⁹⁵ USDoS 3/2019, s. 16.

⁹⁶ USDoS 3/2019, s. 25.

⁹⁷ Ks. DW 25.8.2019; USDoS 3/2019, s. 33.

⁹⁸ Qantara.de 27.8.2018; tarkemmin, ks. Qantara.de/ Stevenson & Bayram 27.8.2018.

⁹⁹ Human Rights Watch 2019; USDoSin mukaan mielenosoitus kiellettiin jo 25. elokuuta 2018. USDoS

julkiset kokoontumiset oli kielletty.¹⁰⁰ USDoSin mukaan Turkin sisäministeri Süleyman Soylu perusteli "Lauantaiäitien" mielenilmauksia koskevia kieltöjä sillä, että järjestö käytti "äitiyden käsitettä verhona terrorismin tukemiseen".¹⁰¹

Euroopan komission mukaan Turkin viranomaiset eivät ole omaksuneet kattavaa ja yhtenäistä lähestymistapaa Kaakkois-Turkissa tapahtuneiden katoamistapausten selvittämiseen, joukkohautojen avaamiseen ja turvallisuusjoukkojen toteuttamien laittomien surmien itsenäiseen tutkimiseen. Komissio toteaa Euroopan neuvoston kiinnittäneen helmikuussa 2017 julkaistussa raportissa huomion tahdonvastaisiin katoamisiin liittyvien oikeudenkäyntien erittäin pitkään keston. Komissio nostaa esille erityisesti 1990-luvulla raportoidut katoamiset.¹⁰²

3.3 Kaakkois-Turkin tapahtumista raportointinen

USDoSin mukaan Turkin viranomaisten toimet ja epäsuotuisat turvallisuusolosuhteet rajoittivat vuonna 2018 toimittajien ja kansainvälisten tarkkailijoiden pääsyä Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välisten taisteluiden vaikutuspiiriin kuuluville alueille, mikä teki tarkkailijoiden työstä ja (vuosien 2015–2016) kaupunkitaisteluiden vaikutusten arvioimisesta hankalaa.¹⁰³ Esimerkiksi IDMC:n vuonna 2019 julkaiseman raportin mukaan pääsy Kaakkois-Turkin IDP-väestön tilannetta koskevaan tietoon on erittäin rajallinen. Turkin hallinto ei ole antanut humanitaarisille järjestöille täysimittaista pääsyä Kaakkois-Turkin alueelle, jotta nämä pystyisivät laatimaan itsenäisen ja puolueettoman arvion alueen IDP-väestön tarpeista.¹⁰⁴ (Sisäisesti siirtymään joutuneita henkilöitä käsitellään tarkemmin luvussa 4.)

Human Rights Watchin mukaan kurditaustaisille medioille työskentelevien toimittajien pidätysten ja vangitsemisten raportoitiin jatkuvan, minkä todetaan estävän kriittisen journalismin Kaakkois-Turkin alueella. Esimerkiksi maaliskuussa 2018 Turkin poliisin toteutti ratsian kurdimyönteisen "Vapaa demokratia" (eng. Free Democracy, turk. *Özgürlükçü Demokrasi*) -lehden¹⁰⁵ toimitukseen. Ratsian jälkeen lehden henkilökunta pidätettiin ja sen omaisuus ja varat otettiin Turkin valtion haltuun. Lehti suljettiin virallisesti asetuksella heinäkuussa 2018 ja yhteensä 14 lehden toimittajaa ja 21 painotyöntekijää asetettiin syytteeseen, syytetyistä 13 ollessa Human Rights Watchin raportin kirjoittamishetkellä (vuonna 2019) edelleen vangittuina odottamassa oikeudenkäyntiä.¹⁰⁶ Huhtikuussa 2019 Turkin oikeusjärjestelmä vahvisti tuomion, jossa Beyaz Show -keskusteluohjelmaan soittanut Diyarbakirin kaupungista kotoisin oleva perheenäiti Ayse Celik tuomittiin vankeuteen "terroristipropagandan levittämisestä". Celik oli soittanut keskusteluohjelmaan tammikuussa 2016 ja

¹⁰⁰ Human Rights Watch 2019.

¹⁰¹ USDoS 3/2019, s. 33.

¹⁰² United Nations Human Rights Council 6.5.2015; kylävahtijärjestelmästä, ks. *ibid*, s. 7–8, 18.

¹⁰³ USDoS 3/2019, s. 21.

¹⁰⁴ IDMC 2019, s. 2.

¹⁰⁵ Kyseessä on Turkin keskeisimmäksi kurdien asiaa edistäväksi sanomalehdeksi mielletyn ja vuonna 2016 lakkautetun Özgür Gündem -sanomalehden seuraaja. Tarkemmin lehden lakkautuksesta, ks. esim. Ahval 28.3.2018.

¹⁰⁶ Human Rights Watch 2019.

vaatinut huomiota Kaakkois-Turkissa käynnissä oleville taisteluille ja näiden siviiliuhreille.¹⁰⁷

USDoSin mukaan myös PKK on käyttänyt monia eri painostuskeinoja sananvapauden ja muiden perustuslain takaamien oikeuksien rajoittamiseen Kaakkois-Turkin alueella. Esimerkiksi jotkin toimittajat, poliittisten puolueiden edustajat ja paikalliset asukkaat ovat kertoneet tapauksista, joissa PKK on painostanut näitä olemaan kritisoiatta PKK:ta tai ylistämättä Turkin turvallisuusjoukkojen toimintaa Turkin viranomaisten julistamien ulkonaliikkumiskieltojen päättymisen jälkeen.¹⁰⁸

4 Sisäisesti siirtymään joutuneet henkilöt ja jälleenrakennus

Internal Displacement Monitoring Centren (IDMC) mukaan Turkissa oli 31. joulukuuta 2018 edelleen 1 097 000 konfliktiin liittyvien väkivaltaisuuksien seurauksena sisäisesti siirtymään joutunutta henkilöä (Internally Displaced Persons, IDP). Näistä 144 000 arvioidaan joutuneen pakenemaan Kaakkois-Turkissa vuosina 2015–2016 toteutettujen turvallisuusoperaatioiden seurauksena.¹⁰⁹ IDMC:n luvut ovat kuitenkin vain arvioita, jotka perustuvat eri lähteiden ilmoittamiin lukuihin Kaakkois-Turkissa toteutettujen turvallisuusoperaatioiden aikana vuoden 2015 loppuun mennessä tuhoutuneista rakennuksista. IDMC:n arviot eivät siis pidä sisällään esimerkiksi vuoden 2015 jälkeen sisäisesti siirtymään joutuneita tai muutoin kuin kotiensa tuhoutumisen seurauksena paenneita henkilöitä.¹¹⁰ On luultavaa, että Kaakkois-Turkista pelkästään ennen vuotta 2016 paenneen IDP-väestön määrä on ollut IDMC:n arvioimaa suurempi. Esimerkiksi Amnesty International esitti viimeisimmässä vuosiraportissaan (2017/2018) arvion, jonka mukaan Kaakkois-Turkista olisi pennut vuosien 2015–2016 taisteluiden seurauksena noin 500 000 henkilöä, joista valtaosan ei todettu vielä pystyvän palaamaan turvallisuusoperaatioiden seurauksena tuhoutuneelle kotiseudulleen.¹¹¹

Esimerkiksi Euroopan komission vuoden 2019 Turkia koskeva raportti¹¹² ei sisällä arviota sisäisesti siirtymään joutuneiden määrästä ja Yhdysvaltojen ulkoministeriö (USDoS) on arvioissaan hyvin suurpiirteinen. USDoSin mukaan vuoden 2018 ihmisoikeusraportin mukaan vuonna 2015 uudelleenjärjestynt PKK-konflikti on johtanut satojen tuhansien sisäisesti siirtymään joutuneiden henkilöiden (IDP) pakenemiseen taisteluiden tieltä. Lisäksi Turkissa on edelleen myös PKK-konfliktin seurauksena vuoden 1984 ja 2000-luvun alun välisenä aikana kotiseudultaan paennutta IDP-väestöä. Kaupunkitaisteluiden vähentymisen ja Turkin hallinnon jälleenrakennuspyrkimysten todetaan mahdollistaneen joidenkin sisäisesti siirtymään joutuneiden henkilöiden paluun

¹⁰⁷ DW/ Bozarslan & Bellut 25.4.2019.

¹⁰⁸ USDoS 3/2019, s. 29.

¹⁰⁹ IDMC [päiväämätön]. Valtaosan IDP-väestöstä, eli noin 954 000 henkilön, raportoidaan joutuneen pakenemaan kodeistaan vuosien 1986 ja 2005 välisenä aikana. IDMC 2019, s. 2–3.

¹¹⁰ IDMC 2019

¹¹¹ Amnesty International 2018, s. 371.

¹¹² European Commission 29.5.2019.

takaisin koteihinsa vuoden 2018 aikana. Vuoden 2018 lopulla palanneiden kokonaismäärä ei ollut kuitenkaan USDoSin mukaan selvillä.¹¹³

Jälleenrakennuksen edistymistä vuosien 2015–2016 kaupunkitaisteluiden aikana vahinkoa kokeneissa Kaakkois-Turkin kaupungeissa tarkastellaan Reutersin 7.5.2018 julkaisemassa grafiikkakatsauksessa, jossa hyödynnetään Turkin ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön toimittamia tietoja. Katsauksen mukaan ministeriö ilmoitti Diyarbakırin maakunnan osalta Diyarbakırin Surin kaupunginosan tuhoutuneiden kiinteistöjen määräksi 5 073 ja Diyarbakırin kaupungin ulkopuolelle rakennettujen uusien, korvaavien kiinteistöjen määräksi 5 637. Hakkârin maakunnan osalta ministeriö ilmoitti Yüksekovan kaupungissa tuhoutuneiden kiinteistöjen määräksi 10 549 ja kaupunkiin rakennettujen uusien kiinteistöjen määräksi 3 192. Mardinin maakunnan osalta ministeriö ilmoitti Nusaybinin kaupungissa tuhoutuneiden kiinteistöjen määräksi 9 933 ja kaupunkiin rakennettujen uusien kiinteistöjen määräksi 5 539. Şırnakin maakunnan osalta ministeriö ilmoitti Şırnakin kaupungissa tuhoutuneiden kiinteistöjen määräksi 15 085 ja kaupunkiin rakennettujen uusien kiinteistöjen määräksi 6 039, Cizren kaupungissa tuhoutuneiden kiinteistöjen määräksi 18 314 ja uusien 3 291, İdil'in kaupungissa tuhoutuneiden määräksi 5 858 ja uusien rakennettujen määräksi 514 sekä Silopin kaupungissa tuhoutuneiden määräksi 9 179 ja uusien rakennettujen määräksi 840.¹¹⁴

On merkillepantavaa, että edellä esitetyt Turkin ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön tiedot käsittelevät Diyarbakırin Surin kaupunginosan osalta kaupungin ulkopuolelle rakennettuja korvaavia kiinteistöjä eivätkä siis itse kaupunginosan jälleenrakentamista. Ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön Diyarbakırin lääninjohtaja Nurullah Bilgin esitteli kesäkuussa 2018 uutistoimisto Anadolu Agencylle varsinaisen Surin kaupunginosan jälleenrakennushankkeen, joka tulisi maksamaan noin 2 miljardia Turkin liiraa (TL), eli noin 420 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (USD). Bilginin mukaan jälleenrakennus oli käynnistynyt 6 Surin naapurustossa ja suunnitelluista 1 500 asuintalosta rakenteilla oli 340 asuintaloa.¹¹⁵ Middle East Eye'n 14.11.2018 julkaiseman artikkelin perusteella poliisi olisi kuitenkin estänyt edelleen vuoden 2018 lopulla pääsyn alueelle, joka kattoi yli puolet Surin asuinalueesta.¹¹⁶

Saatavilla olevien tietojen perusteella Turkin ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön tietoihin tulee suhtautua tietyllä varauksella. Ministeriön jälleenrakennuksesta julkaisemissa luvuissa on esimerkiksi esiintynyt huomattavaa vaihtelua. Esimerkiksi Hürriyet Daily Newsin 20.7.2019 julkaisemassa uutisessa ministeriö toteaa Şırnakin maakunnassa rakennettujen uusien asuinrakennusten määräksi vain 5 716,¹¹⁷ mikä on lähes puolet vähemmän kuin edellä ilmoitettu Şırnakin, Cizren, İdil'in ja Silopin kaupungeissa rakennettujen kiinteistöjen kokonaismäärä (10 684). Lisäksi Hürriyet Daily News uutisoi, että ainoastaan 304 Şırnakin maakunnassa valmistuneista 3 756

¹¹³ USDoS 3/2019, s. 37–38.

¹¹⁴ Reuters 7.5.2018.

¹¹⁵ Daily Sabah 22.6.2018.

¹¹⁶ Middle East Eye/ Goksedef 14.11.2018.

¹¹⁷ Hürriyet Daily News/ Anadolu Agency 20.7.2019.

asuinrakennuksesta olisi luovutettu asukkaille.¹¹⁸ Asuntojen luovutukseen liittyvien viivästymisten ja epäselvyyksien ohella Kaakkois-Turkin asukkaiden raportoidaan olleen tyytymättömiä myös Turkin hallinnon maksamiin vahingonkorvauksiin (asiaa käsitellään tarkemmin alla).

Euroopan komission mukaan Kaakkois-Turkin alueella on tapahtunut jonkin verran jälleenrakennusta, mutta vain harvat alueella sisäisesti siirtymään joutuneista henkilöistä (IDP) ovat saaneet korvauksia kokemastaan vahingosta.¹¹⁹ Komission mukaan Turkin hallituksen syyskuussa 2016 käynnistämä investointiohjelma Kaakkois-Turkin jälleenrakentamiseksi on johtanut monien asuinrakennushankkeiden käynnistämiseen. Korvausprosessi ja arviointikriteerit asuntojen myöntämiseen sisäisesti siirtymään joutuneille henkilöille eivät ole kuitenkaan läpinäkyviä. Komissio myös toteaa, ettei näköpiirissä ole merkkejä sellaisen uskottavan poliittisen prosessin uudelleenkäynnistämisestä, jolla konflikti saataisiin rauhanomaiseen ja kestäväan päätökseen.¹²⁰ IDMC:n mukaan Turkin hallinnon alueen väestölle tarjottujen avustusten ja peruspalveluiden raportoidaan olevan puutteelliset ja riittämättömät.¹²¹ Esimerkiksi humanitaaristen järjestöjen ja toimittajien pääsyä Kaakkois-Turkin alueelle rajoitetaan, minkä seurauksena alueen asukkaiden elinolosuhteista ei ole saatavilla tarkkaa tietoa (ks. luku 3.3).

USDoSin mukaan Turkin lainsäädäntö tekee henkilölle mahdolliseksi korvausten anomisen tapauksissa, joissa tämä on kärsinyt aineellista vahinkoa PKK:n tai tätä vastaan taistelevien turvallisuusjoukkojen toimien seurauksena. Hallinnon mukaan se olisi maksanut vuoden 2004 ja kesäkuun 2018 välillä yli miljardin Turkin liiran (noin 190 000 Yhdysvaltain dollarin) edestä korvauksia PKK:n toimien seurauksena Şırnakin maakunnan alueella sisäisesti siirtymään joutuneille henkilöille.¹²² USDoSin mukaan kansalaiset jatkoivat monissa Kaakkois-Turkin osissa turvautumista oikeustoimiin Turkin hallinnon vuonna 2016 jälleenrakennuksen nimissä toteuttamien kiinteistöjen pakkolunastusten kumoamiseksi. Toukokuussa 2018 Turkin perustuslakituoimioistuimen todetaan kieltäytyneen Diyarbakırin Surin kaupunginosan asukkaiden vaateista vuonna 2016 "kaupunginuudistushankkeen" nimissä tehtyjen pakkolunastusten kumoamiseksi.¹²³

Toimittaja Diego Cupolo tarkastelee **Surin kaupunginosasta** paenneiden henkilöiden tilannetta IRIN Newsin¹²⁴ 9.7.2018 julkaisemassa reportaasissa. Artikkelin mukaan Surin alkuperäisistä asukkaista valtaosa on kurdeja. Heinäkuussa 2018 Surin asukkaista 24 000 eli edelleen konfliktin seurauksena sisäisesti siirtymään joutuneina, eikä useimmilla asukkailla ollut varaa asettua asumaan tuhoutuneiden kotiensä tilalle rakennettuihin asuinrakennuksiin. Cupolon haastatteleman, piiritetyn Surin alueella eläneen kurdiperheen vanhempia syytettiin piirityksen päättyessä maaliskuussa 2016 PKK:n

¹¹⁸ Hürriyet Daily News/ Anadolu Agency 20.7.2019.

¹¹⁹ European Commission 29.5.2019, s. 5–6.

¹²⁰ European Commission 29.5.2019, s. 5–6, 17.

¹²¹ IDMC 2019, s. 2–3.

¹²² USDoS 3/2019, s. 37–38.

¹²³ USDoS 3/2019, s. 18.

¹²⁴ IRIN News tunnetaan nykyisin nimellä The New Humanitarian. Ks. <https://www.thenewhumanitarian.org/> (käyty 15.10.2019).

avustamisesta. Vanhemmat pidätettiin ja vangittiin 15 kuukauden ajaksi ja näiden lapset toimitettiin valtion orpokotiin. Perheen omaisuutta ryöstettiin ja viranomaiset takavarikoivat näiden kodin. Perheen mukaan Turkin hallinnon maksama korvaus ei mahdollistanut perheelle palaamista Suriin, jossa uudet asunnot maksoivat 400 000–600 000 TL (87 000–130 000 USD) ja olivat siten monien Surin alkuperäisten asukkaiden ulottumattomissa. Haastatellut olivat päätyneet asumaan vuokralle Diyarbakırin kaupungin Bağların huonotuloisten asuinalueelle. Hallinnon maksaman korvaussumman kerrottiin vaihtelevan asuinkiinteistön koon ja menetettyjen huonekalujen arvon mukaan.¹²⁵

Cupolon mukaan niillä Surista pakenemaan joutuneilla asukkailla, joiden kodit on julistettu "asumiskelvottomiksi", on vain muutama vaihtoehto: hyväksyä hallinnon maksama korvaussumma, hyväksyä hallinnon rahallisesti tukema asettuminen toiselle asuinalueelle tai viedä asia oikeuden ratkaistavaksi. Surin alkuperäisten asukkaiden tilanne on lisännyt Cupolon mukaan alueen kurdiväestön vihamielisyyttä Turkin hallintoa kohtaan. Presidentti Erdoganin hallinnon katsotaan hyötävän taloudellisesti kurdien maan sisäisestä pakolaisuudesta ja pyrkivän uusien asuinalueiden hinnoittelulla alueen väestökoostumuksen muuttamiseen. Cupolon haastattelemat kansalaiset, aktivistit, kansalaisjärjestöjen työntekijät olivat sitä mieltä, että Surin jälleenrakennusprosessin läpinäkyvyyden puute kertoo siitä, että jälleenrakennussopimuksista hyötävät tahot ovat todennäköisesti läheisesti kytköksissä Turkia johtavaan AK-puolueeseen. Surin hävitettyjen asuinalueiden kerrotaan muodostuneen pääasiassa epävirallisista asumuksista (turk. *gecekodu*) ja Turkin hallinnon katsotaan pitävän vastaavia asuinalueita ongelmallisina alueille keskittyneen rikollisuuden ja huumeiden käytön takia.¹²⁶

Toimittaja Faruk Balıkcı raportoi 11.6.2019 Surin alueen asukkaiden pakkomuutoista. Balıkcın haastatteleman Surissa aiemmin asuneen toimittajan mukaan Turkin viranomaiset olisivat suostuneet maksamaan hänelle 150 000 TL (eli noin 26 000 USD) korvauksen tuhoutuneesta asunnosta. Korvaussumman todetaan olevan asunnon markkinahintaa alhaisempi. Artikkelin mukaan monet Surin asukkaat ovat olleet pakotettuja myymään tuhoja kärsineen kotinsa alle markkinahinnan ja valtion todetaan pyrkineen hyötymään tilanteesta taloudellisesti rakentamalla pakkolunastettujen kotien tilalle kalliita kovan rahan asuntoja. Balıkcın haastattelema Surin paikallisjohtaja toistaa Cupolon artikkelissa esitetyn (aiemmin The Guardianin 9.2.2016¹²⁷ julkaistussa artikkelissa käsitellyn) väitteen, jonka mukaan Turkin hallinto pyrki Surin kotien pakkolunastuksilla köyhän kurdiväestön pakkosiirtämiseen ja Surin väestökoostumuksen muuttamiseen.¹²⁸

Ahvalin 26.11.2018 julkaiseman Nurcan Baysalin **Şırnakin kaupungin** tilannetta käsittelevän artikkelin mukaan jopa 75 % Şırnakin kaupungista olisi tuhoutunut vuonna 2015 turvallisuusjoukkojen ja PKK:n nuorisosiiven välillä käytyjen taisteluiden ja taisteluista seuranneiden rakennusten tuhoamisten seurauksena. Baysalin mukaan paikalliset kertovat vain 200 rakennuksen tuhoutuneen varsinaisten taisteluiden aikana. Tästä huolimatta Turkin valtion todetaan

¹²⁵ Cupolo 9.7.2018.

¹²⁶ Cupolo 9.7.2018.

¹²⁷ The Guardian/ Lepeska 9.2.2016.

¹²⁸ Ahval/ Balıkcı 11.6.2019.

purkaneen lähes koko kaupungin maan tasalle. Turkin hallinnon toimien epäillään olleen seurausta hallinnon pyrkimyksistä purku- ja rakennusurakkojen käyttämiseen paikallisten, hallinnolle uskollisten liikemiesten palkitsemiseen. Baysalin mukaan Kunnallisen asumisen kehittämissäädöksen (eng. Public Housing Development Administration, turk. *Toplu Konut İdaresi Başkanlığı*, TOKİ) Şırnakissa rakentamat uudet asuintalot ovat melkein valmiita. Taloihin on tarkoitus tulla noin 6 000 asuntoa, mutta sitä, keitä uusiin asuintaloihin asutetaan, ei ole vielä vahvistettu. Asuntojen alkuperäinen luovutuspäivä oli vuoden 2018 lopulla ja paikalliset epäilivät hallinnon luovuttavan asunnot uusille asukkaille vasta maaliskuun 2019 paikallisvaalien alla. Asuntopulan takia Şırnakin noin 65 000 asukkaasta yli 40 000 oli joutunut asettumaan läheisiin kyliin.¹²⁹

Nurcan Baysal julkaisi 21.1.2019 myös **Cizren kaupungin** tilannetta käsittelevän reportaasin, jonka mukaan TOKİ on rakentanut myös Cizressä uusia asuintaloja vuoden 2015 ulkonaliikkumiskieltojen aikana tuhottujen rakennusten tilalle. Tammikuussa 2019 TOKİn todetaan luovuttaneen paikallisille perheille 100 asunnon avaimet, mutta perheille ei ollut kuitenkaan laadittu vielä maksusuunnitelmaa asuntojen lunastamiseksi. Asuntojen lähtöhinnan kerrotaan olleen 170 000 TL, eli n. 32 000 USD. Baysalin mukaan Cizren taisteluissa vahingoittuneita rakennuksia ja teitä ei ole edelleenkään korjattu. Baysalin mukaan vaikuttaa siltä, ettei Turkin hallinnolla ole tarvetta edes yrittää esittää, että se pyrkisi korjaamaan Cizren vuosien 2015–2016 taisteluissa kokemaa tuhoa.¹³⁰ The Financial Timesin 26.3.2019 julkaiseman artikkelin mukaan Turkia johtava AK-puolue olisi käynnistänyt Cizressä laajamittaisia jälleenrakennushankkeita ja pyrkinyt palauttamaan palveluita takaisin toimintaan. AK-puolueen esitettiin pyrkivän toiminnallaan kannatuksensa lisäämiseen maaliskuun 2019 paikallisvaalien alla.¹³¹

International Crisis Group raportoi toukokuussa 2017 yhteensä neljänneksen **Nusaybinin kaupungin** asukkaiden kodeista tuhoutuneen vuosien 2015–2016 taisteluiden aikana. Crisis Groupin mukaan Turkin hallinto oli pyrkinyt Nusaybinin asukkaiden kokemien aineellisten menetysten korvaamiseen asianmukaisella tavalla. Nusaybinin jälleenrakennus yhdistetään artikkelissa Turkin hallinnon pyrkimykseen Mardinin maakunnan HDP:tä ja DBP:tä kannattaneiden asukkaiden taivuttelemiseen hallinnon kannattajiksi.¹³² Nusaybinin jälleenrakennuksen tilaa tarkastellaan Anadolu Agencyn 29.5.2019 julkaisemassa artikkelissa. Artikkelin mukaan Nusaybinin kunnan, Turkin ympäristö- ja kaupunkisuunnitteluministeriön ja muiden toimijoiden toteuttamassa rakennushankkeessa rakennetuista 4 657 asuintalosta olisi valmistunut 85 % ja rakennustöiden arvioitiin päättyvän elokuun 2019 lopussa. Asuintalojen ohella rakennushankkeen uutisoitiin koskevan myös liikehuoneistoja, kouluja, moskeijoita, virkistätymispaikkoja, puistoja ja leikkikenttiä. Lisäksi Nusaybinin kunnalla kerrottiin olevan käynnissä mm.

¹²⁹ Ahval/ Baysal 26.11.2018.

¹³⁰ Ahval/ Baysal 21.1.2019.

¹³¹ FT/ Pitel 26.3.2019.

¹³² International Crisis Group 2.5.2017.

infrastruktuuriin, juomaveteen, teihin, ympäristöön, viheralueisiin ja kulttuuritapahtumiin liittyviä hankkeita.¹³³

5 Ulkonaliikkumiskiellot

International Crisis Groupin mukaan Turkin valtion ja PKK:n välinen konflikti saavutti joulukuussa 2016 ennennäkemättömän vaiheen, jossa PKK:n aseellinen nuorisosiipi pyrki ottamaan osan Kaakkois-Turkin kaupungeista hallintaansa, Turkin turvallisuusjoukot julistivat ulkonaliikkumiskielloja (turk. *sokağa çıkma yasağı*) kaupunkien "yleisen järjestyksen palauttamiseksi". PKK vastasi turvallisuusjoukkojen toimiin asymmetrisellä kaupunkisodankäynnillä.¹³⁴ Esimerkiksi Euroopan komissio totesi vuonna 2016 kaupunkitaisteluiden saattaneen osan Kaakkois-Turkin maakunnista "sotatilan kaltaiseen tilaan" ("[w]ar-like conditions").¹³⁵ PKK:n taistelijat vetäytyivät kesäkuussa 2016 Kaakkois-Turkin kaupungeista, viimeisenä Mardinin maakunnassa sijaitsevasta Nusaybinista, minkä jälkeen konfliktiin liittyvät aseelliset yhteenotot siirtyivät takaisin Kaakkois-Turkin maaseudulle.¹³⁶

Turkin ihmisoikeussäätö TİHV:n mukaan Turkissa on julistettu virallisesti 16. elokuuta 2015 ja 1. heinäkuuta 2019 välisenä aikana yhteensä 369 kellon ympäri tai ennalta määrittelemättömäksi ajaksi julistettua ulkonaliikkumiskielloa. Ulkonaliikkumiskielloja oli julistettu 11 Turkin kaupungissa ja ainakin 51 piirikunnassa. Niitä raportoitiin seuraavissa kaupungeissa ja piirikunnissa: Diyarbakır 214 ulkonaliikkumiskielloa, Mardin 54, Bitlis 26, Hakkâri 23, Şırnak 13, Siirt 11, Muş 7, Bingöl 7, Tunceli 6, Batman 6 ja Elazığ 2 ulkonaliikkumiskielloa. Ulkonaliikkumiskiellojen kestot vaihtelivat¹³⁷

Turkin ihmisoikeusliitto İHD:n mukaan Turkin turvallisuusjoukkojen vuosina 2015 ja 2016 Kaakkois-Turkissa "intensiivisesti" hyödyntämät, vuorokauden ympäri jatkuneet ulkonaliikkumiskiellot johtivat ainakin 1,8 miljoonan ihmisen elämään ja terveyteen liittyvien perusoikeuksien rikkomiseen alueen kaupungeissa ja piirikunnissa. İHD:n mukaan vastaavia paikallisen väestön näkökulmasta negatiivisiin seurauksiin johtaneita ulkonaliikkumiskielloja hyödynnettiin myös vuonna 2018, joskin aiempaa lyhytkestoisempina ja aiempaa rajoitetummassa mittakaavassa.¹³⁸

Vuonna 2018 Kaakkois-Turkin alueella olisi julistettu İHD:n mukaan yhteensä 43 uutta ulkonaliikkumiskielloa.¹³⁹ İHD perustaa tietonsa ulkonaliikkumiskiellojen määrästä TİHV:n kokoamiin tietoihin. TİHV:n ulkonaliikkumiskiellojen kokonaismäärästä yhtäältä vuoden 2018 ja toisaalta vuoden 2019 alussa

¹³³ Anadolu Agency/ Ergin 29.5.2018.

¹³⁴ International Crisis Group 17.3.2016.

¹³⁵ European Commission 9.11.2016, s. 28.

¹³⁶ Konaev & Kadercan 3.1.2018. Myös International Crisis Groupin PKK-konfliktia käsittelevän verkkoportaalin sisältämät tilastotiedot vahvistavat Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välisten aseellisten yhteenottojen siirtyneen vuoden 2016 jälkipuoliskolla asteittain Cizren, Diyarbakırin ja Nusaybinin kaltaisista kaupungeista Kaakkois-Turkin maaseudulle. International Crisis Group [päiväämätön] [Changing Theatre of Conflict].

¹³⁷ TİHV 1.7.2019a.

¹³⁸ İHD 19.4.2019, s. 17.

¹³⁹ İHD 19.4.2019, s. 17.

raportoimia lukuja vertaamalla voidaan kuitenkin todeta, että TİHV tilastoi vuoden 2018 aikana yhteensä 62 uutta ulkonaliikkumiskieltoa.¹⁴⁰ Käytettävissä olevista lähteistä ei löytynyt tässä vaiheessa selitystä luvuissa havaittavalle erolle.

Vuonna 2018 ulkonaliikkumiskieltoja raportoitiin TİHV:n tietojen perusteella seuraavissa kaupungeissa ja piirikunnissa: Diyarbakır 45, Mardin 6, Bitlis 6 ja Siirt 5 ulkonaliikkumiskieltoa. Tämän lisäksi 11. elokuuta 2017 ja 1. tammikuuta 2019 välisenä aikana raportoitiin ainakin 23 ulkonaliikkumiskiellostä, jotka olivat voimassa vain tietyssä aikana vuorokaudesta. Tällaisia ulkonaliikkumiskieltoja raportoitiin Hakkârin maakunnan Şemdinli piirikunnassa ja Bitlisin maakunnan Hizanin, Güroymakin, Mutkin, Tatvanin ja Bitlisin piirikuntien kylissä ja tasankoalueilla (flatlands).¹⁴¹

USDoS:n mukaan Turkin viranomaiset perustivat vuonna 2018 tietyt kaupunki- ja maaseutualueita koskevien ja kestoltaan vaihtelevien ulkonaliikkumiskieltojen ohella myös ns. "erikoisturvallisuusvyöhykkeitä" (turk. özel güvenlik bölgesi, eng. special security zones) PKK:n vastaisten operaatioiden mahdollistamiseksi.¹⁴² Esimerkiksi Şırnakin maakunnassa paikallisviranomaiset julistivat helmikuussa 2018 Turkin Irakin ja Syyrian vastaisille rajaseuduille 12 "väliaikaista turvallisuusvyöhykettä" (turk. geçici özel güvenlik bölgesi, eng. temporary security zones).¹⁴³

Ulkonaliikkumiskieltojen, "erikoisturvallisuusvyöhykkeiden" ja siviiliväestölle asetettujen liikkumisrajoitusten ohella viranomaiset rajoittivat ihmisten liikkumista PKK:n vastaisissa operaatioissa myös väliaikaisesti sulkemalla teitä ja pystyttämällä tarkastuspisteitä.¹⁴⁴ Turkin viranomaisten toimien todetaan vaikuttaneen vierailijoiden ja jossain tapauksissa myös paikallisten asukkaiden pääsyyn ulkonaliikkumiskieltojen tai "erikoisturvallisuusvyöhykkeiden" piiriin kuuluville alueille. Tällaisten alueiden asukkaiden mukaan heillä on ollut toisinaan vain hyvin vähän aikaa poistua kodeistaan ennen PKK:n vastaisten operaatioiden käynnistämistä. Koteihinsa ja turvallisuusoperaatioiden jalkoihin jääneiden asukkaiden kerrotaan kohdanneen eriasteisia toimia, jotka ovat rajoittaneet heidän liikkumistaan ja monimutkaistaneet heidän päivittäistä elämäänsä.¹⁴⁵

İHD:n mukaan 31. heinäkuuta 2018 voimaan tullut laki nro. 7145 ja lain nro. 5442 artiklaan 11 tehdyt muutokset antoivat Turkin maakuntien kuvernööreille valtuudet jopa 15 päivää kestävien ulkonaliikkumiskieltojen sekä henkilöiden liikkumisen kaupunkeihin ja sieltä pois estävien kieltojen asettamiseen.¹⁴⁶ Euroopan komission 29.5.2019 julkaiseman raportin mukaan Turkki ei ole implementoinut maassa julistettuja ulkonaliikkumiskieltoja sääntelevää oikeudellista kehikkoa, joka perustuu Venetsian komission kesäkuussa 2016 antamiin suosituksiin. Cizren kaltaisissa kaupungeissa ulkonaliikkumiskieltojen

¹⁴⁰ TİHV 2.1.2019 vrt. TİHV 4.1.2018.

¹⁴¹ TİHV 2.1.2019 vrt. TİHV 4.1.2018.

¹⁴² USDoS 3/2019, s. 20.

¹⁴³ USDoS 3/2019, s. 35.

¹⁴⁴ USDoS 3/2019, s. 37.

¹⁴⁵ USDoS 3/2019, s. 20.

¹⁴⁶ İHD 19.4.2019, s. 18.

aikana toteutettujen turvallisuusoperaatioiden yhteydessä raportoituja siviilien kuolemantapausten tutkinta ei ole edennyt. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (ECtHR) piti marraskuussa 2018 kuulemisen yhteensä 34 Cizressä, Şırnakissa ja Diyarbakırin Surin kaupunginosassa ulkonaliikkumiskieltojen yhteydessä raportoidun kuolemantapausten ottamiseksi ECtHR:n käsittelyyn. Helmikuussa 2019 ECtHR hylkäsi useampia tällaisiin kuolemantapauksiin liittyviä valituksia sen perusteella, ettei tapausten yhteydessä oltu käytetty kaikkia kotimaisia oikeussuojakeinoja.¹⁴⁷

Vuonna 2019 Turkissa oli julistettu TIHV:n tietojen mukaan heinäkuun 2019 alkuun tultaessa yhteensä 18 ulkonaliikkumiskieltoa. Kaikki ulkonaliikkumiskielloista koskivat seuraavia kolmea kaupunkia/ maakuntaa: Diyarbakır 10, Siirt 2, Bitlis 6.¹⁴⁸ Heinäkuussa 2019 Turkissa uutisoitiin uusista ulkonaliikkumiskielloista ainakin 16 Bitlisiin maakunnassa, Tatvanin piirikunnassa sijaitsevassa kylässä ja viidellä eri alueella Hakkârin maakunnassa.¹⁴⁹

6 Uhriluvut ja siviiliuhrit

International Crisis Group on koonnut avoimesti saatavilla olevaan verkkoportaaliinsa yksityiskohtaista tietoa PKK-konfliktin vuoden 2015 jälkeen Turkissa vaatineista kuolonuhreista. Tietoja päivitetään säännöllisesti ja niitä käytetään – todennäköisesti juuri helpon saatavuutensa ja ajantasaisuutensa perusteella – vakiolähteenä PKK-konfliktin taustoittamisessa. Eri lähteiden lukuja Turkin vuoden 2018 ihmisoikeusraporttiinsa koonneen Yhdysvaltojen ulkoministeriön (USDoS) mukaan arviot PKK-konfliktin vaatimista kuolonuhreista vaihtelevat kuitenkin huomattavasti ja saatavilla olevat luvut ovat edelleen vuoden 2018 lopussa kiistanalaisia.¹⁵⁰

International Crisis Groupin 4.10.2019 päivittämien tietojen mukaan PKK-konfliktissa on kuollut 20. heinäkuuta 2015 jälkeen ainakin 4 686 ihmistä. Uhrien joukossa on

- 490 siviiliä
- 1 215 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä (armeija, poliisi ja ns. kylävahdit)
- 2 758 PKK:n (ja tämän kanssa yhteistyössä toimivien järjestöjen) taistelijaa
- 223 taustaltaan tuntemattomaksi jäänyttä nuorta^{151, 152}

¹⁴⁷ İHD19.4.2019, s. 17.

¹⁴⁸ TIHV 1.7.2019a; vrt. TIHV 2.1.2019.

¹⁴⁹ Asharq al-Awsat/ Saeed 29.7.2019.

¹⁵⁰ USDoS 3/2019, s. 20.

¹⁵¹ Termillä "taustaltaan tuntemattomaksi jäänyt nuori" tarkoitetaan sellaisia 16–35-vuotiaita henkilöitä, jotka ovat saaneet surmansa alueilla, joilla on käyty taisteluita, pääasiassa ulkonaliikkumiskieltojen aikana. Taistelijan ja siviilin välisen eron hämärtymisen seurauksena kyseisiä henkilöitä ei ole kyetty tunnistamaan siviileiksi tai siviilivaatteissa toimineiksi PKK:n aseellisen nuorisjärjestön jäseniksi. International Crisis Group [päiväämätön].

¹⁵² International Crisis Group [päiväämätön] (Total Fatalities).

6.1 Uhriluvut ja siviiliuhrit vuonna 2018

International Crisis Groupin mukaan vuoden 2018 aikana PKK-konfliktissa kuoli 602 ihmistä (joista 83 Pohjois-Irakin alueella). Uhrien joukossa oli

- 17 siviiliä
- 124 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä (joista 13 Pohjois-Irakissa)
- 461 PKK:n taistelijaa (joista 70 Pohjois-Irakissa).¹⁵³

International Crisis Groupin luvut poikkeavat jonkin verran Turkin keskeisimpien ihmisoikeusjärjestöjen İHD:n ja TİHV:n luvuista, mikä käy hyvin ilmi vuoden 2018 uhrilukuja vertailemalla. Tämän raportin kirjoittamishetkellä İHD ja TİHV tarjoavat tietoa vain vuoden 2018 ensimmäisten 11 kuukauden uhriluvuista. Koska International Crisis Group raportoi PKK-konfliktin vuoden 2018 uhriluvun kasvaneen joulukuussa vain 6 uudella kuolonuhrilla, järjestön koko vuodelle 2018 raportoitujen kuolonuhrien määrää voidaan verrata suhteellisen ongelmitta İHD:n ja TİHV:n lukuihin raportoinnissa ilmenevän vaihtelun hahmottamiseksi.

İHD:n mukaan Turkissa sai aseellisen konfliktin seurauksena surmansa vuoden 2018 tammikuun ja marraskuun 2018 välisenä aikana yhteensä 502 ihmistä. Uhrien joukossa oli

- 4 siviiliä
- 107 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 391 PKK:n taistelijaa.¹⁵⁴

TİHV:n raportoitujen (ja Yhdysvaltojen ulkoministeriön julkaisemien) tietojen mukaan Kaakkois- ja Itä-Turkin alueella sai surmansa vuoden 2018 tammikuun ja marraskuun välisenä aikana yhteensä 529 ihmistä, joukossa

- 33 siviiliä
- 185 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 311 PKK:n taistelijaa.¹⁵⁵

Erot eri järjestöjen raportoimissa uhriluvuissa ovat merkittäviä erityisesti siviiliuhrien osalta, TİHV:n raportoidessa International Crisis Groupiin verrattuna lähes puolet enemmän siviilikuolonuhreja. İHD:n vuotta 2018 käsittelevä raportti käsittelee kuolonuhreja hyvin laaja-alaisesti, erotellen omiksi kategorioikseen esimerkiksi panssariajoneuvon alle jääneet henkilöt (7 kuolonuhria) ja tuntemattoman tahon asentamiin miinoin ja räjähteisiin kuolleet henkilöt (3 kuolonuhria).¹⁵⁶ On mahdollista, että tämä selittää osaltaan järjestön raportoitujen siviilikuolonuhrien suhteellisen alhaista määrää.

Turkin sisäministeri Süleyman Soylun mukaan vuonna 2018 Turkissa toteutetuissa terrorisminvastaisissa operaatioissa olisi saanut surmansa yhteensä 141

¹⁵³ International Crisis Group [päiväämätön] (Fatalities Map).

¹⁵⁴ İHD 19.4.2019, s. 5.

¹⁵⁵ USDoS 3/2019, s. 2.

¹⁵⁶ İHD 19.4.2019, s. 5.

"marttyyriä", joukossa 49 Turkin armeijan sotilasta, 39 santarmia, 6 poliisia, 22 kylävahtia ja 25 siviiliä. Tämän lisäksi operaatioissa olisi "neutralisoitu" – eli joko pidätetty tai surmattu – yhteensä 1 289 PKK:n jäsentä.¹⁵⁷ Turkin hallinnon mukaan konfliktissa olisi siis saanut surmansa vuonna 2018 yhteensä

- 25 siviiliä
- 116 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä (ja kylävahtia).

Luvut eivät vastaa yhdenkään edellä tarkastellun järjestön raporttoimia lukuja, minkä lisäksi Turkin hallinnon luvut ei sisällä tarkkaa tietoa PKK-konfliktissa surmansa saaneiden PKK:n taistelijoiden määrästä.

İHD:n vuotta 2018 käsittelevä raportti sisältää tietoa myös Turkissa käynnissä olevassa aseellisessa konfliktissa haavoittuneista henkilöistä, joukossa

- 4 siviiliä
- 236 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä (ja kylävahtia)
- 6 PKK:n taistelijaa.¹⁵⁸

USDoSin lähteenä käyttämä TİHV tarkastelee International Crisis Groupia ja İHD:tä tarkemmin PKK-konfliktin siviilikuolonuhreja. TİHV:n mukaan vuoden 2018 ensimmäisen 11 kuukauden aikana 14 siviiliä sai surmansa Turkin turvallisuusjoukkojen toimien seurauksena.¹⁵⁹ TİHV:n mukaan PKK:n asettamat improvisoidut räjähdeseinsurmasivat 2 ja haavoittivat 22 siviiliä. Lisäksi PKK:n todetaan surmanneen siviilejä myös sieppausten yhteydessä. TİHV:n tietoja läpikäydessään USDoS mainitsee seuraavat kolme tapausta vuodelta 2018 esimerkkeinä PKK:n Turkin siviiliväestöön kohdistamasta väkivallasta:

- 19. maaliskuuta 2018 PKK:n taistelijat surmasivat 1 paikallisen kyläläisen ja haavoittivat 4:ää muuta Bitlisin maakunnassa
- Kesäkuussa 2018 PKK sieppasi ja myöhemmin myös surmasi paikallisen isän ja tämän pojan Diyarbakirin maakunnassa
- 31. heinäkuuta turkkilaisen sotilaan puoliso ja vauvaikäinen lapsi saivat surmansa tienvarsipommissa Hakkârin maakunnassa.¹⁶⁰

Turkin valtion äänenkannattajana toimiva Daily Sabah tarjoaa luultavasti yksityiskohtaisinta saatavilla olevaa tietoa PKK:n toiminnan seurauksena vuonna 2018 koituneista siviilikuolonuhreista.¹⁶¹ Daily Sabahin mukaan PKK surmasi Turkissa vuonna 2018 yhteensä 27 siviiliä, joskin lukuun on laskettu mukaan myös 7 siviiliä, jotka saivat surmansa Syyrian Afrinissa tammikuussa 2018 käynnistyneen "Operaatio Oliivinoksan" yhteydessä. Turkissa surmansa

¹⁵⁷ Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı [Turkin sisäministeriö] 15.11.2018.

¹⁵⁸ İHD 19.4.2019, s. 5.

¹⁵⁹ USDoS 3/2019, s. 2.

¹⁶⁰ USDoS 3/2019, s. 2.

¹⁶¹ Daily Sabah 13.2.2019.

saaneiden 20 siviilin uutisoidaan saaneen surmansa seuraavissa turvallisuusvälikohtauksissa:

- Maaliskuussa 2018 10-vuotiaan pojan uutisoidaan saaneen surmansa PKK:n asettaman pommin räjähdyksessä Hakkârin maakunnan Yüksekovan piirikunnassa
- Toukokuussa 2018 11-vuotiaan pojan uutisoidaan saaneen surmansa PKK:n asettaman pommin räjähdyksessä Nusaybinin kaupungissa, Mardinin maakunnassa
- Heinäkuussa 2018 PKK:n asettaman tienvarsipommin uutisoidaan surmanneen naisen ja tämän 11 kuukauden ikäisen pojan Hakkârin maakunnassa
- Heinäkuun 28. Ağrın maakunnassa henkilö sai surmansa PKK:n asettaman miinan räjähdyksessä.¹⁶²

Lisäksi Daily Sabahin uutisessa listataan tapauksia, joissa PKK olisi surmannut järjestön kanssa yhteistyöstä kieltäytyneitä henkilöitä. Daily Sabahin listaamia tapauksia ovat:

- Mevlüt Bengi -nimisen henkilön sieppaus ja surma Doğubayazitin piirikunnassa Ağrın maakunnassa
- Veysi Şaşkın -nimisen henkilön surma Silvanin piirikunnassa Diyarbakırin maakunnassa maaliskuussa 2018
- Kadir Arslan -nimisen henkilön sieppaus ja surma Hakkârin maakunnassa.
- 18-vuotiaan Engin Kenanoğlun kuolema PKK:n hyökkäyksessä Şırnakin maakunnassa maaliskuussa 2018
- Nurullah Kılıçaslan -nimisen henkilön surma Bitlisin maakunnassa
- Hikmet Akar -nimisen henkilön surma Siirtin maakunnassa
- Mehmet Özdemir -nimisen henkilön surma Tuncelin maakunnassa
- Mustafa Güner -nimisen paikallisen virkamiehen polttomurha kesäkuussa 2018
- Remzi Gülerin ja tämän pojan Mahmut Gülerin surma Licen piirikunnassa Diyarbakırin maakunnassa heinäkuussa 2018. PKK:n väitetään syyttäneen henkilöitä "Turkin hallinnon vakoojiksi"
- Selman Öztunç- ja Ubeyit Adıyaman -nimisten henkilöiden surmat Şırnakin maakunnan Beytüşşebapin piirikunnassa 17. syyskuuta 2018
- Ali Cam -nimisen henkilön surma 9. lokakuuta 2018 Hakkârin Çukurcan piirikunnassa PKK:n taistelijoiden Turkin armeijan tukikohtaan kohdistaman hyökkäyksen yhteydessä
- Erol Tekin -nimisen henkilön surma 25. lokakuuta 2018. PKK:n väitetään syyttäneen surmattua Turkin hallinnon tukemisesta

¹⁶² Daily Sabah 13.2.2019.

- Ridvan Acar -nimisen henkilön menehtyminen 24. marraskuuta 2018 Hakkârin Çukurcan piirikunnassa tapahtuneessa PKK:n ohjusiskussa saatuihin vammoihin.¹⁶³

Daily Sabahin ja Yhdysvaltojen ulkoministeriön (ja TIHV:n) edellä käsitellyt tiedot PKK:n surmaamista siviileistä ovat ainakin osin yhteneväiset (esim. heinäkuussa 2018 naisen ja lapsen Hakkâriissa surmannut tienvarsipommi ja kesäkuussa 2018 Diyarbakırin maakunnassa siepatut ja myöhemmin surmatut isä ja poika). Lisäksi PKK:n Turkin hallinnon vakoojiksi syyttämien henkilöiden surmat huomioidaan myös Daily Sabahia tasapuolisemmin aihetta käsittelevissä lähteissä.¹⁶⁴ Tästä huolimatta Turkin hallintoa painokkaasti tukevan Daily Sabahin tietoihin PKK:n surmaamista siviileistä on syytä suhtautua kriittisesti.

6.2 Uhriluvut vuonna 2019

International Crisis Groupin tietokannasta on saatavilla lokakuun 2019 alussa päivitettyä tietoa myös PKK-konfliktin vuonna 2019 vaatimista kuolonuhreista. Vuoden 2019 aikana PKK-konfliktissa oli saanut International Crisis Groupin 4.10.2019 päivitettyjen tietojen mukaan surmansa 361 ihmistä, joukossa

- 26 siviiliä
- 77 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 258 PKK:n taistelijaa.¹⁶⁵

International Crisis Groupin mukaan Turkin turvallisuusjoukkojen **Pohjois-Irakissa** toteuttamien PKK:n vastaisten operaatioiden yhteydessä on kuollut vuoden 2019 aikana yhteensä 101 henkilöä (tiedot päivitetty 4.10.2019), joukossa

- 90 PKK:n taistelijaa
- 11 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä.¹⁶⁶

Pohjois-Irakissa koituneet kuolonuhrit on laskettu mukaan International Crisis Groupin raportoimaan PKK-konfliktin vaatimien kuolonuhrien kokonaismäärään.

International Crisis Groupin mukaan kuolonuhrit jakautuvat eri kuukausille siten, että vielä tammikuussa ja helmikuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin suhteellisen vähän.

Tammikuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 5, joukossa

- 4 PKK:n taistelijaa
- 1 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsen.

¹⁶³ Daily Sabah 13.2.2019.

¹⁶⁴ Ks. esim. Al Monitor/ Zaman 22.8.2018.

¹⁶⁵ International Crisis Group [päiväämätön] [Total Fatalities From Dec 31, 2018 To Oct 4, 2019].

¹⁶⁶ International Crisis Group [päiväämätön] [Total Fatalities From Dec 31, 2018 To Oct 4, 2019].

Helmikuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin vain 1, kyseessä

- PKK:n taistelija.

Maaliskuusta 2019 lähtien PKK-konfliktin vaatimat kuolonuhrit ovat lisääntyneet International Crisis Groupin tietojen mukaan huomattavasti.

Maaliskuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 15, joukossa

- 11 PKK:n taistelijaa
- 4 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä.

Hutikuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 35, joukossa

- 29 PKK:n taistelijaa
- 5 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 1 siviili.

Toukokuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 60, joukossa

- 40 PKK:n taistelijaa
- 17 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 3 siviiliä.

Kesäkuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin jo 74, joukossa

- 53 PKK:n taistelijaa
- 15 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 6 siviiliä.

Heinäkuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 77, joukossa

- 60 PKK:n taistelijaa
- 13 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 4 siviiliä.

Elokuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 49, eli uhrien määrä laski jonkin verran aiempiin kuukausiin nähden. Uhrien joukossa oli

- 34 PKK:n taistelijaa
- 13 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 2 siviiliä.

Syyskuussa 2019 kuolonuhreja raportoitiin 45, joukossa

- 26 PKK:n taistelijaa
- 9 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä
- 10 siviiliä.¹⁶⁷

¹⁶⁷ International Crisis Group [päiväämätön] [Total Fatalities From Dec 31, 2018 To Oct 4, 2019].

Siinä missä vuonna 2019 PKK-konfliktissa oli raportoitu 4.10.2019 mennessä 361 kuolonuhria, vuonna 2018 konfliktissa 4.10.2018 mennessä raportoituja kuolonuhreja oli yhteensä 533 (joista 11 lokakuussa 2018).¹⁶⁸ Vuonna 2018 kuolonuhreja oli siis raportoitu lokakuun alkuun tultaessa melkein puolet enemmän kuin vuonna 2019.

7 PKK-konflikti Diyarbakırin, Hakkârin, Mardinin ja Şırnakin maakunnissa

Tässä tilannekatsauksessa tarkastellaan erityisesti Diyarbakırin, Hakkârin, Mardinin ja Şırnakin maakuntien turvallisuustilannetta. Valinta perustuu pyrkimykseen Maahanmuuttoviraston 22.6.2017 julkaiseman raportin sisältämien tietojen päivittämiseen. International Crisis Groupin mukaan näissä neljässä maakunnassa on raportoitu heinäkuun 2015 ja PKK-konfliktin uudelleenjärjestyksen jälkeen eniten konfliktiin liittyviä kuolonuhreja. International Crisis Group on vahvistanut Diyarbakırin maakunnassa 20.7.2015 jälkeen yhteensä 645 kuolonuhria, Hakkârin maakunnassa yhteensä 806 kuolonuhria, Mardinin maakunnassa yhteensä 410 kuolonuhria ja Şırnakin maakunnassa yhteensä 1073 kuolonuhria (tiedot päivitetty 4.10.2019).¹⁶⁹

Vuotta 2018 tarkasteltaessa huomataan, että Mardinin maakunnassa raportoitiin kyseisenä vuonna suhteessa vähemmän PKK-konfliktiin liittyviä kuolonuhreja kuin muissa tässä kyselyvastauksessa tarkastelluissa maakunnissa. Vuoden 2018 aikana PKK-konfliktin yhteydessä raportoitiin eniten kuolonuhreja Kaakkois-Turkin Şırnakin (116), Hakkârin (91), Diyarbakırin (52), Tuncelin (60) ja Siirtin (40) maakunnissa. Mardinin maakunnassa sai International Crisis Groupin mukaan surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa vuoden 2018 aikana 17 henkilöä. Mardinia enemmän PKK-konfliktiin liittyviä kuolonuhreja raportoitiin esimerkiksi Bingölin (23), Osmaniyeen (20), Batmanin (18) ja Bitlisin (18) maakunnissa.¹⁷⁰ Vuonna 2019 Mardinin maakunnassa oli saanut surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä välikohtauksissa syyskuun loppuun mennessä yhteensä 20 henkilöä, joista 7 – eli reilu kolmannes – tarkastelujakson lopulla syyskuussa 2019.¹⁷¹ (Vuoden 2019 uhrilukuja käydään tarkemmin läpi alla.)

¹⁶⁸ International Crisis Group [päiväämätön] [Total Fatalities From Dec 31, 2017 To Oct 4, 2018].

¹⁶⁹ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 07/20/2015 - 09/04/2019].

¹⁷⁰ Şırnakin maakunnassa raportoitujen 116 kuolonuhrien joukossa oli 98 PKK:n taistelijaa, 15 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 3 siviiliä. Hakkârin maakunnassa raportoitujen 91 kuolonuhrien joukossa oli 49 PKK:n taistelijaa, 37 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 5 siviiliä. Diyarbakırin maakunnassa raportoitujen 52 kuolonuhrien joukossa oli 39 PKK:n taistelijaa, 11 turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 2 siviiliä. Tuncelin maakunnassa raportoitujen 60 kuolonuhrien joukossa oli 57 PKK:n taistelijaa, 2 turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 1 siviili. Siirtin maakunnassa raportoitujen 40 kuolonuhrien joukossa oli taas 32 PKK:n taistelijaa ja 8 turvallisuusjoukkojen jäsentä. Mardinin maakunnassa raportoitujen kuolonuhrien joukossa oli 15 PKK:n taistelijaa, 1 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsen ja 1 siviili. International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2018 - 12/31/2018].

¹⁷¹ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 10/04/2019].

Seuraavissa Diyarbakirin, Hakkârin, Mardinin ja Şırnakin maakuntien turvallisuustilanteisiin keskittyvissä alaluvuissa käydään läpi International Crisis Groupin raportoimat uhriluvut sekä uutis- ja ihmisoikeuslähteiden (IHD ja TIHV) kunkin maakunnan osalta huomioimat PKK-konfliktiin liittyvät turvallisuusvälikohtaukset.

Alalukujen painopiste on vuoden 2019 tapahtumissa ja turvallisuusvälikohtausten yksityiskohtaisen tarkastelun osalta huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana raportoiduissa turvallisuusvälikohtauksissa.¹⁷²

7.1 Diyarbakır

Diyarbakirin noin 840 000 asukkaan kaupunki ja arviolta 1,5 miljoonan asukkaan maakunta on Turkin kurdien poliittisen toiminnan keskus ja suurin kurdienemmistöinen maakunta, jonka tarkastelun on todettu olevan kriittistä Turkin kurdikysymyksen ja PKK:n aseellisen taistelun taustalla vaikuttavien syiden ymmärtämiselle.¹⁷³

Toimittaja Diego Cupolon heinäkuussa 2018 julkaistussa reportaasissa haastatteleman paikallisen mukaan Diyarbakirin kaupunki on Turkin turvallisuusjoukkojen "miehittämä". Kaupungin kerrotaan olevan täynnä poliisiasemia, panssariajoneuvoja ja paikallisia asukkaita valvovia siviiliasuisia poliiseja.¹⁷⁴ Toimittaja Dorian Jonesin maaliskuun 2019 paikallisvaalien alla julkaiseman artikkelin mukaan turvallisuusjoukkojen tarkastuspisteitä olisi perustettu Diyarbakirin maakunnassa kaikkiin kurdiliikkeen poliittisen toiminnan kannalta keskeisiin asutuskeskuksiin.¹⁷⁵ Diyarbakirin maakunta ja kaupunki ovat TIHV:n Turkin hallinnon julistamista ulkonaliikkumiskielloista kokoamien tilastojen kärjessä (ks. luku 5). Diyarbakirissa on julistettu 16. elokuuta 2015 ja 1. heinäkuuta 2019 välisenä aikana yhteensä 214 ulkonaliikkumiskielloa, joista 10 Diyarbakirin kaupungissa vuoden 2019 aikana.¹⁷⁶

Diyarbakirin maakunnassa ja kaupungissa on raportoitu vuosien 2018 ja 2019 aikana laajoista pidätettyjen PKK-kytkösten tai yleisemmin "terroristisen toiminnan" perusteella toteutetuista pidätyskampanjoista. Lokakuussa 2018 uutisoitiin 8 Turkin maakunnan alueella toteutetusta pidätyskampanjasta, jonka aikana pidätettiin mahdollisesti jopa 151 henkilöä, joukossa aktivisteja, toimittajia ja HDP:n jäseniä.¹⁷⁷ Kurdistan 24 -verkkojulkaisun mukaan pidätykset liittyivät Diyarbakirin kaupungissa toimivia kurditaustaisia kansalaisjärjestöjä koskeviin "terrorismitutkintoihin". Pidätettyjen joukossa oli toinen HDP:n Diyarbakirin maakuntaosaston johtajista.¹⁷⁸

¹⁷² Rajaus on perusteltavissa työekonomisten seikkojen ohella myös sillä, että esimerkiksi International Crisis Group raportoi PKK-konfliktin vaatimien kuolonuhrien määrän lähteneen vuoden 2019 osalta mittavampaan nousuun juuri huhtikuusta alkaen.

¹⁷³ International Crisis Group 30.11.2012, s. i.

¹⁷⁴ Cupolo 9.7.2018.

¹⁷⁵ VOA/ Jones 26.3.2019.

¹⁷⁶ TIHV 1.7.2019a.

¹⁷⁷ Reuters/ Solaker 9.10.2018; Kurdistan 24/ Khalidi 9.10.2018.

¹⁷⁸ Kurdistan 24/ Khalidi 9.10.2018.

Diyarbakır oli myös 19. elokuuta 2019 toteutetun pidätyskampanjan keskiössä, jolloin pidätetyistä PKK-kytköksistä epäillyistä 418 henkilöstä 187, eli lähes puolet, pidätettiin Diyarbakırissa ja näistä 99 myös vangittiin.¹⁷⁹ 28. elokuuta 2019 Ahval uutisoi Diyarbakırin kaupungin pormestarin erottamista ja 19. elokuuta pidätyskampanjaa seuranneiden mielenosoitusten jatkuvan kaupungissa edelleen. Diyarbakırin katujen uutisoitiin olevan täynnä poliisien panssaroituja ajoneuvoja ja mielenosoitusten osanottajamäärän uutisoitiin jääneen aiempien vuosien vastaavien mielenosoitusten osanottajamääriä vähäisemmäksi. Paikallisten todettiin selittävän alhaista osanottajamäärää mm. poliisien väkivallalla ja kaupungin asukkaiden mielenosoitusväsymyksellä.¹⁸⁰

Syyskuun 2019 Turkin hallintoa myötäilevät mediat ovat uutisoineet Diyarbakırissa erityisesti PKK:n lapsisotilaiden värväystoimintaa vastustavien paikallisten mielenilmauksista, joiden yhteydessä myös kurdipuolue HDP on yhdistetty lapsisotilaiden värväämiseen (ks. luku 3.1). Ahval uutisoi 20.9.2019 Kulpin piirikunnassa 12. syyskuuta 2019 tapahtuneesta yhteensä 7 siviilin hengen vaatineesta PKK:n IED-iskusta. Turkin hallinto käynnisti iskun jälkeen piirikunnassa vastatoimia, joiden yhteydessä HDP:n paikallisia johtohenkilöitä pidätettiin epäiltyinä yhteyksistä iskuun.¹⁸¹

7.1.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset

Vuoden 2019 aikana Diyarbakırin maakunnassa on saanut International Crisis Groupin mukaan surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa 28 henkilöä, joukossa 1 siviili ja 27 PKK:n taistelijaa. Kuolonuhreista 22 on raportoitu huhtikuun ja heinäkuun 2019 välisenä aikana (tiedot päivitetty 4.10.2019). Muihin Turkin maakuntiin verrattuna Diyarbakırissa on raportoitu vuonna 2019 vähemmän kuolonuhreja kuin esimerkiksi Tuncelissa, jossa raportoiduista 31 kuolonuhrista kaikki on raportoitu toukokuun 2019 jälkeen.¹⁸²

İHD:n ja TİHV:n raporttien perusteella Diyarbakırin maakunnassa on raportoitu huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana säännöllisesti PKK:n liittyvistä turvallisuusvälikohtauksista. Raporttien sisältämiä tietoja on täydennetty uutislähteiden ja Jane's-tutkimuslaitoksen konfliktitietokannan sisältämällä tiedoilla maakunnassa raportoiduista, PKK-konfliktiin liittyvistä kuolonuhreista. Turvallisuusvälikohtauksia raportoitiin erityisesti kesä–heinäkuussa 2019 ja kyseiset kuukaudet korostuvat myös International Crisis Groupin tietokannassa (kesäkuu 8 ja heinäkuu 7 kuolonuhria)¹⁸³. Diyarbakırin maakunnassa raportoituja turvallisuusvälikohtauksia käsitellään tarkemmin alla. Lisäksi alle on listattu myös muutamia sellaisia Diyarbakırin maakunnassa raportoituja ja mahdollisesti PKK-konfliktiin liittyviä turvallisuusvälikohtauksia, joiden taustoja tai motiiveja ei käydä tarkemmin läpi raportoinnissa. Tästä huolimatta on todennäköistä, ettei lista sisällä kaikkia Diyarbakırin maakunnassa huhtikuun ja syyskuun 2019 aikana tapahtuneita turvallisuusvälikohtauksia.

¹⁷⁹ TİHV 20.8.2019.

¹⁸⁰ Ahval/ Tekin 28.8.2019.

¹⁸¹ Ahval/ Tekin 20.9.2019.

¹⁸² International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 10/04/2019].

¹⁸³ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 10/04/2019].

4.huhtikuuta 2019 TIHV raportoi tapauksesta, jossa kylävahti olisi haavoittanut yhtä henkilöä ampumalla Licen piirikunnassa sijaitsevassa Üçdamların kylässä. Välikohtauksen syystä ei ollut tietoa.¹⁸⁴

14. huhtikuuta 2019 poliisin raportoidaan surmanneen ampumalla henkilön Diyarbakirin kaupungissa. Poliisin mukaan kyse oli vahingosta. Surmatun henkilön ystävän mukaan poliisi olisi kuitenkin uhkaillut surmattua jo aiemmin.¹⁸⁵

25. huhtikuuta 2019 İHD raportoi Licen ja Kulpin piirikunnissa käynnistyneistä sotilasoperaatioista, joiden aikana surmattiin 5 PKK:n taistelijaa.¹⁸⁶

29. huhtikuuta 2019 yhteensä 5 PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Diyarbakirin maaseudulla raportoiduissa yhteenotoissa.¹⁸⁷

1. toukokuuta 2019 Diyarbakirin Diclen piirikunnassa toteutettiin İHD:n mukaan sotilasoperaatio, jossa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa.¹⁸⁸

6. toukokuuta 2019 Diclen piirikunnassa tapahtui turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välinen aseellinen yhteenotto, jossa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa.¹⁸⁹

23. toukokuuta 2019 Diclen piirikunnassa raportoitiin jälleen aseellisista yhteenotoista PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välillä ja myös tuolloin yhteenotoissa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa.¹⁹⁰

2. kesäkuuta 2019 yhteensä 3 PKK:n taistelijaa sai surmansa Licen piirikunnassa tapahtuneissa aseellisissa yhteenotoissa.¹⁹¹

3. kesäkuuta 2019 yhteensä 5 PKK:n taistelijaa sai İHD:n mukaan surmansa Licen ja Kulpin piirikuntien rajaseudulla toteutetuissa pommitusoperaatioissa.¹⁹²

7. kesäkuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa sai surmansa Turkin ilmavoimien Licen piirikunnan maaseutualueella toteuttamassa ilmaiskussa.¹⁹³ İHD:n raportissa vastaavan turvallisuusvälikohtauksen kerrotaan tapahtuneen 8. kesäkuuta 2019.¹⁹⁴

¹⁸⁴ TIHV 4.4.2019.

¹⁸⁵ TIHV 15.4.2019.

¹⁸⁶ İHD 31.7.2019, s. 22.

¹⁸⁷ TIHV 28.5.2019.,

¹⁸⁸ İHD 31.7.2019, s. 22.

¹⁸⁹ TIHV 7.5.2019.

¹⁹⁰ TIHV 29.5.2019.

¹⁹¹ TIHV 1.7.2019b.

¹⁹² İHD 31.7.2019, s. 25.

¹⁹³ TIHV 17.6.2019.

¹⁹⁴ İHD 31.7.2019, s. 25.

11. kesäkuuta 2019 kahden sotilaan raportoidaan haavoittuneen raketti-iskussa Silvanin piirikunnassa.¹⁹⁵

24. kesäkuuta 2019 yksi PKK:n taistelija sai surmansa aseellisissa yhteenotoissa Hanin piirikunnassa.¹⁹⁶

24. kesäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa aseellisissa yhteenotoissa Licen piirikunnassa.¹⁹⁷ (Kyseessä on mahdollisesti sama operaatio kuin alla.)

25. kesäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa aseellisissa yhteenotoissa Diyarbakirin maakunnassa.¹⁹⁸

10. heinäkuuta 2019 yksi siviili haavoittui TİHV:n mukaan Turkin turvallisuusjoukkojen tulituksessa Siğirkin maaseututajamassa Licen piirikunnassa.¹⁹⁹

16. heinäkuuta 2019 yhteensä 3 PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Turkin ilmavoimien Kulpin piirikunnassa toteuttamassa ilmaiskussa.²⁰⁰

19. heinäkuuta 2019 Licen piirikunnassa toteutetussa ilmaiskussa raportoidaan kuolleen 2 PKK:n taistelijaa.²⁰¹ Jane'sin mukaan Turkin asevoimat ilmoittivat 5 PKK:n taistelijan kuolleen iskussa.²⁰²

21. heinäkuuta 2019 Turkin poliisi teki kotietsinnän Bağlarin piirikunnassa sijaitsevaan asuntoon. Turvallisuuslähteen mukaan yksi henkilö surmattiin ja kaksi henkilöä pidätettiin operaation yhteydessä. TİHV käsittelee operaation yhteydessä surmatun henkilön tapausta mahdollisena laittomana teloituksena.²⁰³ TİHV raportoi 23.7.2019 toisen operaation aikana pidätetyistä henkilöistä joutuneen viranomaisien (oletettavasti Diyarbakirin turvallisuusviranomaisien terrorisminvastaisen osaston) kiduttamaksi.²⁰⁴ Jane'sin lähteenä käyttämän Anadolu Agencyn uutisen mukaan Bağlarin piirikunnassa olisi tapahtunut 21. heinäkuuta nimenomaan turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välinen yhteenotto, jossa olisi saanut surmansa yksi PKK:n taistelija ja haavoittunut yksi poliisi.²⁰⁵

20. heinäkuuta 2019 Daily Sabah raportoi uutista edeltävinä päivinä Diyarbakirin maakunnassa käynnissä olleista

¹⁹⁵ İHD 31.7.2019, s. 25.

¹⁹⁶ TİHV 12.7.2019.

¹⁹⁷ IHS Markit/ Jane's 24.6.2019.

¹⁹⁸ IHS Markit/ Jane's 25.6.2019c.

¹⁹⁹ TİHV 11.7.2019.

²⁰⁰ TİHV 25.7.2019.

²⁰¹ TİHV 26.7.2019.

²⁰² IHS Markit/ Jane's 19.7.2019.

²⁰³ TİHV 22.7.2019.

²⁰⁴ TİHV 23.7.2019.

²⁰⁵ IHS Markit/ Jane's 21.7.2019.

terrorisminvastaisista operaatioista, joiden aikana "neutralisoitiin" 4 PKK:n taistelijaa. Operaatioiden yhteydessä santarmit surmasivat Diyarbakirin Kulpin piirikunnassa Meryem Aksu -nimisen tunnetun PKK:n taistelijan.²⁰⁶

23. heinäkuuta 2019 Anadolu Agency -uutistoimisto raportoi Diyarbakirin maakunnassa toteutetuista terrorisminvastaisista operaatioista, joissa "neutralisoitiin" 2 PKK:lle aseita ja taistelijoita toimittanutta henkilöä.²⁰⁷

23. heinäkuuta 2019 TIHV raportoi Yenişehirin piirikunnassa toteutetusta hyökkäyksestä poliisin aseistettua ajoneuvoa vastaan. Kenenkään ei raportoida kuolleen tai loukkaantuneen iskussa.²⁰⁸

24. heinäkuuta 2019 kaksi naamioitua PKK:n taistelijaa toteutti improvisoidun räjähdyskunnan Yenişehirin piirikunnassa sijaitsevalle poliisiasemalle. Ainakin neljän henkilön kerrotaan haavoittuneen iskussa.²⁰⁹ TIHV:n mukaan iskussa haavoittui 4 siviiliä ja iskuun liittyen pidätettiin 2 henkilöä.²¹⁰

30. heinäkuuta 2019 yhden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa aseellisissa yhteenotoissa Çınarın piirikunnassa.²¹¹

24. elokuuta 2019 Diclen piirikunnassa tapahtui TIHV:n mukaan onnettomuus, jossa 2 poliisia kuoli ja 4 loukkaantui näiden ajoneuvon suistuttua tieltä.²¹²

6. syyskuuta 2019 yksi PKK:n taistelija sai surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisissä yhteenotoissa Hanın piirikunnassa.²¹³

9. syyskuuta 2019 2 PKK:n taistelijaa sai surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisissä yhteenotoissa Diclen piirikunnassa.²¹⁴

10. syyskuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Turkin turvallisuusjoukkojen operaatiossa Diyarbakirin maakunnassa.²¹⁵

11. syyskuuta 2019 alaikäinen poika loukkaantui vakavasti poliisin panssaroidun ajoneuvon törmättyä tähän Bağların piirikunnassa.²¹⁶ Poika kuoli päivää myöhemmin vammoihinsa.²¹⁷

²⁰⁶ Daily Sabah 20.7.2019.

²⁰⁷ Anadolu Agency/ Düz 23.7.2019.

²⁰⁸ TIHV 25.7.2019.

²⁰⁹ Anadolu Agency/ Namli 24.7.2019.

²¹⁰ TIHV 25.7.2019.

²¹¹ TIHV 19.8.2019.

²¹² TIHV 26.8.2019.

²¹³ TIHV 11.9.2019.

²¹⁴ TIHV 16.9.2019.

²¹⁵ IHS Markit/ Jane's 10.9.2019.

²¹⁶ TIHV 12.9.2019.

²¹⁷ TIHV 13.9.2019.

12. syyskuuta 2019 yhteensä 7 siviilin raportoidaan saaneen surmansa ja 10 haavoittuneen PKK:n kohdistettua IED-iskun metsätyöläisiä kuljettaneeseen ajoneuvoon Kulpin piirikunnassa.²¹⁸

25. syyskuuta 2019 turvallisuusjoukkojen raportoidaan surmanneen 3 PKK:n taistelijaa Licen piirikunnassa toteutetussa terrorisminvastaisessa operaatiossa.²¹⁹

Turvallisuusvälikohtausten lisäksi Diyarbakirin maakunnassa raportoitiiin huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana ainakin taustoiltaan epäselviksi jääneistä pidätystapauksista, erään pidätetyn pahoinpitelystä ja pidätettyjen alaikäisten kiduttamisesta.

TiHV:n mukaan Turkin viranomaiset pidättivät 4. huhtikuuta 2019 Diyarbakirin lentokentällä henkilön, jota syytettiin "[terrori]järjestön jäsenyydestä" (turk. *örgüt üyesi olma*) ja "[terrori]järjestön propagandan levittämisestä" (turk. *örgüt propagandası yapma*). Pidätetyn taustoja ei käyty raportissa tarkemmin läpi.²²⁰ 25. huhtikuuta viranomaiset pidättivät tuntemattomaksi jääneen henkilön Silvanin piirikunnassa tapahtuneen kotietsinnän yhteydessä.²²¹ Diyarbakirin kaupungissa järjestettiin 5.huhtikuuta 2019 oikeudenkäynti, jossa yhteensä 12 opiskelijaa oli syytettyinä mm. "propagandan levittämisestä" näiden vihelleltyä kurdien marssilaulua. Kaksi opiskelijaa tuomittiin oikeudenkäynnin päätteeksi vankeusrangaistukseen.²²² Tässäkin raportissa lähteenä käytetty toimittaja Nurcan Baysal pidätettiin Diyarbakirissa 3. kesäkuuta 2019. Hänet kuitenkin vapautettiin vielä saman päivän aikana.²²³ 10. syyskuuta toimittaja Hamza Özkan pidätettiin Diyarbakirissa ja vapautettiin oikeuden määräyksellä 13. syyskuuta 2019.²²⁴

TiHV:n 10.5.2019 julkaisemassa raportissa käsitellään 9. toukokuuta uutisoitua tapausta, jossa Diyarbakirin turvallisuusviranomaisten terrorisminvastainen osasto olisi pidättänyt kaksi alaikäistä lasta näiden sosiaalisessa mediassa jakaman sisällön perusteella.²²⁵ TiHV raportoi 21.5.2019 tapauksesta, jossa Diyarbakirin turvallisuusviranomaisten terrorisminvastainen osasto olisi kiduttanut ja kohdellut huonosti pidättämäänsä alaikäistä henkilöä.²²⁶ 24. kesäkuuta 2019 poliisin raportoidaan pahoinpidelleen henkilöä kotietsinnän yhteydessä Diyarbakirin Bağlarin piirikunnassa.²²⁷

7.2Şırnak

Tutkija Noah Blaserin mukaan Şırnakin maakunnan maaliskuun 2019 paikallisvaalien vaalitulos toimii osoituksena siitä, että Turkia johtavan AK-puolueen ja HDP:n edustaman kurdinationalistisen liikkeen poliittiset

²¹⁸ Daily Sabah 13.9.2019 (12.9.2019).

²¹⁹ IHS Markit/ Jane's 25.9.2019b.

²²⁰ TiHV 5.4.2019.

²²¹ TiHV 26.4.2019.

²²² TiHV 8.4.2019.

²²³ TiHV 10.6.2019.

²²⁴ TiHV 16.9.2019.

²²⁵ TiHV 10.5.2019.

²²⁶ TiHV 21.5.2019.

²²⁷ TiHV 25.6.2019.

näkemyserot ovat edelleen yhteensovittamattomat. Maaliskuun 2019 paikallisvaaleissa AK-puolueen ehdokas valittiin Şırnakin kaupungin pormestariksi 62 % äänten enemmistöllä (HDP:n puolueen pormestariehdokas sai 35 % äänistä), minkä lisäksi puolue voitti myös kolme muuta (Beytüşşebap, Güçlükönak ja Uludere) Şırnakin yhteensä seitsemästä piirikunnasta. HDP saavutti voiton kolmessa jäljelle jääneessä piirikunnassa (Cizre, İdil ja Silopi). Blaserin mukaan on merkillepantavaa, että AK-puolueen kannatus ei juuri kasvanut HDP:n voittamissa piirikunnissa, jotka ovat samalla (Şırnakin kaupungin ohella) Şırnakin väkirikkaimpia piirikuntia. AK-puolueen voittamien maaseutuvoittoisten piirikuntien äänioikeutettujen yhteenlaskettu määrä on alle 15 000 ja Blaser antaa artikkelissa tukensa toimittaja Nurcan Baysalin esittämälle arviolle, jonka mukaan useimmat AK-puoluetta äänestäneistä olisivat olleet piirikuntien alueille viime vuosina sijoitettuja Turkin turvallisuusjoukkojen jäseniä.²²⁸

Toimittaja Nurcan Baysal raportoi Şırnakin kaupungista marraskuussa 2018. Baysal toteaa Turkin turvallisuusjoukkojen tarkastuspisteiden ja tarkkailuasemien lisääntyneen Nusaybinin ja Cizren kaupunkien kautta Şırnakin kaupunkiin kulkevan tien varrella. Tämän esitetään olevan seurausta PKK:n vastaisten sotilasoperaatioiden tehostamisesta. Baysal toteaa Turkin armeijan panssarivaunujen ja panssaroitujen ajoneuvojen saattavan ilmaantua milloin tahansa takaisin Şırnakin kaduille, minkä seurauksena kaupungin asukkaat pysyttelevät pinnan alla kuplivasta tyytymättömyydestä huolimatta hiljaisina. Hallinnon kerrotaan laittaneen Şırnakin, Cizren ja Silopin kaltaisissa kaupungeissa liikkeelle ulkonaliikkumiskieltojen julistamista koskevia huhuja ennen kieltojen virallista julistamista. Huhuilla pyrittiin kaupunkien väestön pelottelemiseen ja lannistamiseen. Baysalin mukaan Şırnakin kaupunkitaisteluissa kuolleiden tarkasta määrästä ei ole tietoa, kuolleista useimpien kuoluessa PKK:n nuorisosiipeen. Monia taisteluissa kuolleita ei ole vielä kukaan haudattu asianmukaisesti, joillekin perheille on luovutettu väärä ruumis haudattavaksi ja haastatettujen uhrien äitien mukaan hautajaisten pitämistä on myös estetty. Uhrien omaisten todetaan jääneen ilman laillisia keinoja tilanteen ratkaisemiseksi ja heidän kerrotaan tuntevan olonsa eristetyksi.²²⁹ Esimerkiksi edellä Diyarbakırin yhteydessä mainittu lokakuun 2018 laajaan pidätyskampanjaan liittyviä operaatioita toteutettiin myös Şırnakin maakunnassa.²³⁰

Nurcan Baysal raportoi tammikuussa 2019 myös Şırnakin maakunnassa sijaitsevan Cizren kaupungin tilanteesta. Baysal kuvaa kaupunkia "eläväiseksi, mutta tuhoja kärsineeksi". Reportaasissa Cizren todetaan olevan Diyarbakırissa poiketen täynnä panssarivaunuja sekä joukkojenhallinta- ja panssaroituja ajoneuvoja. Baysal mainitsee paikallisen oppilaitoksen, joka muutettiin (vuosien 2015–2016) ulkonaliikkumiskieltojen aikana poliisiasemaksi ja joka toimii tällaisena edelleen. Baysalin reportaasissa todetaan myös, ettei Turkin viranomaisilla ole ollut pyrkimyksiä Cizren kaupungin rakennusten ja teiden kokemien tuhojen korjaamiseen (tarkemmin, ks. luku 4).²³¹ Toimittaja Laura

²²⁸ Blaser 9.4.2019.

²²⁹ Ahval/ Baysal 26.11.2018.

²³⁰ Kurdistan 24/ Khalidi 9.10.2018.

²³¹ Ahval/ Baysal 21.1.2019.

Pitelin Cizren kaupungin tilanteesta maaliskuun 2019 lopulla laatimassa artikkelissa kaupungin todettiin olevan tarkastuspisteiden ympäröimä ja täynnä armeijan raskaasti linnoitettuja asemia. Kaupungin väestön todettiin kokevan armeijan läsnäolon uhkaavaksi ja pelkäävän kurdin kielen puhumista julkisilla paikoilla.²³²

Myös Bellingcatin Nino Kandelaki on raportoinut tarkastuspisteiden lisääntymisestä Şırnakin maakunnassa ja yleisemmin Kaakkois-Turkin alueella.²³³

7.2.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset

Vuoden 2019 aikana Şırnakin maakunnassa on saanut International Crisis Groupin mukaan surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa 37 henkilöä, joukossa 24 PKK:n taistelijaa, 10 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 3 siviiliä. Kuolonuhreista 34 on raportoitu huhtikuun 2019 ja syyskuun 2019 välisenä aikana (tiedot päivitetty 4.10.2019).²³⁴

İHD:n ja TİHV:n raporttien perusteella maakunnassa on raportoitu huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana lukuisista PKK:n liittyvistä turvallisuusvälikohtauksista. Raporttien sisältämiä tietoja on täydennetty uutislähteiden ja Jane's-tutkimuslaitoksen konfliktitietokannan sisältämällä tiedoilla maakunnassa raportoiduista, PKK-konfliktiin liittyvistä kuolonuhreista. Turvallisuusvälikohtauksia käsitellään tarkemmin alla. Lisäksi alle on listattu myös muutamia sellaisia Şırnakin maakunnassa raportoituja ja mahdollisesti PKK-konfliktiin liittyviä turvallisuusvälikohtauksia, joiden taustoja tai motiiveja ei käydä tarkemmin läpi raportoinnissa. Tästä huolimatta on kuitenkin todennäköistä, ettei listassa ole mainittu kaikkia Şırnakin maakunnassa huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana tapahtuneita turvallisuusvälikohtauksia.

7. huhtikuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välisissä yhteenotoissa Şırnakin maaseudulla.²³⁵ İHD:n mukaan Turkin turvallisuusjoukot toteuttivat 7. huhtikuuta PKK:n vastaisen operaation Bestan alueella Turkin ilmavoimien tuella. Operaation aikana raportoitiin myös yhden PKK:n taistelijan pidätyksestä.²³⁶

8. huhtikuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Gabarin alueella toteutetussa ilmaiskussa.²³⁷

9. huhtikuuta 2019 Gabarin alueella toteutettiin ilmaiskuja, joissa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa²³⁸ Myös TİHV mainitsee 2.5.2019 julkaisemassaan raportissa 9. huhtikuuta Şırnakin maaseudulla

²³² FT/ Pitel 26.3.2019.

²³³ Bellingcat/ Kandelaki 3.7.2019.

²³⁴ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 10/04/2019].

²³⁵ TİHV 17.6.2019.

²³⁶ İHD 31.7.2019, s. 21.

²³⁷ İHD 31.7.2019, s. 21.

²³⁸ İHD 31.7.2019, s. 21.

toteutetut ilmaiskut, joissa sai ihmisoikeusjärjestön mukaan surmansa 2 PKK:n taistelijaa.²³⁹

30. huhtikuuta 2019 raportoitiin Cudin alueella toteutetuista turvallisuusoperaatioista, joiden yhteydessä surmansa sai 3 PKK:n taistelijaa.²⁴⁰

5. toukokuuta 2019 kahden sotilaan kerrotaan saaneen surmansa aseellisessa yhteenotossa Şırnakin maakunnassa. Samana päivänä kahden siviilin kerrotaan saaneen surmansa minibussin ajettua tienvarsipommiin Silopin piirikunnassa Başakköyn ja Uyanikin kylien välisellä tieosuudella.²⁴¹

6. toukokuuta 2019 yhden sotilaan raportoidaan kuolleen PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisessä yhteenotossa.²⁴² İHD:n mukaan (todennäköisesti juuri edellä mainitut) yhteenotot PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välillä tapahtuivat Gabarin vuoristoalueella.²⁴³

13. toukokuuta 2019 yhteensä 3 kylävahtia haavoittui Silopin maaseudulla raportoidussa räjähdyksessä.²⁴⁴

15. toukokuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisissä yhteenotoissa Şırnakin maaseudulla.²⁴⁵ İHD:n mukaan yhteenotot tapahtuivat Gabarin alueella.²⁴⁶

16. toukokuuta 2019 siviilin raportoidaan loukkaantuneen poliisin panssariajoneuvon törmättyä tähän Cizren piirikunnassa.²⁴⁷

17. toukokuuta 2019 Gabarin alueella raportoitiin İHD:n mukaan uusista PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisistä yhteenotoista, joissa sai surmansa 3 PKK:n taistelijaa.²⁴⁸

18. toukokuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa terrorisminvastaisissa operaatioissa.²⁴⁹

12. kesäkuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa sai surmansa aseellisissa yhteenotoissa Beytüşşebapin piirikunnassa.²⁵⁰

²³⁹ TİHV 2.5.2019.

²⁴⁰ İHD 31.7.2019, s. 22.

²⁴¹ TİHV 6.5.2019.

²⁴² TİHV 7.5.2019.

²⁴³ İHD 31.7.2019, s. 22.

²⁴⁴ TİHV 14.5.2019; yksi kylävahteista kuoli myöhemmin vammoihinsa, TİHV 27.5.2019; ks. myös İHD 31.7.2019, s. 23.

²⁴⁵ TİHV 20.5.2019.

²⁴⁶ İHD 31.7.2019, s. 23.

²⁴⁷ TİHV 17.5.2019.

²⁴⁸ İHD 31.7.2019, s. 23.

²⁴⁹ IHS Markit/ Jane's 18.5.2019.

²⁵⁰ İHD 31.7.2019, s. 25.

16. kesäkuuta 2019 yhden Turkin armeijan sotilaan raportoidaan saaneen surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen aseellisessa yhteenotossa İdilin piirikunnassa.²⁵¹

16. kesäkuuta 2019 Turkin asevoimat ilmoittivat surmanneensa 8 PKK:n taistelijaa ilmaiskussa İdilin piirikunnassa.²⁵²

19. kesäkuuta 2019 medialähteet uutisoivat 2 siviilin kuolleen Turkin armeijan İdilin piirikunnan ja Mardinin maakunnan Dargeçitin piirikunnan välimaastossa toteuttamissa ilmapommituksissa. Turkin sisäministeriön mukaan pommituksissa sai surmansa yhteensä 8 henkilöä.²⁵³ İHD:n mukaan pommituksissa sai surmansa 2 siviiliä ja 1 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsen.²⁵⁴

20. kesäkuuta 2019 Şırnakin kuvernööri ilmoitti mielenosoitusten ja muiden julkisten kokoontumisten olevan kiellettyjä maakunnassa ilmoitusta seuraavien 15 päivän ajan.²⁵⁵

27. kesäkuuta 2019 viranomaisten raportoidaan pidättäneen 8 henkilöä Cizren piirikunnassa toteutettujen kotietsintöjen yhteydessä.²⁵⁶

27. kesäkuuta 2019 turvallisuusjoukkojen ja PKK:n yhteenotossa Beytüşşebapin piirikunnassa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa.²⁵⁷

5. heinäkuuta 2019 raportoitiin Beytüşşebapin piirikunnassa tehdyistä kotietsinnöistä, joiden aikana pidätettiin 8 henkilöä. Raportoinnin mukaan pidätettyjä pahoinpideltiin pidätyksen aikana.²⁵⁸

9. heinäkuuta 2019 uutislähteet raportoivat TİHV:n mukaan Şırnakin piirikunnan Geçitboyun kylässä tapahtuneista kahdesta laittomasta teloituksesta.²⁵⁹

7. heinäkuuta 2019 yksi PKK:n taistelija sai surmansa Turkin ilmavoimien Şırnakin piirikunnan maaseutualueilla toteuttamissa ilmapommituksissa.²⁶⁰ Turkin asevoimat ilmoittivat 2 PKK:n taistelijan kuolleen iskuissa.²⁶¹

²⁵¹ TİHV 17.6.2019.

²⁵² IHS Markit/ Jane's 16.6.2019.

²⁵³ TİHV 20.6.2019.

²⁵⁴ İHD 31.7.2019, s. 26.

²⁵⁵ TİHV 21.6.2019.

²⁵⁶ TİHV 28.6.2019.

²⁵⁷ TİHV 27.6.2019.

²⁵⁸ TİHV 8.7.2019.

²⁵⁹ TİHV 10.7.2019.

²⁶⁰ TİHV 17.7.2019.

²⁶¹ IHS Markit/ Jane's 7.7.2019a.

11. heinäkuuta 2019 kolmen kylävahdin raportoidaan haavoittuneen PKK:n IED-iskussa Cizren piirikunnassa, haavoittuneista yhden kuollessa myöhemmin vammoihinsa.²⁶²

15. heinäkuuta 2019 yksi tietyöntekijä sai surmansa ja kaksi haavoittui Beytüşşebapin piirikunnassa tietyömaalle tehdyssä pommi-iskussa.²⁶³

27. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa terrorisminvastaisen operaation yhteydessä Şırnakin maakunnassa.²⁶⁴ (Kyseessä on mahdollisesti sama tapaus kuin alla.)

28. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Şırnakin maaseudulla.²⁶⁵ TİHV raportoi myös myöhemmin (8.8.2019) vastaavasta Şırnakin piirikunnan maaseutualueella toteutetusta turvallisuusoperaatiosta, jossa surmattiin 2 PKK:n taistelijaa (kyseessä mahdollisesti yksi ja sama turvallisuusvälikohtaus).²⁶⁶ Jane's raportoi 28.7.2019 Turkin asevoimien ilmoituksesta, jonka mukaan yhteensä 4 PKK:n taistelijaa olisi kuollut Şırnakin terrorisminvastaisissa operaatioissa.²⁶⁷

26. elokuuta 2019 Şırnakin kuvernööri kielsi jälleen mielenosoitukset ja muut julkiset kokoontumiset 15. päivän ajaksi.²⁶⁸

2. elokuuta 2019 neljä PKK:n taistelijaa sai surmansa PKK:n ja Turkin turvallisuusjoukkojen aseellisessa yhteenotossa Uluderen piirikunnassa.²⁶⁹

6. elokuuta 2019 yksi PKK:n taistelija sai surmansa ilmaiskussa Şırnakin maaseudulla.²⁷⁰

21. elokuuta 2019 kolme Turkin armeijan sotilasta kuoli ja 1 haavoittui aseellisissa yhteenotoissa Silopin maaseudulla.²⁷¹

21. elokuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa kuoli ilmapommituksissa Şırnakin maaseudulla.²⁷² TİHV raportoi myös myöhemmin (5.9.2019) vastaavasta Şırnakin piirikunnan maaseutualueella toteutetusta ilmaoperaatioista, joissa surmattiin 2 PKK:n taistelijaa (kyseessä mahdollisesti yksi ja sama tapaus).²⁷³

²⁶² IHS Markit/ Jane's 11.7.2019.

²⁶³ TİHV 16.7.2019.

²⁶⁴ IHS Markit/ Jane's 27.7.2019.

²⁶⁵ TİHV 2.8.2019.

²⁶⁶ TİHV 8.8.2019.

²⁶⁷ IHS Markit/ Jane's 28.7.2019.

²⁶⁸ TİHV 27.8.2019.

²⁶⁹ TİHV 5.8.2019.

²⁷⁰ TİHV 19.8.2019.

²⁷¹ TİHV 22.8.2019.

²⁷² TİHV 27.8.2019.

²⁷³ TİHV 5.9.2019.

17. syyskuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa sai surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen aseellisessa yhteenotossa Beytüşşebapin piirikunnan maaseutualueella.²⁷⁴

23. syyskuuta 2019 Turkin asevoimat ilmoitti 9 PKK:n taistelijan kuolleen ilmapommituksissa Beytüşşebapin piirikunnassa.²⁷⁵

25. syyskuuta 2019 3 PKK:n taistelijaa sai surmansa Turkin ilmaiskussa Idilin piirikunnassa.²⁷⁶

25. syyskuuta 2019 PKK:n raportoidaan surmanneen yhden Turkin armeijan sotilaan Şirnakın maakunnassa.²⁷⁷

7.3 Hakkâri

Tutkija Noah Blaserin mukaan myös Hakkârin maakunnassa havaittiin maaliskuun 2019 paikallisvaaleissa Şirnakın maakuntaan verrattava ilmiö, jossa Turkia johtava AK-puolue lisäsi kannatustaan maakunnan harvimmin asutuissa piirikunnissa (esim. Çukurca, Derecik, Şemdinli), HDP:n säilyttäessä asemansa Yüksekovan kaltaisissa väkirikkaissa ja vuoden 2015 taisteluissa pahoin tuhoutuneissa piirikunnissa.²⁷⁸ (Tarkemmin, ks. luku 7.2). PKK:hon liittyvien uutisten ohella Turkin hallintoa myötäilevien medioiden Hakkârin maakuntaa kosittlevä kansainvälinen uutisointi on painottunut tämän tilannekatsauksen julkaisua edeltävinä kuukausina esim. Hakkârin maakunnan turismielinkeinon ja ulkoilma-aktiviteettien kehittymiseen.²⁷⁹ Tammikuussa 2019 uutiskynnyksen ylitti Yüksekovan kaupunkiin perustettu muovitehdas, jonka kerrottiin työllistävän kasvaessaan mahdollisesti jopa 50 henkilöä. Uutisessa tehtaan johtaja esittää, että Yüksekovan piirikunnassa olisi saavutettu "rauhan ja luottamuksen ilmapiiiri". Samalla hän esittää julkisen vetoomuksen myös muiden yritysten osallistumisesta alueen kehittämiseen.²⁸⁰

7.3.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset

Vuoden 2019 aikana Hakkârin maakunnassa on saanut International Crisis Groupin mukaan surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa 72 henkilöä, joukossa 39 PKK:n taistelijaa, 27 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 6 siviiliä. Kuolonuhreista kaikki on raportoitu huhtikuun 2019 ja syyskuun 2019 välisenä aikana (tiedot päivitetty 4.10.2019).²⁸¹

İHD:n ja TİHV:n raporttien perusteella Hakkârin maakunnassa on raportoitu huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana kuukausittain lukuisista PKK:hon liittyvistä turvallisuusvälikohtauksista ja erityisesti heinäkuu ja elokuu ovat

²⁷⁴ TİHV 20.9.2019.

²⁷⁵ IHS Markit/ 23.9.2019.

²⁷⁶ IHS Markit/ Jane's 25.9.2019a.

²⁷⁷ IHS Markit/ Jane's 25.9.2019c.

²⁷⁸ Blaser 9.4.2019.

²⁷⁹ Ks. esim. TRT World/ Sofuoglu 9.5.2019; Anadolu Agency/ Kazandioğlu 26.6.2019; Hürriyet Daily News 5.8.2019.

²⁸⁰ Daily Sabah/ DHA 29.1.2019.

²⁸¹ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 09/04/2019].

korostuneet raportoinnissa. Raporttien sisältämiä tietoja on täydennetty uutislähteiden ja Jane's-tutkimuslaitoksen konfliktitietokannan sisältämillä tiedoilla maakunnassa raportoiduista, PKK-konfliktiin liittyvistä kuolonuhreista. Turvallisuusvälikohtauksia käsitellään tarkemmin alla. On todennäköistä, ettei lista ole mainittu kaikkia Hakkârin maakunnassa huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana tapahtuneita turvallisuusvälikohtauksia.

3. huhtikuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri julisti TîHV:n mukaan yhteensä 31 aluetta Merkezin, Yüksekovan, Çukurcan, Şemdinlin ja Derecikin piirikunnissa "erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi" 4. huhtikuuta ja 18. huhtikuuta 2019 väliseksi ajaksi.²⁸² Julistusta voidaan pitää merkinä uusien PKK:n vastaisten operaatioiden käynnistymisestä alueella. Hakkârin maakunnan kuvernööri antoi vastaavia julistuksia myös tulevana kuukausina (ks. alla).

5. huhtikuuta 2019 Hakkârin maakunnan viranomaiset kielsivät myös erilaiset julkiset kokoontumiset ja mielenilmaukset 4. huhtikuuta ja 18. huhtikuuta 2019 väliseksi ajaksi.²⁸³

20. huhtikuuta 2019 TîHV ja Kurdistan 24 raportoivat PKK:n ja Turkin turvallisuusjoukkojen välisistä aseellisista yhteenotoista Hakkârin maakunnassa, Irakin rajan läheisyydessä. Raporttien mukaan yhteenotoissa sai surmansa 4 Turkin armeijan sotilasta ja 6 muuta haavoittui.²⁸⁴

23. huhtikuuta 2019 TîHV raportoi kahden sotilaan haavoittuneen PKK:n taistelijoiden tulitettua heitä kohti Çukurcan piirikunnassa.²⁸⁵

2. toukokuuta 2019 lammaspaimen sai TîHV:n mukaan surmansa (oletetusti Turkin turvallisuusjoukkojen) tulituksen seurauksena Yüksekovan piirikunnan Onbaşılının kylässä.²⁸⁶

4. toukokuuta 2019 yhteensä 3 sotilasta sai surmansa Hakkârin ja Irakin rajaseudulla sattuneessa kranaatinheitiniskussa.²⁸⁷ İHD raportoi vastaavasta 4. toukokuuta sattuneesta ja 3 sotilaan hengen vaatineesta hyökkäyksestä Şemdinlin piirikunnassa.²⁸⁸

4. toukokuuta 2019 Turkin asevoimat ilmoitti surmanneensa 5 PKK:n taistelijaa aseellisten yhteenottojen aikana Derecikin piirikunnassa.²⁸⁹

11. toukokuuta 2019 Hürriyet Daily News uutisoi PKK:n taistelijan pidätyksestä Yenişikin kylässä Yüksekovan piirikunnassa. Hakkârin kuvernöörin mukaan pidätetty taistelija oli ollut osallisena heinäkuussa 2018 tapahtuneessa tienvarsipommi-iskussa, joka

²⁸² TîHV 3.4.2019.

²⁸³ TîHV 8.4.2019.

²⁸⁴ Kurdistan 24/ Barwari 20.4.2019; TîHV 22.4.2019.

²⁸⁵ TîHV 24.4.2019.

²⁸⁶ TîHV 3.5.2019.

²⁸⁷ TîHV 6.5.2019.

²⁸⁸ İHD 31.7.2019, s. 22.

²⁸⁹ IHS Markit/ Jane's 4.5.2019.

surmasi Turkin armeijan sotilaan puolison ja tämän 11 kuukauden ikäisen lapsen (ks. myös luku 6.1).²⁹⁰

12. toukokuuta 2019 İHD raportoi Yüksekovan piirikunnassa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisistä aseellisista yhteenotoista, joissa sai surmansa 4 PKK:n taistelijaa.²⁹¹

13. toukokuuta 2019 yhden sotilaan raportoidaan kuolleen PKK:n taistelijoiden tulituksessa saamiinsa vammoihin Yüksekovan piirikunnassa.²⁹²

14. toukokuuta 2019 Turkin armeijan sotilaan uutisoitiin saaneen surmansa PKK:n taistelijoiden yritettyä tunkeutua Hakkârin maakunnassa sijaitsevaan sotilastukikohtaan.²⁹³

17. toukokuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri jatkoi julkisia kokoontumisia ja mielenosoituksia koskevaa kieltä antamassaan julistuksessa, jossa kieltä ulotettiin koskemaan myös 19. toukokuuta ja 17. kesäkuuta välistä jaksoa.²⁹⁴

2. kesäkuuta 2019 kaksi sotilasta kuoli ja 2 haavoittui PKK-konfliktiin liittyvissä aseellisissa yhteenotoissa Çukurcan piirikunnassa.²⁹⁵

5. kesäkuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri julisti 5 aluetta (turk. bölgeyi) Merkezin (Hakkârin piirikunta), Çukurca, Yüksekova ja Derickin piirikunnissa "erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi" 16. kesäkuuta ja 30. kesäkuuta 2019 väliseksi ajaksi.²⁹⁶

8. kesäkuuta 2019 PKK:n hyökkäyksen kerrotaan vaatineen yhden sotilaan hengen Hakkârin maakunnassa.²⁹⁷

10. kesäkuuta 2019 PKK:n taistelijat hyökkäsivät Yüksekovan piirikunnassa sijaitsevalle tietyömaalle surmaten 2 ja haavoittaen 1 työmaan työntekijää.²⁹⁸ TİHV:n mukaan YPJ-Star²⁹⁹ oli vastuussa hyökkäyksestä.³⁰⁰

12. kesäkuuta 2019 yhteensä 3 PKK:n taistelijaa sai surmansa aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan maaseudulla.³⁰¹

17. kesäkuuta 2019 julkisten kokoontumisten kieltä jatkettiin Hakkârin maakunnassa kuukaudella 17. kesäkuuta ja 17. heinäkuuta 2019 väliseksi ajaksi.³⁰²

²⁹⁰ Hürriyet Daily News/ Anadolu Agency 11.5.2019.

²⁹¹ İHD 31.7.2019, s. 23.

²⁹² TİHV 14.5.2019; ks. myös İHD 31.7.2019, s. 23.

²⁹³ Hürriyet Daily News 14.5.2019.

²⁹⁴ TİHV 20.5.2019.

²⁹⁵ TİHV 10.6.2019; İHD 31.7.2019, s. 24.

²⁹⁶ TİHV 17.6.2019.

²⁹⁷ IHS Markit/ Jane's 8.6.2019.

²⁹⁸ TİHV 11.6.2019.

²⁹⁹ Kyseessä PKK:n/YPG:n naistaistelijoista koostuva yksikkö.

³⁰⁰ TİHV 17.6.2019.

³⁰¹ TİHV 24.6.2019; İHD 31.7.2019, s. 25, 26.

18. kesäkuuta 2019 yksi PKK:n taistelija sai surmansa aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan maaseudulla.³⁰³ Jane's raportoi Turkin asevoimien ilmoituksesta, jonka mukaan yhteenotoissa olisi kuollut 2 PKK:n taistelijaa.³⁰⁴

19. kesäkuuta 2019 Hakkârin maakunnan viranomaiset ilmoittivat yhden PKK:n taistelijan kuolleen ja yhden haavoittuneen aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan piirikunnassa, Kamislin kylän lähellä.³⁰⁵

20. kesäkuuta 2019 kaksi henkilöä haavoittui räjähdyksessä Şemdinlin piirikunnassa sijaitsevassa Tütünlün kylässä. (Haavoittuneiden taustoja ei avata raportissa tarkemmin.)³⁰⁶

24. kesäkuuta 2019 yhteensä 4 PKK:n taistelijaa sai surmansa Şemdinlin piirikunnassa.³⁰⁷

25. kesäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa terrorisminvastaisissa operaatioissa Şemdinlin piirikunnassa.³⁰⁸ Lisäksi 2 PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan piirikunnassa.³⁰⁹

28. kesäkuuta 2019 sotilas sai surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisissä aseellisissa yhteenotoissa Çukurcan piirikunnassa.³¹⁰

30. kesäkuuta 2019 sotilas sai surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen välisissä aseellisissa yhteenotoissa Hakkârin maaseudulla.³¹¹

3. heinäkuuta 2019 Turkin turvallisuusjoukkojen uutisoidaan "neutralisoineen" 2 PKK:n taistelijaa Hakkârin maakunnassa.³¹²

4. heinäkuuta 2019 Turkin turvallisuusjoukkojen raportoidaan surmanneen Ogulin kylän lähellä 2 PKK:n taistelijaa.³¹³

7. heinäkuuta 2019 yhden sotilaan raportoidaan haavoittuneen Hakkârin maakunnassa PKK:n avattua tulen armeijan ajoneuvoa kohti. Haavoittunut sotilas kuoli myöhemmin vammoihinsa.³¹⁴

³⁰² TİHV 18.6.2019.

³⁰³ TİHV 24.6.2019; İHD 31.7.2019, s. 25, 26.

³⁰⁴ IHS Markit/ Jane's 18.6.2019.

³⁰⁵ IHS Markit/ Jane's 19.6.2019.

³⁰⁶ TİHV 21.6.2019.

³⁰⁷ TİHV 1.7.2019b; İHD 31.7.2019, s. 26.

³⁰⁸ IHS Markit/ Jane's 25.6.2019a.

³⁰⁹ IHS Markit/ Jane's 25.6.2019b.

³¹⁰ TİHV 1.7.2019b.

³¹¹ TİHV 1.7.2019b.

³¹² Anadolu Agency/ Koklu & Boztepe 3.7.2019.

³¹³ IHS Markit/ Jane's 4.7.2019.

³¹⁴ IHS Markit/ Jane's 7.7.2019b.

8. heinäkuuta 2019 Turkin turvallisuusjoukkojen uutisoidaan "neutralisoineen" 3 PKK:n taistelijaa Hakkârin maakunnassa.³¹⁵

9. heinäkuuta 2019 PKK:n taistelijoiden raportoidaan kohdistaneen aseellisen hyökkäyksen Turkin armeijan ajoneuvoon Hakkârin piirikunnassa.³¹⁶ Jane's raportoi kahden sotilaan kuolleen iskussa.³¹⁷ (Todennäköisesti juuri tässä iskussa haavoittuneen sotilaan uutisoidaan kuolleen vammoihinsa 15. heinäkuuta 2019.)³¹⁸

10. heinäkuuta 2019 yksi miespuolinen henkilö sai surmansa ja toinen haavoittui Çukurcan piirikunnassa tapahtuneessa aseellisessa hyökkäyksessä. TIHV:n mukaan haavoittunut henkilö oli surmatun poika.³¹⁹

11. heinäkuuta 2019 kolmen vartijan (turk. *bekçinin yaralandığı*) kerrotaan haavoittuneen Cizren piirikunnassa IED-iskussa. Iskua seuranneissa kotietsinnöissä pidätettiin 9 henkilöä.³²⁰

14. heinäkuuta 2019 Hakkârin kuvernööri antoi julistuksen, jossa 5 aluetta Merkezin, Çukurca, Yüksekova ja Derecikin piirikunnissa määriteltiin "erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi" 16. heinäkuuta ja 30. heinäkuuta 2019 väliseksi ajaksi.³²¹

14. heinäkuuta 2019 Daily Sabah uutisoi Turkin armeijan ja santarmin joukkojen Hakkârin maaseudulla toteuttamista terrorisminvastaisista operaatioista, joiden aikana "neutralisoitiin" 3 PKK:n taistelijaa. Lisäksi 3 santarmia sai surmansa ja 1 haavoittui operaatioiden aikana.³²²

15. heinäkuuta 2019 TIHV raportoi 3 PKK:n taistelijan saaneen surmansa Çukurcan piirikunnassa toteutetuissa ilmapommituksissa.³²³

17. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa ilmaiskussa Hakkârin maakunnassa.³²⁴

21. heinäkuuta 2019 Turkin ilmavoimien kerrotaan toteuttaneen 2 PKK:n taistelijan hengen vaatineen ilmaiskun Yüksekovan piirikunnan maaseudulla.³²⁵

³¹⁵ Hürriyet Daily News 8.7.2019.

³¹⁶ TIHV 10.7.2019.

³¹⁷ IHS Markit/ Jane's 9.7.2019.

³¹⁸ TIHV 16.7.2019.

³¹⁹ TIHV 10.7.2019.

³²⁰ TIHV 12.7.2019.

³²¹ TIHV 16.7.2019.

³²² Daily Sabah 14.7.2019.

³²³ TIHV 16.7.2019.

³²⁴ IHS Markit/ Jane's 17.7.2019.

³²⁵ TIHV 22.7.2019.

22. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Hakkârin piirikunnassa tapahtuneissa aseellisissa yhteenotoissa.³²⁶

23. heinäkuuta 2019 yhden siviilin raportoidaan kuolleen ja yhden loukkaantuneen ajoneuvoihin kohdistuneessa pommi-iskussa Sendinlin piirikunnassa.³²⁷

23. heinäkuuta 2019 TRT World uutisoi PKK:n asettaman tienvarsipommin surmanneen ainakin yhden henkilön Hakkârin maakunnassa Yufkalin kylässä.³²⁸

24. heinäkuuta 2019 TIHV raportoi rakennustyöläisen haavoittuneen toteutetussa hyökkäyksessä Yüksekovan maaseudulla.³²⁹

24. heinäkuuta 2019 Yüksekovan piirikunnassa toteutetuissa pommituksissa kerrotaan saaneen surmansa 6 PKK:n taistelijaa.³³⁰

25. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa PKK:n ja Turkin turvallisuusjoukkojen välisissä aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan maaseudulla.³³¹ Samana päivänä Turkin asevoimat ilmoittivat 8 PKK:n taistelijan kuolleen Yüksekovan alueella tehdyissä ilmaiskussa.³³²

26. heinäkuuta 2019 yhden sotilaan raportoidaan kuolleen ja toisen haavoittuneen Çukurcan piirikunnassa tapahtuneissa aseellisissa yhteenotoissa.³³³

26. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Çukurcan piirikunnassa tapahtuneissa aseellisissa yhteenotoissa.³³⁴ Jane'sin mukaan 26. heinäkuuta tapahtuneissa yhteenotoissa olisi saanut surmansa 3 PKK:n taistelijaa.³³⁵

30. heinäkuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa turvallisuusoperaatiossa Hakkârin maakunnassa.³³⁶ Samana päivänä 2 PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Eski Kirikdağın kylän lähellä toteutetussa lennokka-iskussa.³³⁷

³²⁶ TIHV 22.7.2019.

³²⁷ TIHV 24.7.2019.

³²⁸ TRT World 23.7.2019.

³²⁹ TIHV 25.7.2019.

³³⁰ TIHV 5.8.2019.

³³¹ TIHV 30.7.2019a.

³³² IHS Markit/ Jane's 25.7.2019.

³³³ TIHV 29.7.2019.

³³⁴ TIHV 29.7.2019.

³³⁵ IHS Markit/ Jane's 26.7.2019.

³³⁶ IHS Markit/ Jane's 30.7.2019a.

³³⁷ IHS Markit/ Jane's 30.7.2019b.

31. heinäkuuta 2019 Turkin armeijan sotilaan raportoidaan haavoittuneen PKK:n IED-iskussa Hakkârin maakunnassa.³³⁸

2. elokuuta 2019 julkaistun TIHV:n raportin mukaan yksi siviili sai surmansa Turkin armeijan helikopterin avattua tulen paikallisia kyläläisiä kohti Turkin ja Irakin Kurdistanin rajaseudulla, Derecikin piirikunnassa. Kyläläisten kerrotaan olleen harjoittamassa kaupankäyntiä Irakin Kurdistanin puolella. Turkin viranomaisten mukaan siviilin kuolema olisi ollut seurausta varoituslaukauksena ammutun luodin kimmokkeesta.³³⁹

6. elokuuta 2019 yksi PKK:n taistelija kuoli Turkin turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välisissä aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan piirikunnassa.³⁴⁰

7. elokuuta 2019 Turkin ilmaisku surmasi 3 PKK:n taistelijaa Çukurcan piirikunnassa.³⁴¹

8. elokuuta 2019 Turkin ilmaisku surmasi 2 PKK:n taistelijaa Çukurcan piirikunnassa.³⁴²

11. elokuuta 2019 yksi PKK:n taistelija kuoli aseellisissa yhteenotoissa Yüksekovan piirikunnassa.³⁴³

11. elokuuta 2019 Turkin ilmaiskujen raportoidaan surmanneen 2 PKK:n taistelijaa Kavaklin kylän lähellä.³⁴⁴

12. elokuuta 2019 Daily Sabah uutisoi Yüksekovan piirikunnassa toteutetusta terrorisminvastaisesta operaatiosta, jossa santarmit "neutralisoivat" 4 PKK:n taistelijaa.³⁴⁵

14. elokuuta 2019 Hakkârin kuvernööri antoi julistuksen, jossa 5 aluetta Hakkârin (Merkez), Yüksekovan, Çukurcan, Şemdinlin ja Derecikin piirikunnissa julistettiin erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi 15 päivän ajaksi (15. elokuuta ja 29. elokuuta 2019 väliseksi ajaksi).³⁴⁶

15. elokuuta 2019 yhden PKK:n taistelijan kerrotaan saaneen surmansa aseellisessa yhteenotossa Yüksekovan maaseudulla.³⁴⁷

15. elokuuta 2019 Turkin turvallisuusjoukkojen raportoidaan surmanneen 2 PKK:n taistelijaa Hakkârin maakunnassa tapahtuneiden aseellisten yhteenottojen aikana.³⁴⁸ Kyseessä oli mahdollisesti Yüksekovan maakunnassa raportoitu yhteenotto,

³³⁸ IHS Markit/ Jane's 31.7.2019.

³³⁹ TIHV 2.8.2019.

³⁴⁰ TIHV 9.8.2019.

³⁴¹ IHS Markit/ Jane's 7.8.2019.

³⁴² IHS Markit/ Jane's 8.8.2019.

³⁴³ TIHV 26.8.2019.

³⁴⁴ IHS Markit/ Jane's 11.8.2019.

³⁴⁵ Daily Sabah/ Anadolu Agency 12.8.2019.

³⁴⁶ TIHV 15.8.2019.

³⁴⁷ TIHV 5.9.2019.

³⁴⁸ IHS Markit/ Jane's 15.8.2019a.

joka tapahtui PKK:n taistelijoiden pyrittäessä soluttautumaan Turkin armeijan tukikohtaan.³⁴⁹

16. elokuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan kerrotaan saaneen surmansa Turkin ilmavoimien ilmaiskussa Kirikdağin kylän lähellä.³⁵⁰

17. elokuuta 2019 Hakkârin kuvernööri julisti 3 uutta turvallisuusvyöhykettä 17. elokuuta ja 22. elokuuta 2019 väliseksi ajaksi. Julistus koski Merkezin, Çukurcan, Yüksekovan ja Şemdinlin piirikuntien piiriin kuuluvia alueita. Päivää aiemmin 16. elokuuta 2019 kuvernööri kielsi julkiset kokoontumiset maakunnassa seuraavien 30 päivän (17. elokuuta ja 15. syyskuuta väliseksi) ajaksi.³⁵¹

17. elokuuta 2019 Daily Sabah uutisoi Şemdinlin piirikunnassa toteutetusta operaatiosta, jossa santarmit "neutralisoivat" 6 PKK:n taistelijaa.³⁵²

19. elokuuta 2019 TIHV raportoi Şemdinlin piirikunnassa, Çatalcan kylän lähellä tapahtuneesta turvallisuusvälikohtauksesta, jossa siviilijoukkoja vahingoittanut tienvarsipommi surmasi 1 siviilin. Hakkârin kuvernööri tiedotti PKK:n olevan vastuussa iskusta.³⁵³

24. elokuuta 2019 Merkezin, Çukurcan, Yüksekovan ja Şemdinlin piirikuntien alueella julistettiin kaksi uutta turvallisuusvyöhykettä 24. elokuuta ja 29. elokuuta 2019 väliseksi ajaksi.³⁵⁴

24. elokuuta 2019 Anadolu Agency uutisoi Turkin armeijan sotilaan kuolleen Çukurcan piirikunnassa IED:n räjähdyksessä saamiinsa vammoihin.³⁵⁵

24. elokuuta 2019 Anadolu Agency uutisoi kahden tietyömaan työntekijän haavoittuneen PKK:n toteuttamassa pommi-iskussa. Isku tapahtui Yüksekovan ja Şemdinlin välisellä valtatiellä, Yüksekovan piirikunnassa.³⁵⁶

24. elokuuta 2019 mahdollisesti jopa 8 PKK:n taistelijan raportoitin saaneen surmansa ilmaiskussa Şemdinlin piirikunnassa.³⁵⁷ Samana päivänä 3 PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa PKK:n ja turvallisuusjoukkojen Şemdinlin piirikunnassa käymissä tulitaisteluissa.³⁵⁸

³⁴⁹ IHS Markit/ Jane's 15.8.2019b.

³⁵⁰ IHS Markit/ Jane's 16.8.2019.

³⁵¹ TIHV 19.8.2019.

³⁵² Daily Sabah/ Anadolu Agency 17.8.2019.

³⁵³ TIHV 19.8.2019.

³⁵⁴ TIHV 26.8.2019.

³⁵⁵ Anadolu Agency/ Beyaz 24.8.2019.

³⁵⁶ Anadolu Agency 24.8.2019.

³⁵⁷ IHS Markit/ Jane's 24.8.2019a.

³⁵⁸ IHS Markit/ Jane's 24.8.2019b.

25. elokuuta 2019 3 PKK:n taistelijaa sai surmansa Semdinlin piirikunnan maaseutualueilla toteutetuissa ilmaiskussa.³⁵⁹

29. elokuuta 2019 Merkezin, Çukurcan, Yüksekovan, Şemdinlin ja Derecikin piirikuntien alueella julistettiin 5 turvallisuusvyöhykettä 30. elokuuta ja 13. syyskuuta 2019 väliseksi ajaksi.³⁶⁰

2. syyskuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa surmattiin turvallisuusoperaatiossa Hakkârin maakunnassa.³⁶¹

3. syyskuuta 2019 ja **6. syyskuuta 2019** Çukurcan piirikunnassa raportoitin aseellisista yhteenotoista, joissa sai surmansa 2 PKK:n taistelijaa.³⁶²

4. syyskuuta 2019 turvallisuusjoukot surmasivat Çukurcan piirikunnassa toteutetussa operaatiossa yhden PKK:n taistelijan.³⁶³

9. syyskuuta 2019 yksi Turkin turvallisuusjoukkojen jäsen haavoittui räjähdyksessä Çukurcan piirikunnan maaseudulla käynnissä olevan turvallisuusoperaation aikana.³⁶⁴

14. syyskuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri julisti 5 aluetta Merkezin, Çukurcan, Şemdinlin, Yüksekovan ja Derecikin piirikunnissa erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi 14. syyskuuta–28. syyskuuta 2019 väliseksi ajaksi.³⁶⁵

17. syyskuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri ilmoitti mielenilmausten ja muiden julkisten kokoontumisten olevan kiellettyjä maakunnassa 16. syyskuuta–15. lokakuuta 2019 välisenä aikana.³⁶⁶

17. syyskuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa ilmaiskussa Kavaklin kylän lähellä.³⁶⁷

18. syyskuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan kuolleen Turkin turvallisuusjoukkojen operaatiossa Hakkârin maakunnassa.³⁶⁸ Samana päivänä 2 PKK:n taistelijan raportoidaan kuolleen Turkin armeijan ilmaiskussa.³⁶⁹

24. syyskuuta 2019 TiHV raportoi yhden PKK:n taistelijan saaneen surmansa ilmaiskussa Yüksekovan maaseudulla.³⁷⁰ Samana päivänä Jane's raportoi Hakkârin maakunnan ilmoittaneen 7

³⁵⁹ TiHV 5.9.2019.

³⁶⁰ TiHV 30.8.2019.

³⁶¹ IHS Markit/ Jane's 2.9.2019.

³⁶² TiHV 20.9.2019.

³⁶³ IHS Markit/ Jane's 4.9.2019a.

³⁶⁴ TiHV 10.9.2019.

³⁶⁵ TiHV 16.9.2019.

³⁶⁶ TiHV 18.9.2019.

³⁶⁷ IHS Markit/ Jane's 17.9.2019.

³⁶⁸ IHS Markit/ Jane's 18.9.2019a.

³⁶⁹ IHS Markit/ Jane's 18.9.2019b.

³⁷⁰ TiHV 30.9.2019.

PKK:n taistelijan kuolleen Turkin ilmaiskussa Demirlin kylän lähellä Yüksekovan maakunnassa.³⁷¹ Turkin asevoimien mukaan Yüksekovan piirikunnassa toteutetuissa ilmaiskussa olisi saanut surmansa jopa 10 PKK:n taistelijaa.³⁷²

25. syyskuuta 2019 yksi Turkin turvallisuusjoukkojen jäsen haavoittui turvallisuusjoukkojen ja PKK:n taistelijoiden yhteenotossa Derecikin piirikunnan maaseudulla.³⁷³

25. syyskuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri julisti 3 aluetta Yüksekovan piirikunnassa erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi 25.–30. syyskuuta väliseksi ajaksi.³⁷⁴

28. syyskuuta 2019 Hakkârin maakunnan kuvernööri julisti 5 aluetta Merkezin, Çukurcan, Şemdinlin, Yüksekovan ja Derecikin piirikunnissa erikoisturvallisuusvyöhykkeiksi 29. syyskuuta–13. lokakuuta 2019 väliseksi ajaksi.³⁷⁵

7.4 Mardin

Mardinin kaupungin väestön kuvataan suhtautuneen jo vuonna 2014, ennen PKK-konfliktin uudelleenjärjestyksestä kriittisesti Turkia johtavaan AK-puolueeseen ja presidentti Erdoğanin näiden Turkin kurdien asemaan tekemistä parannuksista huolimatta.³⁷⁶ Vuosien 2015–2016 kaupunkitaisteluiden päättymisen jälkeen Turkin hallinnon raportointiin pyrkivän kasvattamaan suosiotaan Mardinin ja Nusaybinin piirikunnissa panostamalla alueen asukkaiden elinolosuhteiden parantamiseen. International Crisis Groupin mukaan paikalliset asukkaat eivät kuitenkaan luottaneet Turkin hallinnon piirikuntien johtoon asettamiin henkilöihin. Myös raskaiden turvallisuusjärjestelyjen ja piirikuntien kurdinkielisten asukkaiden kohtaaman kielimuurin kerrottiin vaikeuttavan asiointia hallinnon edustajien kanssa.³⁷⁷ Toimittaja Nurcan Baysal raportoi marraskuussa 2018 Turkin turvallisuusjoukkojen tarkastuspisteiden ja tarkkailuasemien lisääntyneen Mardinin maakunnassa sijaitsevan Nusaybinin kaupungin ja Şırnakin maakunnassa sijaitsevan Cizren kaupungin välisellä tieosuudella.³⁷⁸ Myös Bellingcatin Nino Kandelaki on koonnut tietoa tarkastuspisteiden lisääntymisestä Mardinin maakunnassa.³⁷⁹

Vuoden 2019 aikana Mardinin maakunnassa on saanut International Crisis Groupin mukaan surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa 20 henkilöä, joukossa 10 PKK:n taistelijaa, 6 Turkin turvallisuusjoukkojen jäsentä ja 4 siviiliä. Raportoiduissa kuolonuhreissa havaitaan selkeä piikki syyskuussa

³⁷¹ IHS Markit/ Jane's 24.9.2019a.

³⁷² IHS Markit/ Jane's 24.9.2019b.

³⁷³ TIHV 27.9.2019.

³⁷⁴ TIHV 30.9.2019.

³⁷⁵ TIHV 30.9.2019.

³⁷⁶ The Nation/ Palattella 9.9.2014.

³⁷⁷ International Crisis Group 2.5.2017.

³⁷⁸ Ahval/ Baysal 26.11.2018.

³⁷⁹ Bellingcat/ Kandelaki 3.7.2019.

2019, jolloin 7 henkilöä (4 turvallisuusjoukkojen jäsentä, 3 PKK:n taistelijaa ja 1 siviili) sai surmansa PKK-konfliktiin liittyvissä turvallisuusvälikohtauksissa (tiedot päivitetty 4.10.2019). Vuonna 2019 International Crisis Group on raportoinut kuolonuhreja koituneen Mardinia enemmän Diyarbakirin, Hakkârin ja Şırnakin maakuntien ohella myös Tuncelin maakunnassa (31).³⁸⁰

7.4.1 Kuolonuhrit ja turvallisuusvälikohtaukset

IHD:n ja TiHV:n raporttien perusteella Mardinin maakunnassa on raportoitu huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana kuukausittain PKK:n liittyvistä turvallisuusvälikohtauksista. Turvallisuusvälikohtauksia raportoitiin erityisesti elokuussa 2019 minkä lisäksi Mardinin maakunnassa raportoidut välikohtaukset korostuivat myös TiHV:n syyskuun alkupuolella julkaisemissa raporteissa. Raporttien sisältämiä tietoja on täydennetty uutislähteiden ja Jane's-tutkimuslaitoksen konfliktitietokannan sisältämällä tiedoilla maakunnassa raportoiduista, PKK-konfliktiin tavalla tai toisella liittyvistä kuolonuhreista. Turvallisuusvälikohtauksia käsitellään tarkemmin alla. Lisäksi alle on listattu myös muutamia sellaisia Mardinin maakunnassa raportoituja ja mahdollisesti PKK-konfliktiin liittyviä turvallisuusvälikohtauksia, joiden taustoja tai motiiveja ei käydä tarkemmin läpi raportoinnissa. Tästä huolimatta on todennäköistä, ettei listassa ole mainittu kaikkia Mardinin maakunnassa huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana tapahtuneita turvallisuusvälikohtauksia.

30. huhtikuuta 2019 mahdollisesti siviilitaustainen, Mehmet Şirin Kaya -niminen henkilö surmattiin talonsa pihalle Nusaybinin Akarsun kylässä. Viranomaisten kerrotaan pidättäneen 4 henkilöä tapaukseen liittyen.³⁸¹ Toukokuun 2019 alussa viranomaisten kerrotaan pidättäneen 5 henkilöä edellä mainittuun kuolemantapaukseen liittyen, joukossa yksi Turkin armeijan sotilasmestari (arvonimi turkiksi *Uzman Çavuş*) ja yksi kylävahti.³⁸²

7. toukokuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa Nusaybinin piirikunnassa toteutetuissa terrorisminvastaisissa operaatioissa.³⁸³

8. toukokuuta 2019 kaksi PKK:n taistelijaa sai TiHV:n ja IHD:n mukaan surmansa Mardinin Ömerlin piirikunnassa raportoiduissa yhteenotoissa.³⁸⁴

12. kesäkuuta 2019 Mardinin maakunnassa toteutettiin TiHV:n 19.7.2019 julkaiseman raportin mukaan Turkin ilmavoimien operaatio, jossa 2 PKK:n taistelijaa surmattiin ilmapommitusten yhteydessä Nusaybinin piirikunnan maaseudulla.³⁸⁵

³⁸⁰ International Crisis Group [päiväämätön] [Fatalities Map 01/01/2019 - 10/04/2019].

³⁸¹ TiHV 2.5.2019.

³⁸² TiHV 6.5.2019.

³⁸³ IHS Markit/ Jane's 7.5.2019.

³⁸⁴ TiHV 14.5.2019; IHD 31.7.2019, s. 22.

³⁸⁵ TiHV 19.7.2019.

13. kesäkuuta 2019 Turkin asevoimat ilmoittivat surmanneensa 4 PKK:n taistelijaa Nusaybinin piirikunnassa toteutettujen ilmaiskujen yhteydessä.³⁸⁶

13. kesäkuuta 2019 Nusaybinin piirikunnassa toteutetun turvallisuusoperaation aikana syttyi TIHV:n mukaan maastopalo, jonka yhteydessä viranomaisten kerrotaan kieltäytyneen palon sammuttamisesta turvallisuussyihin vedoten.³⁸⁷

2. elokuuta 2019 yhteensä 4 PKK:n taistelijan kerrotaan saaneen surmansa turvallisuusjoukkojen ja PKK:n välisissä yhteenotoissa Uluderen piirikunnassa.³⁸⁸

3. elokuuta 2019 yhden Turkin armeijan sotilaan uutisoidaan saaneen surmansa ja kahden muun haavoittuneen Nusaybinin maakunnassa PKK:n taistelijoiden tietyömaata valvovia sotilaita vastaan suuntaamassa hyökkäyksessä.³⁸⁹ TIHV:n raportissa haavoittuneita sotilaita mainitaan olleen yhteensä 4.³⁹⁰

22. elokuuta 2019 Turkin asevoimat ilmoittivat surmanneensa ilmaiskulla 5 PKK:n taistelijaa Savurin piirikunnassa.³⁹¹

31. elokuuta 2019 Turkin turvallisuusjoukkojen uutisoitiin pidättäneen Nusaybinin piirikunnassa kaksi PKK:n (tai YPG:n) jäseniksi epäiltyä ja väitetysti Koillis-Syyrian puolelta alueelle saapunutta henkilöä, joiden esitettiin valmistelleen aseellista hyökkäystä.³⁹²

3. syyskuuta 2019 paimenena toiminut lapsi haavoittui miinan räjähdyksessä Akdoğanin kylässä, Kızıltepen piirikunnassa.³⁹³

4. syyskuuta 2019 yksi sotilas kuoli ja kaksi haavoittui Ömerlin piirikunnan maaseudulla tapahtuneessa pommi-iskussa.³⁹⁴

7. syyskuuta 2019 Mardinin maakunnan kuvernööri julisti ulkonaliikkumiskiellon Nusaybinin piirikunnassa sijaitseville Büyükkardeşin ja Küçükkardeşin alueille.³⁹⁵ Ulkonaliikkumiskiellon raportoidaan päättyneen 10. syyskuuta.³⁹⁶

7. syyskuuta 2019 Mardinin maakunnan kuvernööri julisti ulkonaliikkumiskiellon myös kahdelle Ömerlin piirikunnan alueille

³⁸⁶ IHS Markit/ Jane's 13.6.2019.

³⁸⁷ TIHV 14.6.2019.

³⁸⁸ TIHV 5.9.2019.

³⁸⁹ Anadolu Agency/ Kar 3.8.2019.

³⁹⁰ TIHV 5.8.2019.

³⁹¹ IHS Markit/ Jane's 22.8.2019.

³⁹² Daily Sabah/ Anadolu Agency 31.8.2019.

³⁹³ TIHV 4.9.2019.

³⁹⁴ TIHV 5.9.2019.

³⁹⁵ TIHV 9.9.2019.

³⁹⁶ TIHV 11.9.2019.

(Sulakdere ja Duygulu). Kieltojen raportoidaan päättyneen 10. syyskuuta.³⁹⁷

7. syyskuuta 2019 paikallisen turvallisuusviraston johtaja sai surmansa ja yksi kylävahti haavoittui PKK:n ja turvallisuusjoukkojen yhteenotossa Ömerlin piirikunnan maaseudulla.³⁹⁸ Kylävahdin raportoidaan kuolleen myöhemmin vammoihinsa.³⁹⁹

8. syyskuuta 2019 uutisoitiin metsäpalosta Ömerlin piirikunnan maaseutualueilla. Palon kerrotaan saaneen alkunsa Sulakderen ja Duygulun ja Nusaybinin Büyükşehirdeğin ja Küçükkardeşin alueille julistetun ulkonaliikkumiskiellon aikana.⁴⁰⁰

9. syyskuuta 2019 Mardinin viranomaiset julistivat ulkonaliikkumiskiellon Artuklun kunnassa sijaitsevaan Elmabahçen kylään.⁴⁰¹ Kielto päättyi 10. syyskuuta 2019.⁴⁰²

18. syyskuuta 2019 Mardinin kuvernööri kielsi mielenilmaukset ja muut julkiset kokoontumiset 30 päivän ajaksi 19. syyskuuta 2019 alkaen.⁴⁰³

22. syyskuuta 2019 yhden siviilin raportoidaan saaneen surmansa Dağışin kylässä, Nusaybinin piirikunnassa.⁴⁰⁴

27. syyskuuta 2019 kahden PKK:n taistelijan raportoidaan saaneen surmansa turvallisuusjoukkojen kanssa tapahtuneessa yhteenotossa Derikin piirikunnassa.⁴⁰⁵

Turvallisuusvälikohtausten ohella Mardinin maakunnassa raportoitiin huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana myös esimerkiksi median edustajien pidätyksistä, poliitikkojen ja hallintotyöntekijöiden erottamisista sekä julkisiin kokoontumisiin liittyvistä rajoituksista (ks. alla).

Huhtikuun ja syyskuun 2019 välisenä aikana Mardinin maakunnassa raportoitiin useampaan otteeseen Mezopotamya Ajansı -uutistoimiston toimittajan Ahmet Kanbalin pidätyksestä. TİHV:n mukaan viranomaiset pidättivät Kanbalin 3.4.2019 Nusaybinin piirikunnassa. Hänet vapautettiin kuitenkin samana päivänä takuita vastaan.⁴⁰⁶ Kanbal pidätettiin uudelleen 13. heinäkuuta 2019 tämän sosiaalisen median julkaisujen perusteella. Kanbal vapautettiin 15. heinäkuuta.⁴⁰⁷

HDP:tä edustava Mardinin kunnan pormestari Ahmet Türk oli yksi Turkin sisäministeriön 19. elokuuta 2019 erottamista kolmesta pormestarista (ks. luku

³⁹⁷ TİHV 11.9.2019.

³⁹⁸ TİHV 9.9.2019.

³⁹⁹ TİHV 16.9.2019.

⁴⁰⁰ TİHV 9.9.2019.

⁴⁰¹ TİHV 10.9.2019.

⁴⁰² TİHV 11.9.2019.

⁴⁰³ TİHV 19.9.2019.

⁴⁰⁴ TİHV 23.9.2019.

⁴⁰⁵ IHS Markit/ Jane's 27.9.2019.

⁴⁰⁶ TİHV 4.4.2019.

⁴⁰⁷ TİHV 16.7.2019.

3.1). Saman päivän aikana Mardinin maakunnan kuvernööri julisti julkiset kokoontumiset ja mielenilmaukset kielletyiksi Mardinin maakunnassa seuraavien 30 päivän ajaksi.⁴⁰⁸ Ahval uutisoi 30.8.2019 Turkin hallinnon nimittämän uuden pormestarin erottaneen nimityksensä jälkeen Mardinissa 150 kunnan työntekijää.⁴⁰⁹ TIHV on myös raportoinut ainakin yhden Mardinin maakunnassa 19. elokuuta jälkeen pidätetyn henkilön joutuneen Turkin viranomaisten kiduttamaksi.⁴¹⁰

8 Lähteet

ACLED/ Blaxter Lauren 17.9.2019. *Regional Overview – Middle East 17 September 2019*. <https://www.acleddata.com/2019/09/17/regional-overview-middle-east-17-september-2019/> (käyty 19.9.2019).

Ahval 30.8.2019. *State-appointed mayor in Turkey's Mardin fires 150 workers*. <https://ahvalnews.com/dismissed-kurdish-mayors/state-appointed-mayor-turkeys-mardin-fires-150-workers> (käyty 10.9.2019).

Ahval 28.3.2018. *Turkish state seizes pro-Kurdish newspaper*. <https://ahvalnews.com/ozgurulukcu-demokrasi/turkish-state-seizes-pro-kurdish-newspaper> (käyty 4.9.2019).

Ahval/ Balıkcı, Faruk 11.6.2019. *Turkish state profits from our demolished homes - Diyarbakır residents*. <https://ahvalnews.com/turkey-kurds/turkish-state-profits-our-demolished-homes-diyarbakir-residents> (käyty 6.9.2019).

Ahval/ Baysal, Nurcan 21.1.2019. *Cizre in tatters, but still standing*. <https://ahvalnews.com/turkey-kurds/cizre-tatters-still-standing> (käyty 6.9.2019).

Ahval/ Baysal, Nurcan 26.11.2018. *Turkey's 'City of Noah' drained of life*. <https://ahvalnews.com/kurdish-issues/turkeys-city-noah-drained-life> (käyty 6.9.2019).

Ahval/ Tekin, Deniz

20.9.2019. *Bomb attack opens old wounds in Turkey's southeast*. <https://ahvalnews.com/southeast-turkey/bomb-attack-opens-old-wounds-turkeys-southeast> (käyty 24.9.2019).

28.8.2019. *Kurds in Turkey's southeast defiant after mayoral dismissals*. <https://ahvalnews.com/dismissed-hdp-mayors/kurds-turkeys-southeast-defiant-after-mayoral-dismissals> (käyty 24.9.2019).

13.8.2019. *Security force vehicles killing civilians with impunity in southeast Turkey*. <https://ahvalnews.com/turkey-kurds/security-force-vehicles-killing-civilians-impunity-southeast-turkey> (käyty 23.9.2019).

⁴⁰⁸ TIHV 20.8.2019.

⁴⁰⁹ Uutinen perustui kurdimielisen Mezopotamya -uutistoimiston uutiseen. Ahval 30.8.2019.

⁴¹⁰ TIHV 4.9.2019.

Amnesty International 2018. *Amnesty International Report 2017/2018*.
<https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1067002018ENGLISH.PDF>
(käyty 4.10.2019).

Anadolu Agency 24.8.2019. *Turkey: 2 workers injured in PKK terror attack*.
<https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkey-2-workers-injured-in-pkk-terror-attack/1563908> (käyty 10.9.2019).

Anadolu Agency/ Alhas, Ali Murat & Zorlu, Faruk 5.9.2019. *Mothers rise against PKK terrorists' child recruitment*. <https://www.aa.com.tr/en/turkey/mothers-rise-against-pkk-terrorists-child-recruitment/1573599> (käyty 3.10.2019).

Anadolu Agency/ Ayaydin, Esber & Bilici, Salih & Kaplan, Sema 10.10.2019. *YPG/PKK rocket attacks injure 16 civilians in SE Turkey*.
<https://www.aa.com.tr/en/operation-peace-spring/ypg-pkk-rocket-attacks-injure-16-civilians-in-se-turkey/1609031> (käyty 15.10.2019).

Anadolu Agency/ Beyaz, Zafer Fatih 24.8.2019. *Turkish soldier succumbs to injuries from PKK attack*. <https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkish-soldier-succumbs-to-injuries-from-pkk-attack/1564124> (käyty 10.9.2019).

Anadolu Agency/ Bilgiç, Büşra Nur 2.7.2019. *PKK/YPG terrorists admit to recruiting child soldiers*. <https://www.aa.com.tr/en/politics/pkk-ypg-terrorists-admit-to-recruiting-child-soldiers/1521384> (käyty 19.9.2019).

Anadolu Agency/ Düz, Zehra Nur 23.7.2019. *2 PKK terrorists 'neutralized' in southeast Turkey*. <https://www.aa.com.tr/en/turkey/2-pkk-terrorists-neutralized-in-southeast-turkey/1538964> (käyty 3.10.2019).

Anadolu Agency/ Ergin, Omer Yasin 29.5.2018. *Turkish authorities rebuild infrastructure PKK damaged*. <https://www.aa.com.tr/en/todays-headlines/turkish-authorities-rebuild-infrastructure-pkk-damaged/1159607>
(käyty 20.9.2019).

Anadolu Agency/ Kar, Nilay 3.8.2019. *Soldier martyred in PKK attack in southeastern Turkey*. <https://www.aa.com.tr/en/turkey/soldier-martyred-in-pkk-attack-in-southeastern-turkey/1548353> (käyty 18.9.2019).

Anadolu Agency/ Kazandioglu, Yilmaz 26.6.2019. *Turkey: Areas cleared of terrorism attract tourists*. <https://www.aa.com.tr/en/culture/turkey-areas-cleared-of-terrorism-attract-tourists/1516286> (käyty 10.9.2019).

Anadolu Agency/ Koklu & Boztepe 3.7.2019. *3 terrorists 'neutralized' in Turkey*.
<https://www.aa.com.tr/en/turkey/3-terrorists-neutralized-in-turkey/1521963>
(käyty 3.10.2019).

Anadolu Agency/ Namli Hasan 24.7.2019. *PKK terrorists attack police station in SE Turkey*. <https://www.aa.com.tr/en/turkey/pkk-terrorists-attack-police-station-in-se-turkey/1540523> (käyty 3.10.2019).

Anadolu Agency/ Yuruk Betul 28.7.2019. *313 children recruited by YPG/PKK terror group: UN*. <https://www.aa.com.tr/en/politics/313-children-recruited-by-ypg-pkk-terror-group-un/1543354> (käyty 19.9.2019).

Asharq al-Awsat/ Saeed, Abdulrazek 29.7.2019. *Turkey Imposes Curfew in 16 Villages to Carry out Operations against PKK*.
<https://aawsat.com/english/home/article/1834596/turkey-imposes-curfew-16-villages-carry-out-operations-against-pkk> (käyty 10.9.2019).

Bellingcat/ Kandelaki Nino 3.7.2019. *Roadblocks in Turkey's New Southeast Strategy: An Analysis*.
<https://www.bellingcat.com/news/mena/2019/07/03/roadblocks-in-turkeys-new-southeast-strategy-an-analysis/> (käyty 20.9.2019).

Bellingcat/ McKeever 1.3.2019. *Wrath of the Olives: Tracking the Afrin Insurgency Through Social Media*.
<https://www.bellingcat.com/news/mena/2019/03/01/wrath-of-the-olives-tracking-the-afrin-insurgency-through-social-media/> (käyty 13.9.2019).

Blaser, Noah 9.4.2019. *Why Turkey's PKK Conflict Looms Larger than Ever in Local Election Aftermath*. Foreign Policy Research Institute.
<https://www.fpri.org/article/2019/04/why-turkeys-pkk-conflict-looms-larger-than-ever-in-local-election-aftermath/> (käyty 20.9.2019).

Committee to Protect Journalists 21.8.2019. *At least 7 journalists arrested throughout Turkey*. <https://cpj.org/2019/08/at-least-7-journalists-arrested-throughout-turkey.php> (käyty 27.9.2019).

Cupolo, Diego 9.7.2018. *For Kurds in Southeast Turkey, the urban conflict continues*. The New Humanitarian (entinen IRIN News).
<https://www.irinnews.org/feature/2018/07/09/kurds-southeast-turkey-urban-conflict-continues> (käyty 20.9.2019).

Daily Sabah

18.9.2019. *Turkey's Operation Claw-3 expands with new deployments*. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/09/18/turkeys-operation-claw-3-expands-with-new-deployments> (käyty 20.9.2019).

13.9.2019 (12.9.2019). *7 civilians killed, 10 wounded as PKK-planted bomb hits pick-up truck in SE Turkey*.
<https://www.dailysabah.com/turkey/2019/09/12/7-civilians-killed-10-wounded-as-pkk-planted-bomb-hits-pick-up-truck-in-se-turkey> (käyty 19.9.2019).

27.7.2019. *255 terrorists 'neutralized' in northern Iraq since Operation Claw launched: Turkish Defense Ministry*.
<https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/07/27/255-terrorists-neutralized-in-northern-iraq-since-operation-claw-launched-turkish-defense-ministry> (käyty 20.9.2019).

20.7.2019. *PKK terrorist on Turkey's most-wanted list killed in southeastern Diyarbakır*. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/07/20/pkk-terrorist-on-turkeys-most-wanted-list-killed-in-southeastern-diyarbakir> (käyty 3.10.2019).

14.7.2019. 3 soldiers killed in anti-terror ops in southeast Turkey's Hakkari. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/07/14/3-soldiers-killed-in-anti-terror-ops-in-southeast-turkeys-hakkari> (käyty 10.9.2019).

13.5.2019. Sinjar second headquarters of PKK along with Qandil. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/05/13/sinjar-second-headquarters-of-pkk-along-with-qandil> (käyty 16.9.2019).

13.2.2019. 27 civilians killed in PKK terrorist attacks in 2018. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/01/17/27-civilians-killed-in-pkk-terrorist-attacks-in-2018> (käyty 4.9.2019).

22.6.2018. Devastated by PKK terror, Diyarbakır's Sur district rebuilt with new projects. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2018/06/23/devastated-by-pkk-terror-diyarbakirs-sur-district-rebuilt-with-new-projects> (käyty 3.10.2019).

Daily Sabah/ Anadolu Agency

31.8.2019. 2 PKK terrorists arrested in Turkey's Mardin. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/08/31/2-pkk-terrorists-arrested-in-turkeys-mardin> (käyty 18.9.2019).

17.8.2019. 6 PKK terrorists neutralized in southeastern Turkey's Hakkari. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/08/17/6-pkk-terrorists-neutralized-in-southeastern-turkeys-hakkari> (käyty 18.9.2019).

12.8.2019. 4 PKK terrorists neutralized in southeastern Turkey's Hakkari. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/08/12/4-pkk-terrorists-neutralized-in-southeastern-turkeys-hakkari> (käyty 10.9.2019).

Daily Sabah/ DHA 29.1.2019. Cleared of terror, Turkey's Yüksekova boosts economy with plastic exports to Iraq, Iran. <https://www.dailysabah.com/economy/2019/01/29/cleared-of-terror-turkeys-yuksekov-a-boosts-economy-with-plastic-exports-to-iraq-iran> (käyty 7.10.2019).

Daily Sabah/ Yarar, Eralp 13.6.2019. Operation Claw aims to eradicate PKK dominance in northern Iraq. <https://www.dailysabah.com/war-on-terror/2019/06/13/operation-claw-aims-to-eradicate-pkk-dominance-in-northern-iraq> (käyty 3.10.2019).

DW (Deutsche Welle) 25.8.2018. Istanbul riot police break up Saturday Mothers' vigil. <https://www.dw.com/en/istanbul-riot-police-break-up-saturday-mothers-vigil/a-45227121> (käyty 9.9.2019).

DW/ Bozarıslan, Felat & Bellut, Daniel 25.4.2019. Turkey: 'Terrorist propaganda' lands mother and baby behind bars. <https://www.dw.com/en/turkey-terrorist-propaganda-lands-mother-and-baby-behind-bars/a-48488377> (käyty 6.9.2019).

DW/ Martin, Nik 19.7.2019. *Turkish jets bomb Iraqi Kurdistan after diplomat killing*. <https://www.dw.com/en/turkish-jets-bomb-iraqi-kurdistan-after-diplomat-killing/a-49644409> (käyty 3.10.2019).

Eissenstat, Howard 8/2018. *After the June Elections: No Brakes on Turkey's Authoritarian Slide*. POMED. https://pomed.org/wp-content/uploads/2018/08/Eissenstat_180810_FINAL-1.pdf (käyty 3.10.2019).

European Commission

29.5.2019. Commission Staff Working Document. Turkey 2019 Report. <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-turkey-report.pdf> (käyty 18.9.2019).

9.11.2016. Commission Staff Working Document. Turkey 2016 Report. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2016/20161109_report_turkey.pdf (käyty 18.9.2019).

FP (Foreign Policy)/ Daragahi, Borzou 13.7.2018. *Turkey Has Made a Quagmire for Itself in Syria*. <https://foreignpolicy.com/2018/07/13/turkey-has-made-a-quagmire-for-itself-in-syria/> (käyty 20.9.2019).

FP/ Seligman, Lara 23.9.2019. *Despite Syria 'Safe Zone,' Kurdish Leader Fears Threat from Turkey*. <https://foreignpolicy.com/2019/09/23/in-syrian-safe-zone-kurdish-leader-sees-threat-from-turkey-ilham-ahmed-interview-syria/> (käyty 15.10.2019).

FT (The Financial Times)/ Pitel, Laura

9.10.2019. *Limited Syria incursion seen as Erdogan's most likely option*. <https://www.ft.com/content/8ccfb842-e9dd-11e9-a240-3b065ef5fc55> (käyty 15.10.2019).

26.3.2019. *Kurdish voters defiant in the face of Erdogan's threats*. <https://www.ft.com/content/85f3b07a-4e36-11e9-b401-8d9ef1626294> (käyty 3.10.2019).

Geneva Call 25.10.2013. *Major Kurdish armed group commits to the protection of children in armed conflict*. <https://www.genevacall.org/major-kurdish-armed-movement-commits-protection-children-armed-conflict/> (käyty 15.10.2019).

The Guardian/ Borger, Julian & Chulov, Martin & McKernan, Bethan 8.10.2019. *Trump's shock Syria retreat reverberates as Turkish troops mass*. <https://www.theguardian.com/world/2019/oct/07/us-withdrawal-from-syria-leaves-fate-of-isis-fighters-and-families-in-detention-uncertain> (käyty 15.10.2019).

The Guardian/ Lepeska, David 9.2.2016. *The destruction of Sur: is this historic district a target for gentrification?* <https://www.theguardian.com/cities/2016/feb/09/destruction-sur-turkey-historic-district-gentrification-kurdish> (käyty 6.9.2019).

The Guardian/ Letsch, Constanze 3.4.2016. *In a devastated Turkish town, teenagers dream of joining the Kurdish guerrillas.*

<https://www.theguardian.com/world/2016/apr/03/diyarbakir-kurdish-teenagers-dream-of-becoming-guerrillas> (käyty 15.10.2019).

The Guardian/ Shaheen, Kareem 4.11.2016. *Turkey arrests pro-Kurdish party leaders amid claims of internet shutdown.*

<https://www.theguardian.com/world/2016/nov/04/turkey-arrests-pro-kurdish-party-leaders-mps> (käyty 27.9.2019).

The Guardian/ Wintour, Patrick 24.9.2019. *Recep Tayyip Erdoğan proposes 'safe zone' for refugees in Syria.*

<https://www.theguardian.com/world/2019/sep/24/erdogan-proposes-plan-for-refugee-safe-zone-in-syria> (käyty 15.10.2019).

Gurcan, Metin

18.11.2016. *Arming Civilians for Counter-terrorism: Turkey's Village Guard System.*

<https://www.oxfordresearchgroup.org.uk/blog/arming-civilians-for-counter-terrorism-turkeys-village-guard-system> (käyty 3.10.2019).

7/2016. *The Kurdistan Freedom Falcons: A Profile of the Arm's-Length Proxy of the Kurdistan Workers' Party.* CTC Sentinel, July 2016, Volume 9, Issue 7. <https://ctc.usma.edu/the-kurdistan-freedom-falcons-a-profile-of-the-arms-length-proxy-of-the-kurdistan-workers-party/> (käyty 3.10.2019).

Gurini, Ferhat 19.4.2018. *Turkey's Persistent Kurdish Question.* Carnegie Endowment for International Peace. *Sada Middle East Analysis.*

<https://carnegieendowment.org/sada/76128> (käyty 3.10.2019).

Human Rights Watch

20.8.2019. *Turkey: 3 Kurdish Mayors Removed from Office.*

<https://www.hrw.org/news/2019/08/20/turkey-3-kurdish-mayors-removed-office> (käyty 3.10.2019).

2019. *World Report 2019. Turkey. Events of 2018.*

<https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/turkey> (käyty 4.9.2019).

20.3.2017. *Turkey: Crackdown on Kurdish Opposition.*

<https://www.hrw.org/news/2017/03/20/turkey-crackdown-kurdish-opposition> (käyty 27.9.2019).

Hürriyet Daily News

5.8.2019. *Hotel to open in ski center in Hakkari.*

<http://www.hurriyetsdailynews.com/hotel-to-open-in-ski-center-in-hakkari-145536> (käyty 10.9.2019).

8.7.2019. *Turkish jets 'neutralize' 4 PKK terrorists in N Iraq.* <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-jets-neutralize-4-pkk-terrorists-in-n-iraq-144797> (käyty 3.10.2019).

14.5.2019. *Turkish soldier killed in PKK attack.* <http://www.hurriyetdailynews.com/turkish-soldier-killed-in-pkk-attack-143426> (käyty 10.9.2019).

18.12.2018. *Sinjar in Iraq won't be new PKK stronghold: Turkish Defense Minister.* <http://www.hurriyetdailynews.com/sinjar-in-iraq-wont-be-new-pkk-stronghold-turkish-defense-minister-139807> (käyty 16.9.2019).

4.10.2018. *8 Turkish soldiers killed in PKK attack.* <http://www.hurriyetdailynews.com/4-turkish-soldiers-killed-in-pkk-attack-137511> (käyty 1.10.2019).

28.3.2018. *Police raid offices of Özgürlükçü Demokrasi newspaper, several detained.* <http://www.hurriyetdailynews.com/police-raid-offices-of-ozgurlukcu-demokrasi-newspaper-several-detained-129426> (käyty 4.9.2019).

Hürriyet Daily News/ Anadolu Agency

20.7.2019. *Buildings PKK wrecked reconstructed in 3 years.* <http://www.hurriyetdailynews.com/buildings-pkk-wrecked-reconstructed-in-3-years-145116> (käyty 4.10.2019).

11.5.2019. *PKK militant detained in southeast Turkey.* <http://www.hurriyetdailynews.com/pkk-militant-detained-in-southeast-turkey-143338> (käyty 10.9.2019).

Hürriyet Daily News/ Ergen, Uğur 16.8.2019. *PKK chief hit in drone-backed operation.* <http://www.hurriyetdailynews.com/turkey-neutralizes-most-wanted-pkk-suspect-in-northern-iraq-135849> (käyty 19.9.2019).

IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre)

2019. *Turkey. Figure Analysis – Displacement Related to Conflict and Violence.* <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2019-05/GRID%202019%20-%20Conflict%20Figure%20Analysis%20-%20TURKEY.pdf> (käyty 3.10.2019).

[päiväämätön]. *Turkey. Country Information.* <http://www.internal-displacement.org/countries/turkey> (käyty 19.9.2019).

2018. *Global Report on Internal Displacement (GRID 2018). Turkey.* <http://www.internal-displacement.org/sites/default/files/2018-05/GRID%202018%20-%20Figure%20Analysis%20-%20TURKEY.pdf> (käyty 19.9.2019).

İHD (İnsan Hakları Derneği)

31.7.2019. *2019 Yılı İlk 6 Ay Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi. İnsan Hakları İhlalleri Raporu.* <https://www.ihd.org.tr/wp->

[content/uploads/2019/07/20190730_6AylikDoguVeGuneydoguAnadoluBolgesilnsanHaklarilhlalleriRaporu_AyrintiliVeriler.pdf](#) (käyty 16.9.2019).

19.4.2019. İHD 2018 Report on Human Rights Violations in Turkey. <https://ihd.org.tr/en/wp-content/uploads/2019/05/2018-IHD-Violations-Report.pdf> (käyty 16.9.2019).

IHS Markit/ Jane's

27.9.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Mardin. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842901> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.9.2019a. PKK militants kill soldier in Turkey's Sirnak. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/843533> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.9.2019b. Security forces kill three PKK militants in Turkey's Diyarbakir. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842425> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.9.2019b. Turkish Air Force airstrikes kill three PKK militants in Turkey's Sirnak. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/843322> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

24.9.2019a. Turkish Air Force airstrikes kill seven PKK militants in Turkey's Hakkari. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/843558> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

24.9.2019b. Turkish Air Force airstrikes kill 10 PKK militants in Turkey's Sirnak. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842434> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

23.9.2019. Air Force kills nine PKK militants in Turkey's Sinark. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842658> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

18.9.2019a. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842698> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

18.9.2019b. Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Hakkari. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842208> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

17.9.2019. Turkish Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Hakkari. <https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/842701> [vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

10.9.2019. *Security forces kill two PKK militants in Turkey's Diyarbakir.*
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/841262>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

4.9.2019. *Security forces kill one PKK militant in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/840503>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

2.9.2019. *Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/839392>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

24.8.2019a. *Air Force airstrikes kill eight PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/839187>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

24.8.2019b. *Security forces kill three PKK militants in.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/839182>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

22.8.2019. *Turkish Air Force airstrikes kill five PKK militants in Turkey's Mardin.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/838821>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

16.8.2019. *Air Force kills two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/837435>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

15.8.2019a. *Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/838783>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

15.8.2019b. *Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/837441>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

11.8.2019. *Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/837145>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

8.8.2019. *Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/836467>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

7.8.2019. *Air Force airstrikes kill three PKK militants in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/836462>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

31.7.2019. *PKK IED attack wounds soldier in Turkey's Hakkari.*

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834956>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

30.7.2019a. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834959>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

30.7.2019b. Police UAV airstrike kills two PKK militants in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834719>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

28.7.2019. Security forces kill four PKK militants in Turkey's Sirnak.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/835038>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

27.7.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Sirnak.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834634>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

26.7.2019. Armed clashes kill soldier in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834559>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.7.2019. Military airstrike kills eight PKK militants in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834561>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

21.7.2019. Armed clash kills PKK militant in Turkey's Diyarbakir.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/835102>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

19.7.2019. Turkish Air Force airstrikes kill five PKK militants in Turkey's Diyarbakir.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/835107>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

17.7.2019. Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/833077>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

11.7.2019. IED attack kills paramilitary guard in Turkey's Sirnak.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/832000>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

9.7.2019. PKK militants kill two soldiers in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/832693>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

7.7.2019a. Air Force airstrikes kill two PKK militants in Turkey's Sirnak.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/832630>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

7.7.2019b. PKK militants kill soldier in Turkey's Hakkari.

<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/834331>

[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

4.7.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/831875>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.6.2019a. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/830518>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.6.2019b. Security forces kill PKK militants Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/830522>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

25.6.2019c. Security forces kill two PKK militants in Turkey's
Diyarbakir.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/830515>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

24.6.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Diyarbakir.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/830530>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

19.6.2019. Security forces kill PKK militant in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/829875>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

18.6.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/829867>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

16.6.2019. Security forces kill eight PKK militants in Turkey's Sirnak.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/829367>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

13.6.2019. Security forces kill four PKK militants in Turkey's Mardin.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/829097>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

8.6.2019. PKK militants kill soldier in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/827988>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

18.5.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Sirnak.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/826791>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

7.5.2019. Security forces kill two PKK militants in Turkey's Mardin.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/824319>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

4.5.2019. Security forces kill five PKK militants in Turkey's Hakkari.
<https://janes.ihs.com/TerrorismInsurgencyEvents/Display/824273>
[vaatii kirjautumisen] (käyty 3.10.2019).

The Intercept/ Farooq, Umar 14.5.2019. *The Second Drone Age*.
<https://theintercept.com/2019/05/14/turkey-second-drone-age/> (käyty 18.9.2019).

International Crisis Group

[päiväämätön] [tiedot päivitetty 4.10.2019]. *Turkey's PKK Conflict: A Visual Explainer*. <https://www.crisisgroup.org/content/turkeys-pkk-conflict-visual-explainer> (16.9.2019).

8/2019. *Crisis Watch*. *Turkey August 2019*.
<https://www.crisisgroup.org/crisiswatch/sept-august-2019#turkey> (käyty 16.9.2019).

2.5.2017. *Managing Turkey's PKK Conflict: The Case of Nusaybin*.
<https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/243-managing-turkeys-pkk-conflict-case-nusaybin> (käyty 20.9.2019).

17.3.2016. *The Human Cost of the PKK Conflict in Turkey: The Case of Sur*. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/western-europemediterranean/turkey/human-cost-pkk-conflict-turkey-case-sur> (käyty 24.9.2019).

30.11.2012. *Turkey's Kurdish Impasse: The View from Diyarbakır*.
<https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/222-turkeys-kurdish-impasse-the-view-from-diyarbakir.pdf> (käyty 24.9.2019).

Al Jazeera

15.10.2019. *Turkey detains mayors of Kurdish party opposing Syria push*. <https://www.aljazeera.com/news/2019/10/turkey-detains-mayors-kurdish-party-opposing-syria-push-191015152439875.html> (käyty 15.10.2019).

19.8.2019. *Turkey removes pro-Kurdish mayors, arrests more than 400*. <https://www.aljazeera.com/news/2019/08/turkey-removes-pro-kurdish-mayors-arrests-400-190819090927327.html> (käyty 3.10.2019).

20.7.2019. *Iraqi Kurdish authorities arrest suspect behind Erbil shooting*. <https://www.aljazeera.com/news/2019/07/iraqi-kurdish-authorities-arrest-suspect-erbil-shooting-190720144457061.html> (käyty 3.10.2019).

Konaev, Margarita & Kadercan, Burak 3.1.2018. *Old Dogs, New Tricks: Urban Warfare in Turkey's War with the PKK*. *War on The Rocks*.
<https://warontherocks.com/2018/01/old-dogs-new-tricks-urban-warfare-turkeys-war-pkk/> (käyty 18.9.2019).

Kurdistan 24/ Barwari, Rawa 20.4.2019. *Four Turkish soldiers killed in clashes with Kurdish rebels*. <https://www.kurdistan24.net/en/news/11eee96d-7f2c-4291-b0f5-235ba50266b3> (käyty 10.9.2019).

Kurdistan 24/ Khalidi, Ari 9.10.2018. *Turkey arrests over 150 Kurdish politicians, journalists, and activists.* <https://www.kurdistan24.net/en/news/939789af-29fd-43d8-9a33-297ae922d1a6> (käyty 3.10.2019).

Maahanmuuttovirasto 22.6.2017. *Kaakkois-Turkin turvallisuustilanne kesäkuussa 2017.* https://migri.fi/documents/5202425/5914056/73468_Kaakkois-Turkin_turvallisuustilanne_22062017.pdf (käyty 15.10.2019).

Marcus, Aliza 2007. *Blood and Belief. The PKK and the Kurdish Fight for Independence.* New York University Press, New York/ London.

Mezopotamya Ajansi 29.8.2019. *Kayyum 150 çalışanı işten attı.* <http://mezopotamyaajansi14.com/EKONOMI/content/view/67437> (käyty 10.9.2019).

Middle East Eye/ Goksedef, Ece 14.11.2018. *'Humiliated': Residents of Turkey's historic Sur try to rebuild lives and homes.* <https://www.middleeasteye.net/news/humiliated-residents-turkeys-historic-sur-try-rebuild-lives-and-homes> (käyty 3.10.2019).

Middle East Eye/ Iddon, Paul 8.5.2018. *How far will Turkey's anti-PKK operation in northern Iraq go?* <https://www.middleeasteye.net/news/how-far-will-turkeys-anti-pkk-operation-northern-iraq-go> (käyty 13.9.2019).

Middle East Institute (MEI)/ Yildiz, Guney 6.8.2019. *Assassinations could upset the status quo in Turkey-PKK conflict.* <https://www.mei.edu/publications/assassinations-could-upset-status-quo-turkey-pkk-conflict> (käyty 18.9.2019).

Al Monitor/ Gurcan, Metin

26.6.2019. *Turkey mulls permanent military presence in northern Iraq.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/06/turkey-iraq-kurdistan-ankara-plans-to-stay-in-northern-iraq.html> (käyty 13.9.2019).

26.3.2019. *Is the PKK lying low as elections approach in Turkey?* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/03/turkey-what-is-behind-pkk-recent-inactivity.html> (käyty 13.9.2019).

24.4.2018. *Stymied in Syria, Turkey quietly ups actions against PKK in Iraq.* <https://www.al-monitor.com/pulse/fr/originals/2018/04/turkey-iraqi-kurdistan-expanding-military-operations.html> (käyty 13.9.2019).

18.9.2017. *Turkey-PKK 'drone wars' escalate.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/09/turkey-pkk-drone-conflict-escalates.html> (käyty 19.9.2019).

Al Monitor/ Ozcan, Nihat Ali 8.6.2014. *PKK's recruitment of 'child soldiers' puts strain on party.* <https://www.al-monitor.com/pulse/politics/2014/06/turkey-pkk-conflict-child-soldiers-changing-dimensions.html#ixzz6340RcAvd> (käyty 3.10.2019).

Al Monitor/ Sattar, Omar 30.12.2018. *Ankara provokes Iraqi government with plans against PKK.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/12/iraq-kurdistan-turkey-pkk.html> (käyty 16.9.2019).

Al Monitor/ Zaman, Amberin

11.9.2019. *Turkey's pro-Kurdish HDP returns from Erbil with no news on PKK talks.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/09/hdp-leader-sezai-temelli-visits-krq-no-pkk.html> (käyty 16.9.2019).

21.8.2019. *Turkey attacks Kurdish protesters as world shrugs.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/08/protests-turkey-kurdish-mayors-police-brutality.html> (käyty 16.9.2019).

7.2.2019. *European court offers little solace to victims of Turkish state violence.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/02/european-court-human-rights-declines-cizre-case.html> (käyty 16.9.2019).

4.2.2019. *Erdogan equates PKK, pro-Kurdish opposition to court nationalist voters.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/02/erdogan-equates-hdp-pkk.html#ixzz62K57ZkbB> (käyty 3.10.2019).

22.8.2018. *PKK feels heat from Turkey as commanders fall.* <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2018/08/turkey-strike-pkk-leader-killed.html> (käyty 3.10.2019).

The Nation/ Palattella, John 9.9.2014. *In Mardin.* <https://www.thenation.com/article/mardin/> (käyty 3.10.2019).

The New York Times/ Yeginsu, Ceylan & Timur, Safak 4.11.2016. *Turkey's Post-Coup Crackdown Targets Kurdish Politicians.* <https://www.nytimes.com/2016/11/05/world/europe/turkey-coup-crackdown-kurdish-politicians.html> (käyty 27.9.2019).

OHCHR 6/2018. *Between a Rock and a Hard Place – Civilians in North-western Syria.* Monthly Human Rights Digest, Syria, June 2018. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ohchr_-_syria_monthly_human_rights_digest_-_june_2018.pdf (käyty 13.9.2019).

Qantara.de 27.8.2018. *20 people detained as police use tear gas to disperse Saturday Mothers' vigil in Istanbul.* <https://en.qantara.de/content/20-people-detained-as-police-use-tear-gas-to-disperse-saturday-mothers-vigil-in-istanbul> (käyty 3.10.2019).

Qantara.de/ Stevenson Tom & Murat Bayram 27.8.2018. *Tear gas for grieving Saturday Mothers.* <https://en.qantara.de/content/state-repression-in-turkey-tear-gas-for-grieving-saturday-mothers?nopaging=1> (käyty 3.10.2019).

Reuters

15.10.2019. *Turkey detains four Kurdish mayors in dawn raids.* <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey->

[kurds/turkey-detains-four-kurdish-mayors-in-dawn-raids-idUSKBN1WU137](#) (käyty 15.10.2019).

11.10.2019. *Eight killed in Turkish border town in YPG attack: governor's office.* <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-nusaybin/eight-killed-in-turkish-border-town-in-ypg-attack-governors-office-idUSKBN1WQ2DP> (käyty 15.10.2019).

7.5.2018. *In Turkey's razing and redevelopment of battle-scarred Kurdish district, progress but also pain.* <http://fingfx.thomsonreuters.com/gfx/rngs/TURKEY-KURDS/010062D13ZK/index.html> (käyty 19.9.2019).

Reuters/ Gumrukcu, Tuvan 27.9.2019. *Turkey not satisfied with talks with U.S. on Syria 'safe zone'.* <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-usa/erdogan-says-efforts-with-us-for-syria-safe-zone-on-schedule-idUSKBN1WB339> (käyty 15.10.2019).

Reuters/ Pamuk, Humeyra 27.9.2015. *A new generation of Kurdish militants takes fight to Turkey's cities.* <https://www.reuters.com/article/us-turkey-kurds-youth/a-new-generation-of-kurdish-militants-takes-fight-to-turkeys-cities-idUSKCN0RR0DS20150927> (käyty 15.10.2019).

Reuters/ Solaker, Gulsen 9.10.2018. *Turkey detains 90 over alleged links to Kurdish militants.* <https://www.reuters.com/article/us-turkey-security-kurds/turkey-detains-90-over-alleged-links-to-kurdish-militants-idUSKCN1MJ0DT> (käyty 3.10.2019).

Rudaw/ Dri, Karwan Faidhi 16.8.2019. *PKK to 'modernize, professionalize' its fighters: top commander.* <https://www.rudaw.net/english/middleeast/turkey/16082019> (käyty 16.9.2019).

Rudaw/ Iddon, Paul

13.9.2019. *How could the PKK modernize its forces?* <https://www.rudaw.net/english/analysis/13092019> (käyty 16.9.2019).

10.6.2019. *Turkey's PKK offensive: New tactics, same strategy.* <https://www.rudaw.net/english/analysis/10062019> (käyty 16.9.2019).

SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) 2019. *Seta Security Radar. Turkey's Security Landscape in 2019.* <https://setav.org/en/assets/uploads/2019/02/SETA-SECURITY-RADAR-2019.pdf> (käyty 17.9.2019).

Stein, Aaron 22.5.2014. *The Trouble with Turkey's Drones. War on the Rocks.* <https://warontherocks.com/2014/05/the-trouble-with-turkeys-drones/> (käyty 3.10.2019).

TRT World/ Sofuoglu, Murat 9.5.2019. *Turkey's terror-hit border town comes to life with a sports festival.* <https://www.trtworld.com/magazine/turkey-s-terror-hit-border-town-comes-to-life-with-a-sports-festival-26517> (käyty 10.9.2019).

TİHV (Türkiye İnsan Hakları Vakfı) [Turkin ihmisoikeussäätiö]⁴¹¹

30.9.2019. 28 – 30 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/28-30-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 3.10.2019).

27.9.2019. 27 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/27-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
3.10.2019).

23.9.2019. 21 – 23 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/21-23-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 3.10.2019).

20.9.2019. 20 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/20-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
3.10.2019).

19.9.2019. 19 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/19-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
3.10.2019).

18.9.2019. 18 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/18-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
3.10.2019).

13.9.2019. 13 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/13-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
24.9.2019).

12.9.2019. 12 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/12-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
24.9.2019).

11.9.2019. 11 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/11-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
24.9.2019).

10.9.2019. 10 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/10-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
24.9.2019).

9.9.2019. 07 – 09 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/07-09-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

5.9.2019. 05 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/05-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty
17.9.2019).

⁴¹¹ Tässä raportissa käytetään lähteenä TİHV:n päivittäin julkaisemia turkinkielisiä ihmisoikeusraportteja. Osa näistä raporteista on julkaistu TİHV:n englanninkielisellä etusivulla myös englanniksi. Ks. <http://en.tihv.org.tr/> (käyty 15.10.2019).

4.9.2019. 04 Eylül 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/04-eylul-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

27.8.2019. 27 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/27-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

26.8.2019. 24 – 26 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/24-26-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

22.8.2019. 22 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/22-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

20.8.2019. 20 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/20-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

19.8.2019. 17 – 19 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/17-19-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

15.8.2019. 10 – 15 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/10-15-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

9.8.2019. 09 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/09-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

8.8.2019. 08 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/08-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

5.8.2019. 03 – 05 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/03-05-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

2.8.2019. 02 Ağustos 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/02-agustos-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

30.7.2019. 30 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/30-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

29.7.2019. 27 – 29 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/27-29-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

25.7.2019. 25 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/25-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

24.7.2019. 24 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/24-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

23.7.2019. 23 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/23-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

22.7.2019. 20 – 22 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/20-22-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

19.7.2019. 19 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/19-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

17.7.2019. 17 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/17-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

16.7.2019. 13 – 16 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/13-16-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

12.7.2019. 12 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/12-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

11.7.2019. 11 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/11-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

10.7.2019. 10 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/10-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

8.7.2019. 6 – 8 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/6-8-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

1.7.2019a. Curfews in Turkey Between the Dates 16 August 2015 – 1 July 2019. <http://en.TiHV.org.tr/curfews-in-turkey-between-the-dates-16-august-2015-1-july-2019/> (käyty 17.9.2019).

1.7.2019b. 29 Haziran – 1 Temmuz 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu. <https://tihv.org.tr/29-haziran-1-temmuz-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (käyty 17.9.2019).

28.6.2019. 28 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/28-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

27.6.2019. 27 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/27-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(käyty 17.9.2019).

- 25.6.2019. 25 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/25-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 24.6.2019 22 – 24 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/22-24-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 21.6.2019. 21 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/21-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 20.6.2019. 20 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/20-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 18.6.2019. 18 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/18-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 17.6.2019. 15 – 17 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/15-17-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 14.6.2019. 14 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/14-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 11.6.2019. 11 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/11-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 10.6.2019. 01 – 10 Haziran 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/01-10-haziran-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 29.5.2019. 29 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/29-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 28.5.2019. 28 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/28-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 27.5.2019. 25 – 27 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/25-27-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 21.5.2019. 21 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/21-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 20.5.2019. 18 – 20 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/18-20-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).

- 17.5.2019. 17 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/17-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 14.5.2019. 14 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/14-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 7.5.2019. 07 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/07-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 6.5.2019. 04 – 06 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/04-06-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 3.5.2019. 03 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/03-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 2.5.2019. 01 – 02 Mayıs 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/01-02-mayis-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 26.4.2019. 26 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/26-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).
- 24.4.2019. 23 – 24 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/23-24-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 22.4.2019. 20 – 22 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/20-22-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 15.4.2019. 13 – 15 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/13-15-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 8.4.2019. 06 – 08 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/06-08-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/>
(kayıtlı 17.9.2019).
- 5.4.2019. 05 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/05-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).
- 4.4.2019. 04 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/04-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).
- 3.4.2019. 03 Nisan 2019 Günlük İnsan Hakları Raporu.
<https://tihv.org.tr/03-nisan-2019-gunluk-insan-haklari-raporu/> (kayıtlı 17.9.2019).

2.1.2019. *Curfews in Turkey Between the Dates 16 August 2015 – 1 January 2019*. <http://en.tihv.org.tr/curfews-in-turkey-between-the-dates-16-august-2015-1-january-2019/> (käyty 17.9.2019).

4.1.2018. *Curfews in Turkey Between the Dates 16 August 2015 – 1 January 2018*. <http://en.tihv.org.tr/curfews-in-turkey-between-the-dates-16-august-2015-1-january-2018/> (käyty 17.9.2019).

TRT World

6.9.2019. *Mothers rise against PKK terrorists' child recruitment*. <https://www.trtworld.com/turkey/mothers-rise-against-pkk-terrorists-child-recruitment-29564> (käyty 10.9.2019).

23.7.2019. *PKK bombing kills at least one person in southeastern Turkey*. <https://www.trtworld.com/turkey/pkk-bombing-kills-at-least-one-person-in-southeastern-turkey-28463> (käyty 10.9.2019).

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı [Turkin sisäministeriö] 15.11.2018. *Bakan Soylu TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda Bakanlığımız 2019 Yılı Bütçesinin Sunumunu Yaptı*. <https://www.icisleri.gov.tr/bakan-soylu-tbmm-plan-ve-butce-komisyonunda-bakanligimiz-2019-yili-butcesinin-sunumunu-yapti> (käyty 6.9.2019).

United Nations Human Rights Council 6.5.2015. *Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, Christof Heyns*. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/090/35/PDF/G1509035.pdf?OpenElement> (käyty 23.9.2019).

United Nations Security Council 20.6.2019. *Children and armed conflict. Report of the Secretary-General*. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2019/509&Lang=E&rea=UNDOC (käyty 18.9.2019).

USDoS (United States Department of State) 3/2019. *Turkey 2018 Human Rights Report*. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/TURKEY-2018-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf> (käyty 6.9.2019).

VOA/ Jones, Dorian 26.3.2019. *Erdogan, AKP Vie for Key Kurdish Votes With Promises of Reconstruction, Peace*. <https://www.voanews.com/middle-east/erdogan-akp-vie-key-kurdish-votes-promises-reconstruction-peace> (käyty 3.10.2019).